

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก
: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

Analysis of Behavior and Factors Affecting the Behavior of Bird Watchers
: A Case Study of Doi Intanon National Park, Chiangmai Province

โดย

นายสุพล จิตรวิจิตรชัย

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
พ.ศ. 2546

ISBN 974-358-956-2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ สาขา อนุรักษ์วิทยา ภาควิชา

เรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบ
กิจกรรมดูนก: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

Analysis of Behavior and Factors Affecting the Behavior of Bird Watchers
: A Case Study of Doi Intanon National Park, Chiangmai Province

นามผู้วิจัย นายสุพล จิตรวีจักขณ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ
(อาจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ
(อาจารย์เสรี เวชบุษกร, M.F.)

กรรมการ
(อาจารย์จำลอง เงินดี, M.S.)

รักษาราชการแทน
หัวหน้าภาควิชา
(รองศาสตราจารย์สิทธิชัย ตันชนะสฤณี, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....
(ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

ความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่เสร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณในความกรุณาจาก ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์เสรี เวชชบุษกร กรรมการวิชาเอก ที่สนับสนุน และช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านต่อผู้วิจัยอย่างดียิ่ง อาจารย์จำรอง เงินดี กรรมการวิชารอง และ ดร.ชาญชัย ยาวุฒิ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ต้องขอขอบคุณ ผศ.สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และ ผศ.ดร.ดรรรชนี เอมพันธ์ ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้อันมีค่าแก่ผู้วิจัย และต้องขอขอบคุณ ดร.ชวาล ทัพพิกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช คุณชัชวาลย์ พิศคำขำ ผู้จัดการโครงการจัดการผืนป่าตะวันตกเชิงระบบนิเวศ และ ดร.ธีรภัทร ประยูรสิทธิ หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือต่อผู้วิจัยอย่างดียิ่งเสมอมา

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ทุกๆ ท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม และขอขอบคุณ คุณแดง รัศมี และภรรยา หรือลุงแดงแห่งร้านมิสเตอร์แดง ซ้อป อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนคำแนะนำต่อผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณอย่างสูงต่อลูกรัก น้องลอยฟ้า จิตรวีจักษณ์ คุณจตุพร ศิลา คุณอุษาวดี พูลพิพัฒน์ คุณชัชวาล พิพัฒน์สุวรรณชัย คุณก่อเกียรติ ฉัตรศิริวรกุล คุณสุรีย์พร วรพุทธานนท์ คุณพิมพ์ลภัส ชันหลวง คุณแสงสรรค์ ภูมิสถาน คุณรติกร น่วมภักดี และพี่ เพื่อน และน้อง นิสิตปริญญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ รุ่นที่ 1-3 ที่ให้ความช่วยเหลือ และกำลังใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่คุณแม่ วัลลภ จิตรวีจักษณ์ และ ผศ.ศิริทิพย์ ชันสุวรรณ อาจารย์ที่เคารพยิ่ง ที่ให้โอกาส และสนับสนุนผู้วิจัยในด้านการศึกษาดลอดมา

สุพล จิตรวีจักษณ์

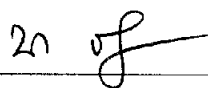
มีนาคม 2546

สุพล จิตรวิจักขณ์ 2546: การวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
ที่ประกอบกิจกรรมดูนก : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ) สาขาอุทยานและนันทนาการ
ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา ภาชานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.
132 หน้า
ISBN 974-358-956-2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูนก เปรียบเทียบสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มี
พฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมดูนก และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
ของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ด้วยการสุ่มตัวอย่าง
แบบเจาะจง จำนวน 220 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ
ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกของนักดูนก มีสัดส่วนของพฤติกรรม
ที่เหมาะสม มากกว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 58.0 และร้อยละ 42.0 ตามลำดับ
สำหรับผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน
และกลุ่มสังคม อันได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้าน
ธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ทุกตัวรวมกัน
มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 10.407$; $P = .000$)
โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก
ร้อยละ 21.4 อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปร ที่มีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น
ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว (Beta) เท่ากับ .433 และ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน
ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว เท่ากับ .131 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะ
บุคคล อันได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม
ดูนก การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 3.709$; $P = .003$) โดยตัวแปรอิสระทั้งหมด
ก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก ร้อยละ 8.6 และเมื่อพิจารณา
ถึงตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีเพียงตัวแปรเดียว คือ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมดูนก ที่มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็น
ค่ามาตรฐานแล้ว เท่ากับ .232

ลายมือชื่อนี้สิต

20
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

26, ๗๓, 46

Supol Jitvijak 2003: Analysis of Behavior and Factors Affecting the Behavior of Bird Watchers
: A Case Study of Doi Intanon National Park, Chiangmai Province. Master of Science (Parks and
Recreation), Major Field Parks and Recreation, Department of Conservation.
Thesis Advisor: Miss Noppawan Tanakanjana, Ph.D. 132 pages.
ISBN 974-358-956-2

The objectives of this research were to analyze bird watching behaviors, to compare the proportion of bird watchers who had appropriate and inappropriate behaviors, and to determine factors affecting the behaviors of bird watchers at Doi Inthanon National Park, Chiang Mai Province. Questionnaire was used in data collection. Two hundred and twenty bird watchers were asked to fill out questionnaire. Descriptive statistics and multiple regression analysis were used to analyze survey data.

The study found that the proportion of bird watchers who had appropriate behaviors were slightly higher than those who had inappropriate behaviors (58.0% and 42.0%, respectively). Multiple regression analysis found that factors related to norm and social group including clearness of norm, extremeness of norm, the existence of knowledge provider within the group, group size, and behaviors of other visitors altogether significantly affected bird watching behaviors ($F=10.407$; $P=.000$). All independent variables accounted for 21.4% of variance in the behaviors ($R^2=.214$). However, only 2 independent variables significantly influenced bird watching behaviors. These included behaviors of other visitors (Beta = .433) and the extremeness of norm (Beta = .131). Personal factors including objective of the travel, bird watching experience, knowledge about bird watching, value pressed on nature and the environment and experience in participating in environmental activities altogether significantly affected bird watching behaviors ($F=3.709$; $P=.003$). All personal factors accounted for 8.6% of variance in the behaviors ($R^2=.086$). Only knowledge about bird watching significantly influenced bird watching behaviors (Beta=.232).

Student's signature

Thesis Advisor's signature

26 May 2003

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
นิยามศัพท์	3
การตรวจเอกสาร	6
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม	6
พฤติกรรมกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก	19
แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐาน	28
อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์	35
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
กรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัย	47
อุปกรณ์และวิธีการ	50
อุปกรณ์	50
วิธีการ	50
ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล	68
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรม	
คุณก	68
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน และกลุ่ม	71
ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล	78
ตอนที่ 4 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก	89
ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมุติฐาน	93
วิจารณ์ผลการศึกษา	98
สรุปและข้อเสนอแนะ	102
สรุป	102
ข้อเสนอแนะ	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	104
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต	106
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	108
ภาคผนวก	114
ภาคผนวก ก แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	115
ภาคผนวก ข ค่าความยากของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก	124
ภาคผนวก ค ค่าคะแนนความสำคัญของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก	129
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	132

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามและไม่คล้อยตาม	35
2	จำนวนชนิดพันธุ์ของนกและถิ่นที่อยู่อาศัยประเภทต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติ ดอยอินทนนท์	41
3	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยือนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2544	42
4	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	69
5	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความชัดเจนของบรรทัดฐาน	71
6	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามบทลงโทษ และการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักดูนก	72
7	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความเข้มงวดของบรรทัดฐาน	72
8	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติ วิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว	73
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามขนาดกลุ่ม	73
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่น ที่พบเห็น	76
11	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความเหมาะสม และไม่เหมาะสม ของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น	78
12	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง	78
13	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์ ในการประกอบกิจกรรม	79
14	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก	84
15	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก	88
16	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ	88
17	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	89
18	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพฤติกรรมการประกอบ กิจกรรมดูนก	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความเหมาะสมและไม่เหมาะสม ของพฤติกรรมประกอบกิจกรรมคุณก	93
20	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมุติฐานข้อที่ 1	94
21	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุตามสมมุติฐานข้อที่ 1	95
22	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมุติฐานข้อที่ 2	96
23	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุตามสมมุติฐานข้อที่ 2	98

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่	36
2	กรอบแนวคิดการวิจัย	49

การวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบ
กิจกรรมดูนก : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

Analysis of Behavior and Factors Affecting the Behavior of Bird Watchers
: A Case Study of Doi Intanon National Park, Chiangmai Province

คำนำ

สืบเนื่องจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และต้องการเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย จึงได้มีการออกนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2539 และได้มีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) ซึ่งต่อมา ใน พ.ศ. 2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยมีการเปลี่ยนชื่อรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) และระบุนการวิเคราะห์การเติบโตของรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว พบว่า ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ กิจกรรมของนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศเข้มข้น จำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เดินป่าสะเมาะ ดูนก/ส่องสัตว์ ทั้วร์เดินป่า(ค้างแรม) ดำรวจถ้ำ/เที่ยวถ้ำ กางเต็นท์พักแรม ล่องแพ พายเรือใบด (แคนู/คะยัค) ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น และดำน้ำดูปะการังน้ำลึก และเป็นกิจกรรมกึ่งนิเวศ คือ ในระหว่างประกอบกิจกรรมอาจไม่มีการศึกษาระบบนิเวศ จำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมขี่จักรยานเสือภูเขา ปีนเขา/ไต่เขา ทั้วร์ซาฟารี(รถยนต์) ตกปลา และศึกษาท้องฟ้า/ดูดาว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

จากการศึกษาแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ศึกษาประเภทและจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยนับกลุ่มที่มีกิจกรรมเชิงนิเวศดังกล่าวเป็นเกณฑ์ พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีกิจกรรม

เชิงนิเวศ จำนวน 12,130,435 คน คิดเป็นร้อยละ 67.39 ของชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ และเป็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมเชิงนิเวศเข้มข้น จำนวน 11,774,704 คน หรือร้อยละ 65.41 ของชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยว โดยกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวประกอบมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติ การดูนก/ส่องสัตว์ การเที่ยวถ้ำ การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น การแคมป์ปิ้ง การล่องแพ การท่องเที่ยว และการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ จำนวน 6,865,613 คน 4,766,798 คน 2,845,850 คน 2,632,411 คน 2,561,265 คน 2,418,972 คน 2,276,680 คน และ 2,098,814 คน ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยที่กล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยไม่ได้พิจารณาพฤติกรรมประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพนักท่องเที่ยว กลุ่มที่มีการศึกษาธรรมชาติอย่างแท้จริง และร่วมรับผิดชอบต่อทรัพยากร ซึ่งผลการศึกษาของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (2543) ก็ได้ยืนยันข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาถึงสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างจริงจัง ที่ผ่านมาเป็นเพียงการคาดการณ์ว่า ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพค่อนข้างน้อย และไม่น่าจะเกิน 15 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อนุรักษ์

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวของนักท่องเที่ยวในครั้งนี้ จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในเชิงปริมาณเกี่ยวกับคุณภาพของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวไทย โดยเหตุผลในการเลือกกิจกรรมดูนก สืบเนื่องมาจากกิจกรรมดูนกถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้มข้น และมีนักท่องเที่ยวสนใจประกอบกิจกรรมมากในลำดับต้นๆ ซึ่งในการประกอบกิจกรรมดังกล่าว หากนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก็อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น การรบกวนการทำรังวางไข่ และการจับคู่ผสมพันธุ์ของนก ตลอดจนการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมต่อพื้นที่ประกอบกิจกรรม เช่น ปัญหาเรื่องขยะ การรบกวนพืชและสัตว์ การเหยียบย่ำพรรณพืช และการตัดต้นไม้และกิ่งไม้ เป็นต้น สำหรับการเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษานั้น ก็เนื่องจากอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกสูง กระจายหากินในถิ่นที่อยู่ตามลักษณะระบบนิเวศประเภทต่างๆ โดย Round (1988) พบว่าชนิดพันธุ์นกบนดอยอินทนนท์ มีไม่ต่ำกว่า 344 ชนิดพันธุ์ และ Conservation Data center (1989) ได้รายงานการสำรวจ

อีกครั้งในปีถัดมา โดยพบชนิดพันธุ์นกบนดอยอินทนนท์เพิ่มขึ้นเป็น 382 ชนิด คิดเป็น ร้อยละ 40.25 ของชนิดพันธุ์นกที่พบในประเทศไทย ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวส่งผลให้อุทยานฯ แห่งนี้เป็นแหล่งดูนกที่สำคัญของประเทศ ที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูนก และเปรียบเทียบสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมดูนกในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนกในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

“อุทยานแห่งชาติ” หมายถึง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

“นักท่องเที่ยว” หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และมีการประกอบกิจกรรมดูนกในพื้นที่

“กิจกรรมดูนก” หมายถึง กิจกรรมนันทนาการทางธรรมชาติรูปแบบหนึ่ง ที่จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้มข้น ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตัวให้สอดคล้องต่อบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของการประกอบกิจกรรมดูนก

“บรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม” หมายถึง ระเบียบแบบแผน ข้อปฏิบัติที่เป็นกรอบในการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวระหว่างการประกอบกิจกรรมดูนก ที่จะไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรและสร้างความความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวอื่น

“ความชัดเจนของบรรทัดฐาน” หมายถึง การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อระดับความชัดเจนหรือง่ายต่อการทำความเข้าใจของเงื่อนไขหรือข้อปฏิบัติที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมดูนก

“ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน” หมายถึง การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อความเข้มงวดในการบังคับใช้บรรทัดฐาน และบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน

“การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว” หมายถึง มีผู้ทำหน้าที่คอยให้ความรู้ความเข้าใจต่อระบบนิเวศทางธรรมชาติ รวมทั้งคอยให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมระหว่างการประกอบกิจกรรมดูนกภายในกลุ่มเดินทาง

“ขนาดกลุ่ม” หมายถึง จำนวนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประกอบกิจกรรมดูนกกลุ่มเดียวกัน

“พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น” หมายถึง พฤติกรรมของนักดูนกคนอื่นๆ ที่พบเห็นได้ขณะประกอบกิจกรรมดูนก

“วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง” หมายถึง จุดมุ่งหมายหลักที่เป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

“ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม” หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบกิจกรรมดูนกเคยประกอบกิจกรรมมาก่อนหรือไม่

“ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก” หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบกิจกรรมดูนก เกี่ยวกับหลักการและแนวทางในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวนก สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และต่อนักดูนกอื่นๆ

“การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ” หมายถึง การให้ความสำคัญ ความสนใจ ความรู้สึกหวงแหน และต้องการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

“การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม” หมายถึง ประสบการณ์ ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม ซึ่งจัดโดยองค์กรใดก็ตาม ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน

“พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก” หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่นักท่องเที่ยว แสดงออกมาทั้งภายในและภายนอก หรืออาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ระหว่างการ ประกอบกิจกรรมคุณก โดยที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าว อาจจะสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องต่อบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของการประกอบ กิจกรรมคุณก

“พฤติกรรมที่เหมาะสม” หมายถึง การกระทำใดๆ ที่นักท่องเที่ยวได้แสดงออกมาทั้งภายใน และภายนอกระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณก โดยมีความสอดคล้อง หรือแสดงพฤติกรรมคล้าย ตามบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม

“พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม” หมายถึง การกระทำใดๆ ที่นักท่องเที่ยวได้แสดงออกมาทั้ง ภายในและภายนอกระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณก โดยไม่สอดคล้อง หรือแสดงพฤติกรรมไม่ คล้ายตามบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยงที่ประกอบกิจกรรมดูนก ทัศนศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการวิจัย จากการตรวจสอบเอกสารงานศึกษาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อและสาระสำคัญออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
2. พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก
3. แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐาน
4. อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ได้มีนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักพฤติกรรมวิทยา ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมไว้หลายทฤษฎี ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น จึงควรทราบความหมายของพฤติกรรม ซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ

โสภา (2521) ได้กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้หรือใช้เครื่องมือทดลองได้

ชัยพร (2523) ให้ความหมายของ “พฤติกรรม” ว่าหมายถึง การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำได้โดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็

ตาม เช่น การพูด การเดิน การกระพริบตา การไต่ยืน การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด ฯลฯ ต่างก็
เป็นพฤติกรรมทั้งนั้น

ซูด้า (2525) กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ไม่รวมเฉพาะสิ่งที่แสดง
ปรากฏออกมาข้างนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในของบุคคลซึ่งคนภายนอกไม่สามารถ
สังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่า ที่เขายังถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ทัศนคติหรือเจตคติที่
เขามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น ความเชื่อ รสนิยม และสภาพจิตใจปัจจัยสิ่งต่าง ๆ นี้เป็นเหตุกำหนด
พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล

ประภาเพ็ญ (2526) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่า
สิ่งนั้นจะสังเกตเห็นได้หรือไม่ได้ เช่น การเดิน การพูดการคิด ความรู้สึก ความสนใจ ฯลฯ

Goldenson (1984) พจนานุกรมลงแมน ได้ให้คำจำกัดความว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำ
หรือการตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนอง
ต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย
สังเกตเห็นได้ หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้วหรือเป็นไปอย่างไม่
รู้สึกตัว

กันยา (2538) ให้ความหมายของพฤติกรรม ว่าเป็นการแสดงออกแห่งการตอบสนองต่อสิ่ง
ต่าง ๆ หรือปฏิกิริยาตอบสนองที่เลือกแล้วว่าเหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ

จากความหมายของพฤติกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ
ใด ๆ ก็ตามที่บุคคลนั้นแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยอาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัว
หรือไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้

ประเภทของพฤติกรรม

ในการศึกษาพฤติกรรมได้มีผู้แบ่งประเภทของพฤติกรรมไว้ต่าง ๆ ดังนี้คือ สุชา และสุรางค์
(2520) ได้แบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ชนิด คือ

1. พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (unlearned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่อินทรีย์ ทำเอง โดยไม่มีการเรียนรู้มาก่อนเลย บางครั้งอาจเกิดขึ้นนานหลังจากกำเนิดอินทรีย์ก็ได้

2. พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ (learned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่อินทรีย์ ทำขึ้น หลังจากได้มีการเรียนรู้ หรือเลียนแบบจากบุคคลอื่นในสังคม พฤติกรรมประเภทนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พฤติกรรมทางสังคม

สมจิตต์ (2534) ได้แบ่งพฤติกรรมโดยอาศัยการสังเกตออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายใน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองจะทำหน้าที่เป็นที่รวบรวม สะสม และสั่งการ อันเป็นผลเกิดขึ้นจากการทำงานของระบบประสาท และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวเคมีของร่างกาย พฤติกรรมภายในมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถสัมผัสได้หรือวัดได้โดยเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบพฤติกรรมภายในที่เป็นแบบรูปธรรม จะทราบได้ต่อเมื่อเขาได้แสดงพฤติกรรมภายนอกออกมา พฤติกรรมภายในมีความสำคัญต่อคน ทำให้มีการคิดอย่างมีระบบ สามารถคาดการณ์ในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคตได้

2. พฤติกรรมภายนอก หมายถึง ปฏิบัติการของบุคคล หรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ทั้งวาจา การกระทำ ท่าทางต่าง ๆ เช่น การพูดคุย การเขียนหนังสือ ท่าทางที่แสดงออก เป็นต้น พฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ในการที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น กลุ่มคนและสังคมจะอยู่ร่วมกันในลักษณะใด จะมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ในทางบวกหรือทางลบแล้วแต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมภายนอกของบุคคลที่แสดงออกมาให้ปรากฏ ทั้งนี้

นอกจากนี้ สมจิตต์ (2526) ยังได้แบ่งพฤติกรรมตามการยอมรับของสังคม ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมปกติ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่เป็นไปตามพัฒนาการ ต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยและต้องเป็นไปตามกฎหมายของสังคมนั้น ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ

- 1.1 ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาการตามวุฒิภาวะของบุคคล
- 1.2 ต้องสอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่
- 1.3 ต้องเป็นไปตามกฎหมายระเบียบของสังคมที่กำหนดไว้

2. พฤติกรรมผิดปกติหรือพฤติกรรมอปกติ หมายถึง พฤติกรรมใดที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาพฤติกรรมปกติก็ต้องเรียกว่าพฤติกรรมผิดปกติ นักพฤติกรรมศาสตร์บางคนเรียกพฤติกรรมปกติว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน อาจเบี่ยงเบนไปในทางบวกหรือลบก็ได้ ซึ่งพฤติกรรมที่ผิดปกติในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจถือเป็นปกติในวัฒนธรรมอื่น ทั้งนี้เพราะในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีระบบการให้คุณค่าพฤติกรรมแตกต่างกันไป

องค์ประกอบของพฤติกรรม

Cronbach (1972) ได้แบ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมออกเป็น 7 ประการคือ

1. ความมุ่งหมาย (goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองตอบความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลาานจึงจะสามารถบรรลุผลความต้องการได้ คนเราจะมีความต้องการหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง
2. ความพร้อม (readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของคน
3. สถานการณ์ (situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป

เราต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่คาดว่าจะได้ความพอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง (respond) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ โดยวิธีการที่ได้รับเลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลจากการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจจะเป็นไปตามที่คิดไว้ (confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความหมาย (contradict) ก็ได้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (reaction to thwarting) หากคนเราไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ก็กล่าวได้ว่าเขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

ประภาเพ็ญ (2526) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นผลจากการทำปฏิกริยากันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ตามทฤษฎีของ Benjamin S. Bloom ที่กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วนคือ

1. พฤติกรรมด้านความรู้ (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้มีขั้นตอนของความสามารถด้านความรู้ การใช้ความคิด และพัฒนาด้านสติปัญญา จำแนกไว้ตามลำดับมี 6 ขั้นตอน คือ ความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (comprehension) การนำความรู้ไปใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมินผล (valuation)

2. พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึกชอบ (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความสนใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ทำที่ความชอบ/ไม่ชอบ การให้คุณค่า การรับ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในใจของบุคคล ซึ่งยากแก่การอธิบาย

โดยการเกิดพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ

2.1 การรับหรือการให้ความสนใจ (receiving of attending)

- 2.1.1 ความตระหนัก (awareness)
- 2.1.2 ความยินดีหรือเต็มใจรับ (willingness to receive)
- 2.1.3 การเลือกรับหรือเลือกให้ความสนใจ (controlled of selected attention)

- 2.2 การตอบสนอง (respond)

 - 2.2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (acquiescence in responding)
 - 2.2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (willingness to respond)
 - 2.2.3 ความพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in respond)

- 2.3 การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (valuing)

 - 2.3.1 การยอมรับค่านิยม (acceptance of a value)
 - 2.3.2 ความชอบในค่านิยม (preference of value)
 - 2.3.3 การผูกมัด (commitment)

- 2.4 การจัดกลุ่ม (organizing)

 - 2.4.1 การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม (conceptualization of a value)
 - 2.4.2 การจัดระบบค่านิยม (organization of value system)

- 2.5 การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (characterization by a value)

 - 2.5.1 การวางหลักทั่วไปหรือสรุปลักษณะค่านิยม (generalized set)
 - 2.5.2 แสดงลักษณะตามค่านิยม (characterization)

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (psychomotor domain) เป็นพฤติกรรมที่ใช้ความสามารถทางร่างกายแสดงออก ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้า คือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันที แต่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมการแสดงออกนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาซึ่งต้องอาศัยพฤติกรรมระดับต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเป็นส่วนประกอบ (ทางด้านพุทธิปัญญา และด้านทัศนคติ) พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาจะสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรม

ฌองฌัก (2519) ได้กล่าวถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน ได้แก่

1.1 ความเชื่อ (belief) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ข้อเท็จจริง คือ คิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้น ซึ่งอาจถูกหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ ความเชื่อได้มาโดยการเห็น การบอกเล่า การอ่าน และการคิดขึ้นมาเอง

1.2 ค่านิยม (value) หมายถึง สิ่งที่คนนิยมนยึดถือประจำใจช่วยตัดสินใจในการเลือก

1.3 ทศนคติหรือเจตคติ (attitude) เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นแกนกลางของจิตวิทยาสังคมยุคปัจจุบัน ทศนคติเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซับซ้อน ต้องอาศัยการตอบสนองออกมาเป็นถ้อยคำหรือพฤติกรรมภายนอก

1.4 บุคลิกภาพ (personality) เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะนิสัย และเป็นเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรม

2. สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของมนุษย์ ได้แก่

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (stimulus object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม เป็นสิ่งที่ทำให้เราแสดงพฤติกรรมออกมา อาจเป็นอะไรก็ได้ เช่น ความหิว หนังสือ คำสอน เป็นต้น

2.2 สถานการณ์ (situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งอยู่ในสภาพที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม เช่น การเข้าคิวซื้อตั๋วที่โรงภาพยนตร์

การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมออกมานั้น Kohlberg ได้ศึกษาเหตุผลในการที่จะเลือกกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลออกเป็น 6 ชั้น (Lickona, 1976) คือ

1. ขั้นใช้หลักการหลบหลีกการลงโทษ (the punishment and obedience) พฤติกรรมในขั้นนี้จะขึ้นอยู่กับ การลงโทษและการเชื่อฟัง โดยเหตุผลของการกระทำในขั้นนี้จะเชื่อฟังผู้มีอำนาจเหนือกว่า และเป็นการกระทำที่ไม่ถูกลงโทษหรือถูกตำหนิติเตียน

2. ขั้นใช้หลักการแสวงหารางวัล (the instrument relativist orientation) พฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับ การได้รางวัลหรือคำชมเชย ในขั้นนี้ได้ก็จะถือความพอใจ และเหตุผลของตนเป็นหลัก การกระทำที่ถูกต้อง คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ตนเองแม้จะขัดกับผู้อื่น ไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม

3. ขั้นยึดหลักการได้รับคำชมเชย ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ใฝ่หาการยอมรับจากบุคคลใกล้ชิด (the interpersonal concordance) การกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่คนอื่นเห็นว่าดี ในขั้นนี้บุคคลจะมีพฤติกรรมคล้อยตามหรือทำตามอย่างคนในหมู่คณะของตนเอง ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไปก็ได้

4. ทำตามหน้าที่ทางสังคมหรือเกณฑ์ขั้นยึดหลักการต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ (the law and order orientation) ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นพฤติกรรมที่ทำตามหน้าที่และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนด นับถือ เชื่อฟังผู้มีอำนาจทางกฎหมาย

5. ขั้นยึดหลักการเคารพตนเอง คำนึงถึงความเห็นพ้องต้องกันของสังคมและประโยชน์สุขส่วนรวม หลีกเลี่ยงการตำหนิตนเอง (social contract legalistic orientation) พฤติกรรมในขั้นนี้บุคคลจะคำนึงถึงความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ริตรอนสิทธิของผู้อื่นหรือทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น พฤติกรรมจะพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมหรือของสังคมเป็นใหญ่

6. ขั้นยึดหลักอุดมคติสากล (the universal ethical principle orientation) พฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ของตนเอง ตัดสินความถูกต้องด้วยเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยึดถือตามพฤติกรรมและความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักสากล

พัทน์ (2522) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

1. กลุ่มสังคม (social group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วม

สถาบันเดียวกัน เป็นต้น

2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (identification figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น

3. สถานภาพ (status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ฯลฯ หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง ฯลฯ เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกันไป พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันด้วย

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ในปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ ในการทำงานแทนการใช้แรงงานเหมือนอย่างแต่ก่อน ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5. กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น พฤติกรรมการสูบบุหรี่บนรถประจำทางก็น้อยลงไป

6. ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎมีเกณฑ์ ข้อห้าม ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างก็อาจแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนานั้นเอง

7. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น

8. สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกันออกไป พฤติกรรมก็ต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับในเมือง

9. ทักษะคิด มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทักษะคิดที่ไม่ดีต่อครูผู้สอน ก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียน หรือขาดเรียนเมื่อถึงชั่วโมงที่ครูคนนั้นสอน เป็นต้น

10. การเรียนรู้ในทางจิตวิทยาถือว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอดจากตั้งแต่เด็กจนโต เช่น เด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการที่ได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่ เป็นต้น

การวัดพฤติกรรม

สมจิตต์ (2534) กล่าวถึงวิธีการศึกษาพฤติกรรมมี 2 วิธี คือ

1. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางตรง อาจทำได้ 2 วิธี คือ

1.1 การสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (direct observation) เช่น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน โดยบอกให้นักเรียนในชั้นได้ทราบว่าครูจะสังเกตดูว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้อง การสังเกตพฤติกรรมโดยบอกให้ผู้ถูกสังเกตทราบนี้ บุคคลบางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงของตนออกมาได้

1.2 การสังเกตแบบธรรมชาติ (naturalistic observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรมไม่ได้กระทำตนเป็นที่รบกวนพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกสังเกต และเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่าถูกสังเกตพฤติกรรม การสังเกตแบบนี้จะได้พฤติกรรมที่แท้จริงมาก เพราะบุคคลที่ถูกสังเกตจะไม่เกิดความรู้สึกตัวว่าบุคคลอื่นคอยสังเกตพฤติกรรมของตนเองจึงมีความเป็นอิสระที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการกระทำ การศึกษาพฤติกรรมแบบนี้จะทำให้สามารถนำผลที่ได้ไปอธิบายพฤติกรรม ในสภาพที่ใกล้เคียงกันหรือเหมือนกันได้ การสังเกตพฤติกรรมวิธีนี้ต้องใช้เวลามาก จึงสังเกตพฤติกรรมที่ต้องการได้ และการสังเกตต้องทำเป็นเวลาดิตต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง

การศึกษาพฤติกรรมโดยทางตรงนี้ ผู้สังเกตต้องอาศัยความละเอียดในการสังเกต และต้องสังเกตให้เป็นระบบ นอกจากนี้ยังต้องมีการบันทึกอย่างเป็นระบบด้วย ความถูกต้องของพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตนี้ยังขึ้นอยู่กับอคติของผู้สังเกตด้วย ความรู้สึก ค่านิยม ทักษะการประสพการณ์ของบุคคล ย่อมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาพฤติกรรมโดยการสังเกตทั้งนั้น

2. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางอ้อม แบ่งออกได้หลายวิธีคือ

2.1 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่บุคคลหนึ่งต้องการซักถามข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มของบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การสัมภาษณ์โดยตรง ผู้สัมภาษณ์จะซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ไปเป็นเรื่อง ๆ ไปตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์จะรู้ตัวตลอดเวลาว่าผู้สัมภาษณ์ต้องการทราบในเรื่องใด อีกประเภทหนึ่งคือการสัมภาษณ์โดยทางอ้อม หรือไม่เป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่าผู้สัมภาษณ์ต้องการอะไร ผู้สัมภาษณ์จะพูดคุยไปเรื่อย ๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่จะสัมภาษณ์เมื่อมีโอกาส ซึ่งผู้ตอบจะไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์เจาะจงที่จะได้ทราบถึงพฤติกรรมหรือเรื่องนั้น ๆ

2.2 การใช้แบบสอบถาม เหมาะสำหรับศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมาก โดยบุคคลเหล่านั้นอาจอยู่ห่างไกลกระจายกระจัดกระจายมาก หรือพฤติกรรมที่ต้องการทราบ เป็นเรื่องที่ผ่านมาแล้ว ผู้ศึกษาไม่สามารถจะย้อนไปดูพฤติกรรมนั้นได้ ในบางกรณีผู้ศึกษามีความต้องการที่จะทราบถึงแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาพฤติกรรมโดยวิธีนี้ ผู้ถูกศึกษาสามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปกปิด หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ยอมแสดงให้บุคคลอื่นทราบได้โดยวิธีอื่น และสามารถที่จะให้ข้อมูลในเวลาใดก็ได้ โดยผู้ถูกศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้

2.3 การทดลอง เป็นการศึกษาโดยผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ โดยสภาพแท้จริงแล้วการควบคุมจะทำได้ในห้องปฏิบัติการ แต่ในชุมชนการศึกษา พฤติกรรมของชุมชนโดยการควบคุมตัวแปรต่างๆ คงเป็นไปได้น้อยมาก การทดลองในห้องปฏิบัติการนั้นจะให้ข้อมูลมีขีดจำกัด ซึ่งบางครั้งอาจนำไปใช้ในสภาพความเป็นจริงได้ไม่เสมอไป

2.4 การทำบันทึก เป็นวิธีการให้บุคคลแต่ละคนได้ทำบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอาจออกมาในรูปของบันทึกประจำวัน หรือเป็นการศึกษาพฤติกรรมแต่ละประเภทก็ได้ เช่น พฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกับคนอื่น ฯลฯ

เกณฑ์การชี้บอกระดับความเหมาะสมของพฤติกรรม

หลักการหรือเกณฑ์ชี้บอกระดับความเหมาะสมของพฤติกรรมนี้ ดวงกมล และคณะ (2529) ได้แบ่งออกเป็น 3 หลักการคือ

1. หลักการของความพอใจ (pleasure principle) พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นต้องเป็นไปเพื่อความพอใจสูงสุด โดยการลงทุนลงแรงน้อยที่สุด เช่น ข้ามถนนไม่เลือกที่ทิ้งที่มีสะพานลอยหรือทางม้าลายใกล้ ๆ หรือเดินลัดสนามทั้งที่มีป้ายห้ามเดิน เพื่อประหยัดแรงงานของคนไม่คิดถึงแรงงานผู้อื่นที่ดูแลสนาม หรือความงามของสนามจัดว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว เพราะใช้หลักความพึงพอใจเฉพาะตนเป็นหลัก ไม่นึกถึงคนอื่น ดังนั้นการคำนึงเฉพาะหลักการของความพึงพอใจเฉพาะตนจึงอาจจะเป็นความไม่เหมาะสมของพฤติกรรมมนุษย์ได้

2. หลักการของความเป็นจริงเฉพาะหน้า (reality principle) ความจริงเฉพาะหน้าในที่นี้เป็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย เวลา สมัย และตามบทบาทของคนนั้น ๆ ความจริงเฉพาะหน้าเป็นการเรียนรู้ความต้องการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ให้อัจฉริยะ รู้จักเรา อะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ เมื่อใด ที่ใดบ้าง หรือรู้จักเวลา สถานที่ ของบุคคลนั่นเอง

3. ปทัสถานหรือเกณฑ์ทางวัฒนธรรมและสังคม พฤติกรรมของคนเราจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของกลุ่ม คือ ค่านิยม กฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย ศิลธรรม ศาสนาหรือสิ่งอื่น ๆ ในขณะนั้น ๆ กลุ่มนั้น ๆ และพื้นที่นั้น ๆ ด้วยจึงจัดว่าเหมาะสม เกณฑ์หรือปทัสถานทางวัฒนธรรมและสังคมนั้น จะแตกต่างกันระหว่างกลุ่มท้องถิ่นและยุคสมัย พฤติกรรมใดมีลักษณะใกล้เคียงตัวกลาง (mean) ย่อมมีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของคนกลุ่มใหญ่ พฤติกรรมใดเบนห่างจากค่าตัวกลาง ไม่ว่าจะไปทางบวกหรือทางลบ ยิ่งมากเท่าไร ก็ยิ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviated) หรือผิดปกติมากเท่านั้น

พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมต่าง ๆ ควรจะได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด ซึ่งการประพฤติดนให้สอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีข้อควรคำนึงดังต่อไปนี้คือ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2520 อ้างถึงใน ลลิตา, 2539)

1. ทุกคนมีบางสิ่งบางอย่างที่ได้รับจากสังคม และมีบางสิ่งบางอย่างที่ต้องให้แก่สังคม สิ่งที่ได้รับจากสังคม ได้แก่ การศึกษา การบริการสาธารณะ เป็นต้น สิ่งที่ต้องให้แก่สังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเคารพกฎหมาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ทุกคนควรจะต้องช่วยกันรักษาและเสริมสร้างธรรมชาติเอาไว้ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง และรักษาสິงมีชีวิตอื่น ๆ
3. การตัดทวงผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยไม่ระมัดระวัง ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต
4. ถ้าเราต้องการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เราจำเป็นต้องปรับปรุง แก้ไขแนวความคิด ความรู้สึกที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืนและพอเหมาะ
5. ทรัพยากรทั้งหมดในโลกเป็นของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ไม่ใช่ของมนุษย์เท่านั้น
6. การดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการใช้ทรัพยากร และการทำกิจกรรมอื่น ๆ
7. ในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้งและอุทกภัย มีผลต่อการดำรงชีวิตของคน
8. การดำรงชีวิตอย่างมีชัยศัสน์เท่านั้นจะทำให้คนมีชีวิตกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมอย่างมี ความสุข เช่น การใช้จักรยาน ทำให้ไม่สิ้นเปลืองน้ำมัน ไม่ทำให้เกิดอากาศเป็นพิษ สุขภาพแข็งแรง และอุบัติเหตุลดลง
9. ในการกระทำใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในระยะ ยาวที่จะกระทบกระเทือนถึงอนุชนรุ่นต่อไป เช่น การตัดไม้ทำลายป่า จะทำให้เกิดความแห้งแล้ง กันดาร และเมื่อระยะเวลาผ่านไปทีที่แห่งนั้นอาจกลายเป็นทะเลทรายถาวรได้
10. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งมวลเกิดจากคน ดังนั้นในการแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องแก้ที่ตัวคน โดยแต่ละคนสำนึกและฝึกปฏิบัติตนเอง และร่วมกันแก้ปัญหาสังคม

พฤติกรรมประกอบกิจกรรมดูนก

จากการตรวจเอกสารในเรื่องพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความหมายของคำว่า พฤติกรรม จากที่มีผู้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้หลากหลายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ ตามที่บุคคลนั้นแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยอาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัวหรือไม่ รู้ตัวก็ได้ ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้ และจากคำจำกัดความของคำว่า กิจกรรม ดูนก ที่ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ได้กล่าวถึงกิจกรรมดูนก (bird watching) เป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับ ผู้มีความสนใจในเรื่องนก สิ่งดึงดูดที่สำคัญ คือ นกชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพ และนกหายาก และ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ยังระบุว่า กิจกรรมดูนก เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบเข้มข้น ที่ผู้ประกอบกิจกรรมต้องมีความระมัดระวังการส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสภาพธรรมชาติอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนก

เพราะฉะนั้นเมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของคำว่า พฤติกรรม และ กิจกรรมดูนก จึง กล่าวได้ว่า พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่นักท่องเที่ยว แสดงออกมาทั้งภายในและภายนอก หรืออาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ระหว่างการ ประกอบกิจกรรมดูนก โดยที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าว อาจจะไม่สอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องต่อบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของการประกอบ กิจกรรมดูนก

กิจกรรมดูนก

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ได้กล่าวถึงกิจกรรมดูนก (bird watching) เป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับ ผู้มีความสนใจในเรื่องนก สิ่งดึงดูดที่สำคัญ คือ นกชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพ และนกหายาก เส้นทางเดินเท้าที่รองรับกิจกรรมประเภทนี้ ควรมีขนาดกว้าง 2 คน (120 เซนติเมตร) ไม่ควรมีการพัฒนาใด ๆ นอกจากจุดหยุดพักบางจุดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดบันทึกเรื่องราว เกี่ยวกับนกต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น กลุ่มนักดูนกไม่ควรมีขนาดใหญ่มากนัก ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 5 คนต่อ กลุ่ม ควรมีมัคคุเทศก์นำทางที่มีความรู้เกี่ยวกับนกและธรรมชาติของนกที่มีในพื้นที่สำหรับกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่ไม่มีความชำนาญในกิจกรรมประเภทนี้มาก่อน ตลอดจนมีกล้องส่องตาดูนก และ คู่มือดูนก (bird guide) เตรียมไว้ให้ยืมและเก็บเงินค่าธรรมเนียมในการยืมเพื่อใช้ในกิจการด้านการ อนุรักษ์นกและถิ่นที่อยู่อาศัยของนก

นอกจากกิจกรรมคุณจะเป็นกิจกรรมนันทนาการทางธรรมชาติประเภทหนึ่งแล้ว กิจกรรมดังกล่าวกำลังเป็นที่นิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดย สุพล (2543) ได้กล่าวถึงแนวโน้มการเติบโตด้านความนิยมของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมคุณกว่าในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2543 กิจกรรมการคุณในพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปเป็นอย่างมาก โดยสังเกตได้จากการพบเห็นพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการด้านนี้มากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อนุรักษ์ที่มีรายงานถึงความหลากหลายทางชีวภาพด้านชนิดพันธุ์ของนก เช่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็นต้น

สุพล (2543) ยังกล่าวถึง รูปแบบการจัดตั้งองค์กร หรือการรวมกลุ่มของผู้สนใจด้านการคุณ ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ที่สามารถบ่งชี้ถึงความนิยมของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ต่อกิจกรรมนันทนาการรูปแบบนี้ เช่น การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของ Bangkok Bird Club ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2505 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวมกลุ่มนักคุณทั้งมืออาชีพ และมือสมัครเล่น รวมทั้งนักปักษีวิทยาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้มาศึกษาเกี่ยวกับนกในประเทศไทยอย่างจริงจัง จนถึงปี พ.ศ. 2537 การดำเนินงานของ Bangkok Bird Club หรือชมรมคุณกรุงเทพฯ จึงหยุดลง หลังจากการก่อตั้งสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยมีลักษณะการดำเนินงานใกล้เคียงกันกับวัตถุประสงค์ของชมรมคุณกรุงเทพฯ ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดำเนินการอนุรักษ์นกและธรรมชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการคุณเพื่อให้ความรักในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนกและธรรมชาติ และเผยแพร่แลกเปลี่ยนให้ความรู้แก่สมาชิก องค์กร และผู้สนใจทั่วไป นอกจากองค์กรเอกชนที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ก็ยังมีการรวมกลุ่มคุณของประชาชนทั่วไป เช่นกลุ่มคุณกล้านา จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มคุณพยุหศิริ จังหวัดนครสวรรค์ มีสเตอร์แดงเบิร์ดคลับ ที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นต้น รวมถึงการก่อตั้งชมรมเกี่ยวกับการคุณตาม โรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กระจายไปเกือบทั่วประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รายงานการพบนกชนิดต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ สุพล (2543) ได้ชี้ถึงปัจจัยด้านความต่อเนื่องของการจัดพิมพ์ และวางจำหน่ายสื่อสิ่งพิมพ์ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการคุณ จากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งที่เขียนในเชิงวิชาการ สรุปล

ผลงานวิจัย และเขียนจากประสบการณ์ของนักดูนก รวมถึงการที่ประเทศไทยมีนิตยสารรายเดือน “Bird Magazine” ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย มีเนื้อหาเน้นเฉพาะเรื่องนก โดยใช้สโลแกนนิตยสารว่า “นิตยสารสำหรับคนรักนกและธรรมชาติ” โดยวางแผนจำหน่ายฉบับที่ 1 เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2541 จึงเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อความแพร่หลายในกิจกรรมดูนกในธรรมชาติของประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการประกอบกิจกรรม

รูปแบบประกอบกิจกรรมดูนกที่ถูกต้องเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อประสบการณ์ นันทนาการของนักท่องเที่ยวที่จะได้รับจากประกอบกิจกรรมดูนก ตลอดจนเป็นการช่วยควบคุมระดับผลกระทบที่อาจเกิดต่อนก และสภาพแวดล้อมเป็นที่อยู่อาศัยของนก ทั้งนี้รูปแบบการประกอบกิจกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมตัวก่อนประกอบกิจกรรม และ ขั้นตอนระหว่างการประกอบกิจกรรม

1. ขั้นตอนการเตรียมตัวก่อนประกอบกิจกรรม

สุธี (ไม่ระบุปี พ.ศ.) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวไปดูนกในธรรมชาติ ทั้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆ หรือตามสถานที่ดูนกต่างๆ โดยนักดูนกทุกคนควรจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปดูนกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เช่น เส้นทางที่ใช้เดินทางไปสถานที่ดูนก เส้นทางภายในสถานที่ดูนก เส้นทางที่ใช้ในการดูนก (trail) พืชพรรณธรรมชาติ และลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลักษณะของที่พัก ซึ่งอาจเป็นบ้านพัก หรือตั่งกางเต็นท์ รวมทั้งการขออนุญาตเข้าไปใช้พื้นที่อนุรักษ์ หรือบ้านพักด้วย

2. ศึกษาชนิดของนกที่อาจพบในสถานที่ที่จะไปนก โดยติดต่อขอรายชื่อของนกที่สำรวจพบในพื้นที่นั้น ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือโดยดูจากหนังสือคู่มือดูนกซึ่งมีแผนที่เล็ก ๆ แสดงการแพร่กระจายของนกชนิดต่าง ๆ ในประเทศไทยไว้แล้ว

3. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดูนกภาคสนามให้พร้อม ได้แก่ กล้องสองตา คู่มือ

คุณก สมุดบันทึก ปากกา หรือคินสอ ควรตรวจสอบสภาพกล่องสองตาให้เรียบร้อยก่อนออกเดินทาง เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ส่องกล้องคุณก

4. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเดินทางไปคุณกในธรรมชาติ เช่น หมวก กระติกน้ำ เต็นท์ ซ้อน ถ้วย จาน แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ ยาสระผม ผ้าเช็ดตัว ยารักษาโรค ยาแก้ปวด และ อุปกรณ์ส่วนตัวอื่น ๆ ถ้าหากเดินทางไปคุณกในช่วงฤดูฝน ควรเตรียมร่ม เสื้อกันฝน และ ถุงพลาสติก เพื่อใช้คลุมกล้องสองตาไปด้วย

5. แต่งกายให้มีสีสันทันเข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น เขียว น้ำตาล น้ำเงิน เทา หรือ ดำ ไม่ควรใส่เสื้อผ้า หรือหมวกสีขาว แดง แสด ส้ม เหลือง ชมพู หรือสีสดสีอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสีเตือนภัย (warning color) เพราะนกสามารถมองเห็นได้แต่ไกล และอาจบินหนีไปก่อนที่เราจะได้เห็นตัว

6. ดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์ก่อนออกเดินทางไปคุณกในธรรมชาติ เพราะในสถานที่ที่คุณก อากาศอาจหนาวเย็น และการเดินทางไปคุณกอาจต้องเดินทางไกล หรือแบกสัมภาระมากมาย ถ้าหากร่างกายไม่แข็งแรงอาจเป็นไข้ได้ง่าย

7. ในกรณีเดินทางไปคุณกเป็นกลุ่ม ถ้าหากสมาชิกในกลุ่มยังไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ควรจะทำความรู้จัก และทำความคุ้นเคยกันไว้ก่อน เพื่อให้การดูนกของกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่น

นอกจากนี้ รุ่งโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวก่อนออกเดินทางไป คุณก โดยชี้ถึงความสำคัญของการแต่งกาย โดยระบุว่าควรแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะกับสถานที่ที่จะเดินทางไป เพราะนกในธรรมชาติย่อมต้องคิดว่าเราเป็นศัตรู ดังนั้นจึงต้องพยายามไม่ให้นักเห็นเรา ด้วยการพรางตัวให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เสื้อผ้าที่สวมใส่ต้องมีสีสันทันไม่ฉูดฉาด ควรเป็นสีที่กลมกลืนเข้ากับสิ่งรอบ ๆ ตัว เช่น สีเขียวเข้ม เทาหรือน้ำตาล ทั้งควรแต่งกายให้รัดกุม สวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว เพื่อป้องกันหนามขีดข่วน สวมหมวกเพื่อป้องกันศีรษะและกันแสงแดดเข้าตา รองเท้าควรเป็นชนิดที่ใส่สบายและหุ้มสันกระชับพอดี เช่น รองเท้าผ้าใบ และควรสวมถุงเท้าด้วย เพื่อป้องกันการเสียดสีเวลาที่ต้องเดินมาก ๆ นอกจากนี้เสื้อผ้าควรเลือกใส่ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ เช่น คุณกบนเขาสูงที่มีอากาศหนาวเย็น ก็ให้นำเสื้อกันหนาวติดตัวไปด้วย

ในส่วนของการเตรียมอุปกรณ์ รุ่งโรจน์ (2536) กล่าวว่า อุปกรณ์สำหรับการดูนกเป็นสิ่งจำเป็น เพราะหากลืมอุปกรณ์ชิ้นสำคัญแล้ว การดูนกครั้งนั้นคงน่าเบื่ออย่างไม่ต้องสงสัย อุปกรณ์การดูนกที่สำคัญได้แก่

1. กล้องส่องทางไกล นกส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและตกใจง่าย เป็นการยากที่เราจะเห็นนกได้ในระยะใกล้ กล้องส่องทางไกลจึงเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยขยายภาพนกขนาดเล็กที่อยู่ไกลออกไปให้เราสามารถเห็นและจำแนกนกได้ชัดเจน
2. คู่มือดูนก เป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่ง เพราะจะให้รายละเอียดและภาพประกอบของนกแต่ละชนิดไว้อย่างชัดเจน ทำให้เราสามารถจำแนกชนิดนกที่พบเห็นได้อย่างถูกต้องและสะดวกรวดเร็ว
3. สมุดบันทึก เป็นสิ่งสำคัญรองจากสองสิ่งแรก เพราะการจดบันทึกจะทำให้เราเก็บรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับนก รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่พบเห็นในระหว่างที่ดูนกเอาไว้ได้
4. อุปกรณ์เสริมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาจากความเหมาะสมและประโยชน์ที่ต้องการใช้สอยในการดูนกแต่ละครั้ง เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เข็มทิศ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อความสะดวกอื่น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่และสภาพอากาศ เช่น ถ้าดูนกกลางทุ่งโล่งควรเตรียมร่มไปกันแดด ถ้าต้องไปพักแรมในป่า เต็นท์ เครื่องนอน หม้อ จาน กระทิกน้ำ ฯลฯ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำไป

2. ชั้นระหว่างการประกอบกิจกรรม

สุธี (ไม่ระบุปี พ.ศ.) ได้กล่าวถึงหลักการปฏิบัติตัวของนักดูนก ระหว่างการอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติไว้ดังนี้

1. ออกเดินทาง去看นกในเวลาเช้าตรู่ ก่อนที่พระอาทิตย์จะขึ้น เพราะนกส่วนใหญ่ชอบออกหากินในเวลาเช้าตรู่ และหากินไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ 10.00 น. เป็นต้นไป นกจะออกหากินน้อยลง และนกจะเริ่มพักผ่อน และรับประทานอาหารกลางวันในช่วงนี้เช่นกัน

พอเวลาประมาณ 14.00 น. เป็นต้นไป นกจึงเริ่มออกหากินใหม่และจะหากินไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงเวลาพลบค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นกออกหากินกลางคืน คือนกตบยุง (nighthjar) เริ่มออกหากินในช่วงเวลาเย็น จนถึงเวลาพลบค่ำเป็นช่วงเวลาที่จะพบนกได้มากเช่นเดียวกับในช่วงเวลาเช้า

2. พยายามหยุดทุก ๆ 5 นาที เพื่อสำรวจจุนกรอบ ๆ ตัวเรา รวมทั้งพยายามฟังเสียงร้องของนกด้วย เพื่อจะได้ทราบว่าในบริเวณรอบ ๆ ตัวเราในระยะเวลาที่เรามองเห็นด้วยตาเปล่า มีนกกี่ตัว กี่ชนิด ชนิดอะไรบ้าง เราจะได้เห็นนกได้ครบทุกชนิดในบริเวณที่เราหยุด ถ้าหากเราปฏิบัติเช่นนี้ได้ จะช่วยให้เราเป็นคนรอบคอบ และช่างสังเกต และมีโอกาสเห็นนกได้มากกว่าคนที่เอาแต่เดิน หรือคนที่รอให้นักบินผ่านมาให้เห็น

3. พยายามมองหาชนิดตั้งแต่บนพื้นดิน ในกอหญ้า พุ่มไม้ ไม้ยืนต้น ตั้งแต่ระดับโคนต้นไม้ขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับยอดไม้ และในเรือนยอดทุก ๆ ระดับ รวมทั้งในท้องฟ้าด้วย เพราะนกแต่ละชนิดอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น นกคุ้ม (buttonquails) เดินอยู่บนพื้นดิน นกหัวขวาน (woodpeckers) เกาะอยู่ที่ลำต้น ไม้ใหญ่ นกขุนแผน (trogons) อยู่ในระดับกลางของต้นไม้ นกขมิ้น (orioles) อยู่ในระดับยอดไม้ และนกแอ่น (swifts) บินอยู่ในท้องฟ้า เป็นต้น

4. พยายามส่งเสียงให้น้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ไอ จาม กระจกแอม หรือเสียงที่เกิดจากการเหยียบใบไม้แห้ง ทั้งนี้เพราะนกจะหนีไปเสียก่อนที่เราจะเห็นตัว หรือเห็นตัวชัด ถ้าหากนกได้ยินเสียงเหล่านั้น เพราะนกเป็นสัตว์ที่จิตใจ และระแวดระวังภัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะนกขนาดเล็ก หรือนกที่เป็นเหยื่อของสัตว์อื่น เนื่องจากนกเหล่านี้มักไม่มีอาวุธใด ๆ ที่จะป้องกันตัวจากศัตรูธรรมชาติ จึงต้องพัฒนาให้นกเหล่านี้จิตใจง่าย และระแวดระวังภัยตลอดเวลา

5. เมื่อเห็นนกตัวตาเปล่า ไม่ว่าจะนกนั้นจะอยู่ไกลเพียงใด ควรรีบส่องกล้องสองตาดูทันที เพราะถ้าหากรอให้เข้าไปใกล้มากกว่านี้ นกอาจจะหนีไปเสียก่อน ถ้าหากนกยังไม่หนีไปไหน ก็ควรจะเดินเข้าไปใกล้ ๆ นกให้มากขึ้น ๆ เราจะได้เห็นนกได้ชัดเจนขึ้น เห็นรายละเอียดของนกมากขึ้น นกบางชนิด เช่น นกจาบคา (bee-Eater) นกตะขาบ (rollers) นกโพระดก (barbets) นกเขา (doves) มักจะเกาะอยู่หนึ่ง ๆ นาน ๆ จนทำให้เรามองดูได้จนเบื่อ ในขณะที่นกบางชนิดเช่น นกเดินดง (thrushes) นกกินแมลง (babblers) ไก่ฟ้า (pheasants) มักหนีไปทันทีที่คนมองเห็น และเรามักจะเห็นได้เพียงครั้งเดียว หรือเพียงแวบเดียว

6. เมื่อเห็นนกไม่ควรแย่งกันดูนก แต่ควรส่องกล้องสองตาดูนกในตำแหน่งที่แต่ละคนยืน หรือนั่งอยู่ แต่ถ้าไม่เห็นจริง ๆ จึงค่อยเปลี่ยนตำแหน่ง แต่จะต้องเคลื่อนที่อย่างช้า ๆ และไวด้วย และจะต้องไม่เคลื่อนไหวส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยื่นแขน หรือมือออกไปชี้ขึ้นก้ให้คนในกลุ่มดู ควรจะบอกคนในกลุ่มรู้ด้วยวิธีอื่น เช่น ยกแขนขึ้นช้า ๆ ให้แนบชิดกับลำตัว และชี้ให้คนอื่นดู หรือพูดให้เบาที่สุด

7. เมื่อเห็นนกควรจดจำรายละเอียดของนกตัวนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ว่ามีสีลันและลวดลายเช่นใด ไม่ว่าจะเป็นปาก หัว หลัง ตะโพก ปีก หาง หน้าอก ขา นิ้วเท้า เป็นต้น หากจำรายละเอียดได้มากจะช่วยในการจำแนกชนิดของนกได้ง่าย นอกจากนี้ควรจะต้องจดจำ การเกาะ การหากิน การบิน การกระโดด สภาพแวดล้อมที่พบนกตัวนั้น และรายละเอียดอื่น ๆ ด้วย ถ้าเป็นไปได้ควรจะจดบันทึกไว้ เพื่อกันลืม หรือเพื่อนำมาทบทวนในภายหลัง

สำหรับ รุ่งโรจน์ (2536) ได้ให้คำแนะนำระหว่างการประกอบกิจกรรมดูนกโดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับ สุทธิ (ไม่ระบุปี พ.ศ.) ดังนี้

1. การออกไปดูนกไม่ว่าสถานที่ใดควรเริ่มตั้งแต่เช้า เพราะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด เนื่องจากนกส่วนใหญ่ออกหากินตั้งแต่พระอาทิตย์เริ่มส่องแสงเรื่อยไปจนสาย จึงหลบเข้าพักผ่อน แล้วจะออกหากินอีกครั้งเมื่อบ่ายคล้อย ขณะที่นกออกหากินจะค่อนข้างกระฉับกระเฉง ไม่หลบซ่อนตัว ทำให้พบเห็นตัวได้ไม่ยาก อีกทั้งอากาศยังร่มเย็นสบายช่วยให้ดูนกได้เพลิดเพลิน

2. การดูนกไม่ควรออกไปเป็นกลุ่มใหญ่ เพราะนกส่วนใหญ่มักขี้ตกใจ หากไปกลุ่มเล็ก ๆ เพียง 2-3 คน จะทำให้มีโอกาสเห็นนกได้ง่ายกว่าไปเพียงลำพัง นอกจากนี้การดูนกแต่ละครั้ง ควรชักชวนผู้มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเรื่องนกไปด้วย เพราะจะได้ช่วยเราจำแนกชนิดนกและอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ให้ได้ทราบ เป็นการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับนกของเราให้มากขึ้น

3. เมื่อไปถึงสถานที่ดูนกแล้วไม่ว่าจะเป็นป่าทึบหรือท้องทุ่งโล่ง ต้องพยายามมองหา นกและทำตัวให้เงียบที่สุด อย่าพูดคุยกันโดยไม่จำเป็น หลีกเลี่ยงการเหยียบกิ่งไม้หรือใบไม้แห้งที่จะทำให้เกิดเสียงดังเพราะนกมักตกใจง่าย เลือกหาที่ที่จะทำให้เราเห็นนกได้ชัดเจนที่สุด หรือสามารถเฝ้ารอคอยได้ แต่อย่าอยู่ในบริเวณที่จะเป็นจุดเด่น เพราะจะทำให้คนมองเห็นได้ง่ายและไม่ยอมปรากฏตัว ควรหลบอยู่หลังสิ่งกำบังเช่นขอนไม้หรือบังไพร พร้อมกับใช้กล้องส่องทางไกล

มองหากไปเรื่อย ๆ เพราะหากเรามองหากด้วยตาเปล่าและหยิบกล่องขึ้นมาส่องเมื่อพบมัน นกอาจบินไปก่อนที่เราจะให้เห็นอย่างชัดเจน ที่สำคัญอีกประการคือ ไม่ควรยกกล่องขึ้นลงบ่อย ๆ เพราะนกอาจตกใจเวลาที่เห็นเราเคลื่อนไหวขยับกล่อง

4. หากไปดูนกเป็นกลุ่ม เมื่อพบเห็นนกควรบอกตำแหน่งที่นกเกาะอยู่ให้ผู้ที่ยังไม่เห็นต่อ ๆ กันไป แต่ต้องทำอย่างเงียบ ไม่ควรแสดงความตื่นเต้นจนเกินไป เพราะนกอาจตกใจบินหนีไปได้ และหากใช้กล้องตาเดียว (เทเลสโคป) ดูนก ไม่ควรใช้นานเกินไป เมื่อเราเห็นนกชัดเจนแล้วควรแบ่งปันให้คนอื่นได้ดูบ้าง

5. หลังจากเห็นนกแล้ว ควรส่องกล้องดูอย่างนิ่ง ๆ พยายามสังเกตจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ของนกให้มากที่สุด เช่น สีขน ลักษณะหัว ปาก หลัง ท้อง ฯลฯ รวมทั้งพฤติกรรมที่นกแสดงออกมา เมื่อนกไปแล้ว จึงค่อยเปิดคู่มือดูว่านกที่พบเป็นชนิดใด แล้วจกรายละเอียดที่เห็นลงในสมุดบันทึกอย่างคร่าว ๆ ก่อนจะไปบันทึกอย่างละเอียดอีกครั้ง

6. หากต้องการชมดูนก ควรสร้างบังไพรเพื่อการแอบซ่อน บังไพรที่สร้างต้องมีสีกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เพราะนกจะไม่ยอมเข้าใกล้วัตถุที่มันคิดว่าไม่ปลอดภัยหรืออาจมีอะไรซ่อนอยู่ในนั้น ผู้ที่ต้องการเฝ้าดูนกควรเข้าไปซ่อนอยู่ในบังไพรก่อนที่นกจะปรากฏตัว และเฝ้ารออย่างเงียบที่สุดด้วยความอดทนจนกว่านกจะแสดงตัวออกมา

7. ข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดเหนือสิ่งอื่นใดสำหรับนักดูนกทุกคนก็คือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อนก ไม่รบกวนนกจนเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสร้างรังวางไข่ เพราะนกอาจตื่นกลัวจนทิ้งรังและลูกไปได้ นักดูนกไม่ควรบุกรุกและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของนก หรือเป็นต้นเหตุชักนำศัตรูเข้าไป ต้องพึงสำนึกเสมอว่า ความสุขของนกต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

จากรูปแบบการประกอบกิจกรรมดูนก ทั้งในส่วนของขั้นตอนก่อนการประกอบกิจกรรม และขั้นตอนหลังการประกอบกิจกรรม ซึ่งกล่าวได้ว่ารูปแบบดังกล่าวเป็นแนวทางและหลักการปฏิบัติตัวของนักดูนก เพื่อป้องกัน หรือลดระดับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อนก และสภาพธรรมชาติอันเป็นที่อยู่อาศัยของนก ตลอดจนเป็นการรักษาประสบการณ์ันทนาการของนักดูนกเองและบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมระหว่างการประกอบกิจกรรม จึงกล่าวได้ว่าหลักการปฏิบัติตัวดังกล่าวคือบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักดูนก ซึ่ง รุ่งโรจน์ (2536) ได้สรุป

หลักการปฏิบัติตัวของนักคุณไ้ 9 ประการ ดังนี้

1. ความสุขของนคต้องมาก่อน การคุณก การถ่ายภาพ การอัดเสียง รวมทั้งการศึกษาทางวิชาการควรคำนึงเสมอว่าต้องไม่เป็นการรบกวนหรือสร้างความลำบากให้แก่ก
2. อนุรักษ์แหล่งอาศัยหากินของนค การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรคุณก ต้องไม่เป็นการบุกรุกทำลายแหล่งอาศัยหากินของนค จนพื้นที่นั้นเสียหายหรือเสื่อมโทรมลงไป
3. เมื่อพบนกที่หายากทำรัง เราต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ก่อนสิ่งอื่นใด ต้องพยายามคุ้มครองนคให้ดีที่สุด ควรบอกแต่ผู้ที่ควรทราบเท่านั้น ไม่ควรรีบบอกต่อไปยังยงนักคุณกคนอื่น ๆ เพราะอาจจะทำให้นักคุณกจำนวนมากมุ่งไปคุณกที่หายากจนเป็นการรบกวนนค จำเป็นต้องมีมาตรการการอนุรักษ์ที่ดีพอเสียก่อน มิฉะนั้นแล้วนกตัวนั้นอาจไม่ออกไข่หรือฟักเลย
4. เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวแพร่ออกไปต้องมีนักคุณกมากุดกันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่น ๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนค รวมทั้งเจ้าของพื้นที่และผู้ที่อยู่ใกล้เคียง พื้นที่ที่นกหากินอาจเกิดความเสียหายหรือเกิดปัญหากับเจ้าของพื้นที่หรือไม่
5. ปฏิบัติตามกฎหมายอนุรักษ์เสมอ ไม่ว่าจะไปคุณกยังสถานที่ใด เราควรเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายที่อนุรักษ์นคและพื้นที่นั้นเสมอ
6. เคารพสิทธิของเจ้าของพื้นที่ ไม่ควรเข้าไปคุณกภายในพื้นที่ใดโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ การไปทุกครั้งควรแจ้งให้เจ้าของพื้นที่ทราบล่วงหน้าเสมอ และหลีกเลี่ยงการกระทำสิ่งใดที่จะสร้างความเสียหายแก่พื้นที่นั้นด้วย
7. เคารพสิทธิของผู้อื่นที่ใช้สถานที่ร่วมกัน ในขณะที่ผู้อื่นคุณกอยู่ ไม่ควรทำให้นักตกใจจนบินหนีไป ต้องคำนึงเสมอว่ามีผู้อื่นที่ใช้สถานที่ร่วมกับเรา และหากมีผู้อื่นที่ไม่ใช่ักคุณกอยู่ในบริเวณนั้นด้วย ไม่ควรกระทำสิ่งใดที่เป็นการรบกวนกิจกรรมที่เขาำลังดำเนินอยู่ มิฉะนั้นเขาอาจเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อนคและการคุณก
8. รายงานการพบนกให้หน่วยงานที่เก็บข้อมูลและเจ้าของพื้นที่เก็บไว้ การศึกษาและการ

อนุรักษ์นกในปัจจุบันมีผลมาจากรายงานการพบนกของนักดูนกในอดีต ดังนั้นการที่เรารายงานการพบนกในปัจจุบันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ จะเป็นประโยชน์ต่อการดูนก การศึกษา และการอนุรักษ์นกในอนาคต

9. ปฏิบัติตนเช่นเดียวกันในต่างประเทศ ไม่ว่ากฎหมายของแต่ละประเทศจะบัญญัติไว้ต่างกันเช่นไร แต่การดูนกก็มีหลักเกณฑ์เหมือนกันทุกแห่ง นักดูนกจึงควรยึดหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วในทุกแห่ง เพื่อการดูนกจะได้เป็นกิจกรรมสากลในระดับนานาชาติอันจะเป็นผลดีในการร่วมมือกันอนุรักษ์นกต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐาน

จากการตรวจเอกสาร พบว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่า “บรรทัดฐาน” ไว้มากมาย รวมทั้งการใช้คำที่แตกต่างไป ได้แก่ ปทัสถาน และปทัสถานทั้งนี้สามารถสรุปความหมายของคำดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

ไพฑูรย์ (2513) อธิบายไว้ว่า บรรทัดฐาน คือ ตัวกำหนดความประพฤติหรือการกระทำ ในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมซึ่งจะเป็นตัวแสดงมาตรฐาน หรือบ่งบอกว่าในสถานการณ์หรือเหตุการณ์เฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลนั้นเขาควรจะปฏิบัติอย่างไรบ้าง

เดิมศักดิ์ (2521) ได้ให้ความหมาย “บรรทัดฐาน” (norms) ว่าหมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบพฤติกรรม หรือคตินิยมที่สังคมวางไว้เพื่อกำหนดแนวทางสำหรับบุคคลยึดถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ

ไวัรัช (2523) ได้ระบุว่า บรรทัดฐานหรือปทัสถาน (norms) หมายถึง กฎบัญญัติต่าง ๆ จารีต ประเพณี ขนบประเพณี ธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมก่อตั้งขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตามหรือคล้อยตาม

พัชนี (2526) กล่าวถึง บรรทัดฐาน (norms) ไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจอันเป็นมาตรฐานของพฤติกรรมของบุคคลเป็นระเบียบแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

ทรงพล (2538) เป็นอีกผู้หนึ่งที่กล่าวว่า บรรทัดฐาน หรือปทัสฐาน (norms) หมายถึง ระเบียบข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร

นอกจากนี้ นภวรรณ (2542) ได้ให้คำจำกัดความของบรรทัดฐานว่า หมายถึง มาตรฐานที่ปัจเจกบุคคล (individual) ใช้ในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ว่าดีหรือเลว ดีกว่า หรือ เลวกว่า ต่างกลุ่มคน บรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมก็ต่างกัน การฝ่าฝืนบรรทัดฐาน (norm violation) เป็นพื้นฐานของความขัดแย้ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำว่า บรรทัดฐาน ปทัสฐาน และปทัสฐาน (norms) โดยในที่นี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้คำว่า บรรทัดฐาน เป็นคำหลัก ซึ่งหมายถึง ระเบียบแบบแผนที่เป็นกรอบในการปฏิบัติตนในสังคม ทั้งนี้ต้องเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมเดียวกัน เพื่อที่จะได้ก่อให้เกิดความสุขสงบ และเป็นระเบียบในสังคม

นอกจากความหมายของบรรทัดฐานตามคำจำกัดความข้างต้นแล้ว ยังกล่าวได้ว่า บรรทัดฐานเป็นแนวทางที่ยึดถือกันมาเป็นเวลานานแล้วในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นกลไกในการจัดระเบียบให้กับสังคม ได้มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของบรรทัดฐานไว้ดังต่อไปนี้

อานนท์ (2518) กล่าวว่าไว้ว่า บรรทัดฐานเกิดจากการที่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ปฏิบัติ หรืองดเว้นการปฏิบัติตามคตินิยมของสังคมนั้น ๆ จนกลายเป็นระเบียบแบบแผน หรือประเพณีนิยม คตินิยม มักมีรากฐานสำคัญมาจากหลักความเชื่อในทางศาสนา และค่านิยม (values)

พิสมัย และคณะ (2527) กล่าวว่า บรรทัดฐานทางสังคมเกิดจากการที่บุคคลได้มีการเกี่ยวข้องกับสังสรรค์กับสมาชิกอื่นในสังคมและแต่ละบุคคลต่างพยายามปรับเกณฑ์ของตัวเองให้อยู่ในระดับกลาง ๆ ของกลุ่ม เมื่อความคิดเห็นความเชื่อซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของแต่ละบุคคลเบี่ยงเบนไปจากกลุ่มมาก บุคคลจะปรับเข้ามาสู่ระดับกลาง ระดับกลางนี้จึงเป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม

ประเภทของบรรทัดฐาน

ไพฑูรย์ (2513) ได้แบ่งบรรทัดฐานเป็น 3 ชนิด

1. นิสัย (habits) หมายถึงสิ่งที่ทำอยู่บ่อยเป็นประจำ มี 2 อย่างคือ

1.1 นิสัยสันดาน คือ อุปนิสัยที่เป็นพื้นฐานมาแต่กำเนิด

1.2 นิสัยสังคม (social habits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทีหลังเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมประพฤติกปฏิบัติเป็นประจำเป็นธรรมเนียม และถือปฏิบัติเรื่อยมาในสังคม

2. วิถีประชา (folkways) หมายถึง บรรทัดฐานที่เกิดจากบุคคลสัมพันธ์กับการถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งเรื่อยมา เกิดจากความคาดหวังของกลุ่มในการอยู่ร่วมกันถึงแม้ไม่ทำตามก็ไม่มีใครลงโทษ แต่เพียงบอกว่าควรจะทำ เป็นสิ่งที่ทุกคนรู้จักดี ปฏิบัติได้ง่าย และเป็นสิ่งเก่าแก่ที่ถ่ายทอดมา วิถีประชาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่เปลี่ยนอย่างช้า ๆ ตามเป้าหมายของหมู่คณะ ซึ่งเปลี่ยนแล้วทำให้สังคมดีขึ้น หรือเปลี่ยนแล้วยังคงเหมือนเดิม ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อระบบอื่น

3. กฎหมาย (laws) เป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคม (social control) ให้สมาชิกปฏิบัติตามทุกคน ถ้าไม่ปฏิบัติจะถูกลงโทษ เป็นการปรับพฤติกรรมของมนุษย์โดยมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมตรวจตราการประพฤติปฏิบัติ

เดมส์ค็อก (2521) ได้แบ่งบรรทัดฐานเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บรรทัดฐานมีลักษณะทั้งอนุญาตและข้อห้าม (both prescriptive and proscriptive) เช่น ให้ทุกคนสวมเสื้อผ้าเมื่อออกนอกบ้าน และห้ามเปลือยกายเมื่อออกนอกบ้าน

2. บรรทัดฐานบางอย่างครอบคลุมทั่วทั้งสังคมและบางอย่างใช้บังคับเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งอย่างแรกเรียกว่า บรรทัดฐานชุมชน (communal norms) อย่างหลังเรียกว่า บรรทัดฐานสมาคม (associational norms)

Summer (1973) ได้แบ่งระเบียบบรรทัดฐานเป็น 3 ประเภทโดยถือเอาตามความสำคัญหรือต้นกำเนิด ดังนี้คือ

1. วิถีชาวบ้านหรือธรรมเนียมชาวบ้าน (folkways) หมายถึง แนวปฏิบัติต่าง ๆ ในการ

ดำเนินวิถีชีวิตประจำวันที่ปฏิบัติกันมาจนเคยชินเป็นปกติวิสัย เป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ธรรมดาสามัญที่ไม่มีความสำคัญมากมายต่อสวัสดิภาพหรือความจำเป็นของสังคม เป็นเรื่อง que ทุกคนปฏิบัติอยู่ทั่ว ๆ ไปจนเป็นนิสัยหรือมาตรฐานทั่วไปในสังคมนั้น

2. จารีตหรือกฎศีลธรรม (mores) เป็นบรรทัดฐานที่มีความสำคัญต่อสวัสดิการของสังคมมากกว่าวิถีประชา สังคมมีวิธีการบังคับ (sanction) อย่างจริงจังและจะมีความรู้สึกรุนแรงเมื่อมีผู้ละเมิด จารีตเป็นเรื่องเกี่ยวกับความจำเป็นที่บุคคลจะต้องกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปในทางที่ไม่ขัดประโยชน์ของสังคม และยังเป็นรากฐานของสังคม เป็นเรื่องของความรู้สึกว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่เห็นด้วยหรือพยายามจะเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดปฏิกิริยารุนแรง ตามปกติแล้วบุคคลถือว่าจารีตเป็นสิ่งที่ถูกต้อง คล้ายกับเป็นสิ่งธรรมชาติ ซึ่งไม่มีทางจะเป็นอย่างอื่นไปได้

3. กฎหมาย (laws) เป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่รุนแรงถึขึ้นมา ซึ่งถือกันว่าเป็นขั้นเด็ดขาดที่สุด คือ กำหนดไว้ด้วยตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่นอน มีการลงโทษโดยเจ้าหน้าที่ของสังคม ทั้งนี้เพื่อดูแลให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั่นเอง

ความสำคัญของบรรทัดฐาน

Summer (1973) เป็นนักสังคมวิทยาที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบรรทัดฐานไว้ว่า

1. บรรทัดฐานเป็นแนวทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน (share understanding) ในพฤติกรรมที่ถูกที่ควรทำให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกัน เข้าใจเช่นเดียวกัน และให้ความร่วมมือกันมากขึ้น โดยสังคมจะให้รายละเอียดว่าในสถานการณ์เราจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร เช่น ที่บ้าน ที่ทำงาน ที่ประชุม ที่สาธารณะ ฯลฯ

2. บรรทัดฐานมีไว้ควบคุมคน บังคับให้อยู่ในกรอบของสังคมไม่เป็นอันตรายต่อสังคม ทั้งนี้เพราะว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์สามารถทำได้ทั้งสิ่งที่ดีงามและสิ่งที่เลวทรามชั่วร้าย ซึ่งสังคมไม่อาจจะเลี่ยงได้ จำเป็นต้องมีระเบียบควบคุมไว้ โดยกำหนดเป็นระเบียบบรรทัดฐานขึ้นมา

อานนท์ (2518) กล่าวถึงการบังคับใช้ (sanction) บรรทัดฐาน 2 วิธี ได้แก่

1. การปูนบำเหน็จ (rewards) เช่นการยกย่องชมเชย และการให้เหรียญตรา เป็นต้น
2. การลงโทษ (punishment) คือการกำหนดโทษทัณฑ์แก่ผู้ละเมิดหรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานซึ่งมีตั้งแต่การชุบชิบนิทา การปรับ และการจองจำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความผิด อันเกิดจากการละเมิดหรือฝ่าฝืน ซึ่งกำหนดไว้ในวิधिประชา วินัยแห่งจรรยา หรือกฎหมายของสังคมนั้น ๆ

การคล้อยตามและการไม่คล้อยตาม

กล่าวได้ว่าการคล้อยตามและการไม่คล้อยตามบรรทัดฐาน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้บรรทัดฐานในการควบคุมสังคมให้มีความสงบสุขเรียบร้อย โดย กมลรัตน์ (2527) กล่าวว่า การแสดงบทบาทของบุคคลตามบรรทัดฐานทางสังคม จะปรากฏออกมา 2 รูปแบบคือ การขัดแย้ง และการคล้อยตาม คือถ้าบุคคลใดปฏิบัติตามบรรทัดฐาน จะหมายถึงการยอมรับบรรทัดฐานทางสังคม จะทำให้เกิดพฤติกรรมการคล้อยตาม ซึ่งง่ายต่อการควบคุมพฤติกรรม แต่ถ้าบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม ก็คือไม่ยอมรับหรือต่อต้านบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เกิดพฤติกรรมขัดแย้ง ซึ่งยากต่อการควบคุมพฤติกรรมในสังคมควรจะต้องมีการแก้ไขเพื่อขจัดความขัดแย้งให้หมดไป

จากแนวคิดดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า การคล้อยตาม (conformity) คือสภาวะที่บุคคลยินยอมปฏิบัติตามหรือคล้อยตามกลุ่มและสภาวะที่กลุ่มมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคล (Allen, 1965 อ้างโดย นภวรรณ, 2542)

นอกจากนี้ทรวงภูมิ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การคล้อยตาม เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งอาจจะเป็นไปตามทิศทางและความเชื่อของตนจึงคล้อยตาม หรืออาจไม่เป็นไปตามคติและความเชื่อของตนดั้งเดิมแต่เห็นด้วยจึงคล้อยตาม หรืออาจไม่เป็นไปตามทัศนคติและความเชื่อของตน และไม่เห็นด้วยแต่ก็คล้อยตาม จากการคล้อยตามดังกล่าวสรุปได้ว่าเป็นความพยายามที่จะกระทำใด ๆ ให้ตรงกันและเป็นไปตามการคาดหวังของสังคม

นทวารรณ (2542) แบ่งการคล้อยตาม ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การยอมปฏิบัติตาม (compliance) การแสดงออกต่อสาธารณชนว่าตนเองปฏิบัติตามที่กลุ่มหรือสังคมต้องการ ในขณะที่สิ่งซึ่งอยู่ภายในตัวจริง ๆ ไม่ได้ยอมรับ หรือไม่ได้เชื่ออย่างที่แสดงออก การที่คนปฏิบัติเช่นนี้เป็นเพราะต้องการรางวัลหรือหลีกเลี่ยงการลงโทษ

2. การยอมรับ (acceptance) เป็นการยอมรับทั้งภายในและการปฏิบัติภายนอกด้วย

Crosbie (1975) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมคล้อยตามกลุ่ม ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การคล้อยตามเนื่องจากข้อความรู้ต่าง ๆ (information conformity) เป็นการคล้อยตามเนื่องจากอิทธิพลภายนอก ได้แก่ข่าวหรือข้อความรู้ต่าง ๆ

2. การคล้อยตามปทัสถาน (normative conformity) เป็นการคล้อยตามเพื่อเป็นไปตามที่คนอื่นหรือกลุ่มคิดหรือคาดหวัง เป็นการคล้อยตามเนื่องจากความกดดันทางสังคม เป็นการคล้อยตามเพื่อให้กลุ่มยอมรับ

3. การคล้อยตามด้วยความเชื่อฟัง (obedience) เป็นการคล้อยตามหรือการยอมรับหรือการปฏิบัติตามที่ผู้ใหญ่หรือหัวหน้าคิดหรือคาดหวัง

กมลรัตน์ (2527) กล่าวถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามมี 3 ประการคือ ขนาดของกลุ่ม ความเชี่ยวชาญ และสถานภาพ

แสงสุริย์ (2527) ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่มีผลทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งคล้อยตามมี 2 ประการ

1. อิทธิพลจากปทัสถาน (normative influence) เมื่อบุคคลปฏิบัติตามการคาดหวังของกลุ่มก็ทำให้กลุ่มพอใจ ผลลัพธ์ก็คือ ผู้คล้อยตามได้รับการยอมรับและความชอบจากกลุ่มในทางตรงข้ามถ้าบุคคลไม่เห็นด้วยกับปทัสถานกลุ่ม กลุ่มมักจะมองว่าเป็นคนแหวกแนว (deviate) และถูกทอดทิ้งได้ (rejected)

2. อิทธิพลจากการได้ความรู้หรือข่าวสารต่าง ๆ เป็นการกระทำโดยทำตามข้อมูลที่ได้รู้เห็น จากกลุ่มใหม่ที่เข้าไปเพื่อความอบอุ่นใจและไม่ให้ถูกเพ่งเล็ง

สำหรับการไม่คล้อยตาม (nonconformity) โดย Allen, 1965 ; Walker & Heyns (1967) อ้าง โดย นภวรรณ (2542) กล่าวว่า การไม่คล้อยตามเป็นความล้มเหลวของอิทธิพลกลุ่มในแง่ที่จะทำให้ บุคคลปฏิบัติตามที่กลุ่มคาดหวังหรือสิ่งที่เป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม ทั้งนี้ การที่บุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมหรือสิ่งที่กลุ่มคาดหวังนั้นมีสาเหตุมาจากตัวแปรดังต่อไปนี้

กมลรัตน์ (2527) กล่าวว่า ตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการไม่คล้อยตามมี 3 ประการ คือ

1. การอบรมสั่งสอนไม่เป็นอย่างราบเรียบ และไม่มีลักษณะเป็นเอกบุรุษ
2. การขัดขืนไม่คล้อยตาม อาจจะเป็นค่านิยมในตัวของมันเองและถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่เด็ก โดยกระบวนการทางสังคม

3. สิ่งที่ถูกอบรมสั่งสอนถูกบิดเบือนไปโดยศักยภาพทางชีววิทยา เฉพาะตัวของบุคคล กลไกทางจิตวิทยาของการคล้อยตามมี 3 ประเภท คือ ความรู้สึกละอาย ความรู้สึกบาปหรือรู้สึกผิด และความวิตกกังวล

ทรงพล (2538) ได้แยกการไม่คล้อยตามออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความอิสระ (independence) เป็นความเห็นที่ยึดมั่นตามความเชื่อและความรู้สึกของตน เป็นหลักซึ่งเราเห็นว่าถูกต้อง ไม่ว่าความเห็นนั้นจะเหมือนกับกลุ่มหรือไม่ก็ตาม
2. การต่อต้านการคล้อยตาม (anticonformity) เป็นการกระทำที่ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ภายในกลุ่ม และไม่ปฏิบัติตามการคาดหวังของสังคมอย่างสิ้นเชิง

กล่าวโดยสรุปได้ว่าทั้งการคล้อยตามและไม่คล้อยตาม เป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวหรือ กระแสซึ่งคล้อยตามหรือออกห่างจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งนภวรรณ (2542) ได้นำเสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตาม และไม่คล้อยตาม. ในรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามและไม่คล้อยตาม

ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ (Situation Factors)	ลักษณะเฉพาะของบุคคล (Characteristics of the individuals)
1. ความชัดเจนของบรรทัดฐาน	1. ความต้องการส่วนบุคคล
2. ความเข้มงวด/รุนแรง ของบรรทัดฐาน	2. การให้คุณค่า
3. การรวมตัวของกลุ่ม	3. ความคาดหวัง
4. ขนาดของกลุ่ม	4. ความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่เป็นบรรทัดฐาน
5. รางวัลและการลงโทษ	5. บุคลิกภาพ

ที่มา: นภวรรณ (2542)

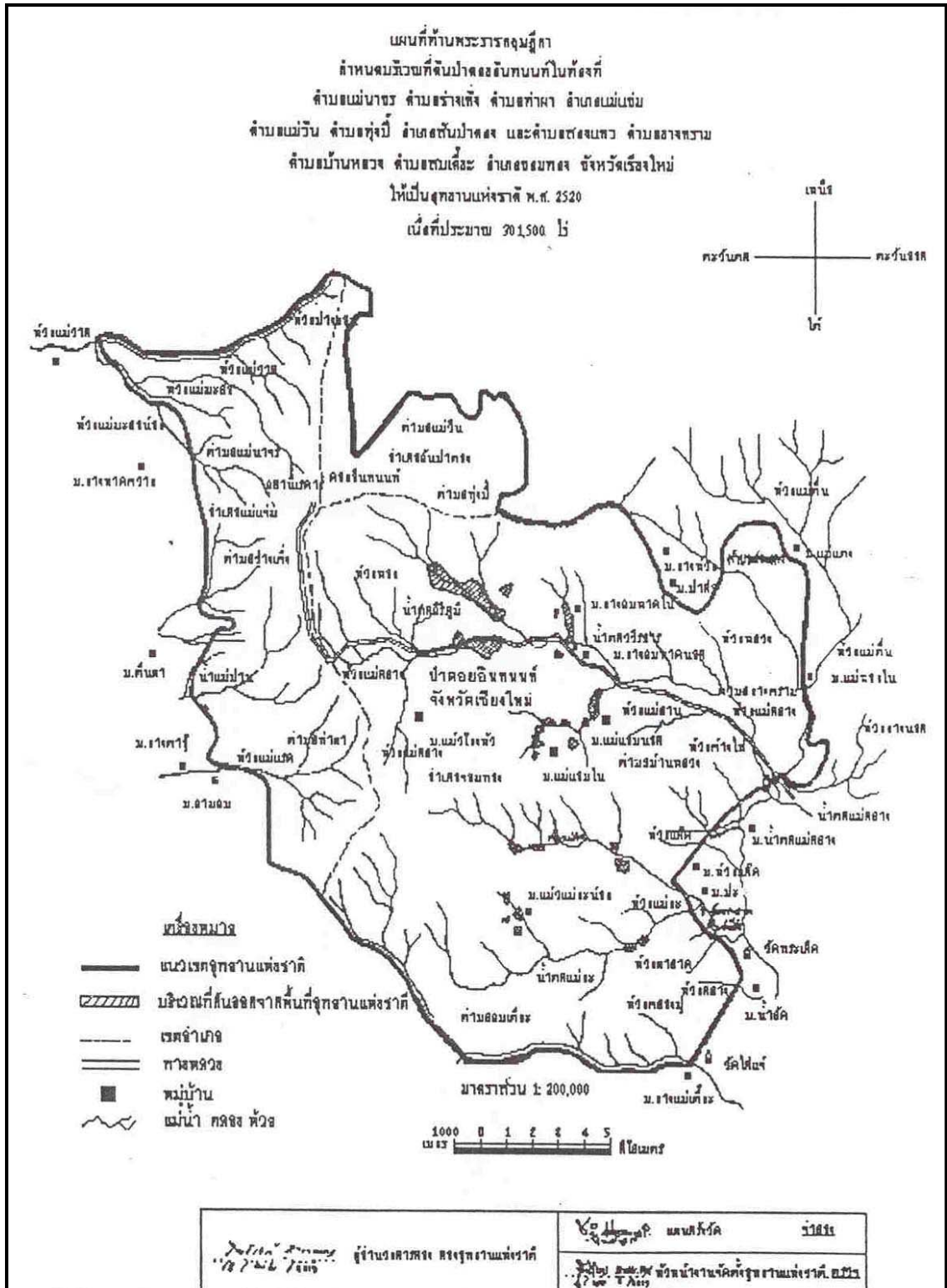
อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

ที่ตั้ง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้รายงานถึงสภาพโดยรวมของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ว่าเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในภาพที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 301,500 ไร่ หรือประมาณ 482 ตารางกิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก โดยใช้เส้นทางสาย เชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) ไปยังอำเภอจอมทอง ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร เลี้ยวขวาตามถนนสาย จอมทอง-ดอยอินทนนท์ (ทางหลวงหมายเลข 1009) จนถึงยอดดอยอินทนนท์เป็นระยะทางทั้งหมด 49.8 กิโลเมตร โดยที่ทำการอุทยานแห่งชาติจะตั้งอยู่บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 31

คุณค่าและความสำคัญ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติอินทนนท์ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำปิง โดยจะมีพื้นที่ต้นน้ำย่อย (sub-watershed) ที่ให้กำเนิดแม่น้ำลำธารหลายสาย ที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำแม่กลาง แม่ยะ และแม่เตี๊ยะ

ภาพที่ 1 แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : กรมป่าไม้ (2544)

มีพื้นที่ต้นน้ำกำเนิดจากอุทยานฯ มากถึง 340 ตร.กม. ลำน้ำแม่แจ่มมีพื้นที่ต้นน้ำอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานฯ ถึง 110 ตร.กม. และลำน้ำแม่วางซึ่งมีพื้นที่ต้นน้ำอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานฯ 30 ตร.กม. แม่น้ำลำธารเหล่านี้จะไหลผ่านและหล่อเลี้ยงชุมชนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด อำเภอแม่วางและอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลลงสู่แม่น้ำปิง เนื่องจากสภาพพื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ของอุทยานฯ ยังอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ ดังนั้นปริมาณและคุณภาพของน้ำที่ไหลจากพื้นที่ต้นน้ำย่อยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อุทยานฯ จึงมีสภาพที่ค่อนข้างจะดี นั่นคือจะมีน้ำที่ค่อนข้างใสสะอาดและไหลอยู่ตลอดปี

นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ยังเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีลักษณะที่สมบูรณ์แบบตามหลักการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติสากล ทั้งในด้านขนาดของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ความโดดเด่นของลักษณะทางกายภาพและชีวภาพของพื้นที่ สภาพทางภูมิทัศน์ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ ความสำคัญของอุทยานฯ เกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความโดดเด่นทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพของเทือกเขาสูงที่สลับซับซ้อน ลำห้วย น้ำตกหน้าผา ช่องเขา ถ้ำ ฯลฯ ที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่อุทยานฯ
2. ยอดดอยอินทนนท์ซึ่งมีความสูงถึง 2,565 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของประเทศไทย
3. มีสภาพอากาศที่หนาวเย็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณยอดดอยจะมีอุณหภูมิต่ำกว่า 0 องศาเซลเซียส ในวันที่มีอากาศหนาวจัด และจะมีสภาพของน้ำค้างแข็ง (frost)
4. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงอำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่วาง และอำเภอใกล้เคียง และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำปิง
5. เป็นแหล่งของความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพพรรณพืชที่สำคัญของประเทศเหมาะสำหรับเป็นแหล่งอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทางทรัพยากรพรรณพืชอย่างยั่งยืนต่อไป
6. มีความหลากหลายทางชีวภาพพรรณพืชสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสภาพนิเวศของพรรณพืช สามารถใช้เป็นตัวแทนของระบบนิเวศต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทั้งใน

ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับภูมิภาค ได้เป็นอย่างดี

7. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพรรณพืชและสัตว์หลายชนิด ทั้งที่หายากและมีอยู่เฉพาะถิ่น (Endemic Species) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรณพืชและสัตว์เขตกึ่งร้อนและเขตอบอุ่น (temperate zone)

8. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการที่สำคัญ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

9. เป็นที่ประดิษฐานของพระมหาธาตุพนมมณีคัล และพระมหาธาตุพนมภูมิสิริ เจดีย์สถานถวายแด่องค์สมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนม์พรรษาครบ 5 รอบ

10. เป็นที่ประดิษฐานสถูปเจดีย์ของเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่เจ็ด

11. เป็นแหล่งของความหลากหลายทางด้านศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยภูเขา

ลักษณะทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงลักษณะทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยจำแนกตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทางกายภาพของพื้นที่

อุทยานฯ จัดได้ว่าเป็นอุทยานฯ ที่มีพื้นที่กว้างขวางถึง 301,500 ไร่ หรือประมาณ 482 ตร.กม. และมีความหลากหลายของลักษณะภูมิประเทศมาก สภาพพื้นที่ของอุทยานฯ โดยทั่วไปจะเป็นภูเขาที่สลับซับซ้อนของแนวเขตเทือกเขาถนนธงชัยที่ทอดตัวตามแนวเหนือ-ใต้ โดยมีระดับความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 400-2,565 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีจุดสูงสุดที่สุดอยู่ที่ยอดดอยอินทนนท์ (ระดับ 2,565 เมตร) ซึ่งเป็นจุดที่สูงที่สุดของประเทศไทย และมียอดดอยหัวมดหลวง (2,330 เมตร) ดอยหัวมดน้อย (1,900 เมตร) ดอยหัวเสือ (1,881 เมตร) ดอยป่าคา (1,851

เมตร) คอยขุนปอน (1,810 เมตร) คอยปางสมเด็จ (1,800 เมตร) คอยบ่อแฮ (1,671 เมตร) คอยผา
น้อย (1,632 เมตร) คอยผาหมอน (1,610 เมตร) คอยอ่างกาน้อย (1,481 เมตร) คอยผาหยวก (1,400
เมตร) คอยม่วงคู้ (1,393 เมตร) คอยงาม (1,340 เมตร) คอยผาแว่น (1,300 เมตร) คอยผากันจ๋อน
(1,269 เมตร) ฯลฯ ลดหลั่นลงมาตามลำดับ

2. ทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพถ่ายทางดาวเทียม LANSAT TM ในปี
พ.ศ.2532 พบว่า อุทยานฯ มีพื้นที่ป่าไม้ปกคลุมถึง 397 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 82.3 ของพื้นที่
อุทยานฯ ทั้งหมด ส่วนพื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก 70 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 14.5
และพื้นที่เพื่อการเกษตรและที่อยู่อาศัย 15.4 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 3.2 (อ้างจากปิยฉัตร ,
2536) และ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงทรัพยากรป่าไม้ที่สำรวจพบ
ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ พบว่า มีความหลากหลายและซับซ้อนของระบบนิเวศป่าไม้
มากที่สุดอุทยานหนึ่งของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากมีความหลากหลายทางสภาพทางกายภาพของ
พื้นที่สูง เช่น มีความแตกต่างในด้านระดับความสูงของพื้นที่ ชนิดของดินและหิน สภาพความชุ่ม
ชื้น สภาพความลาดชัน ฯลฯ จากพื้นที่ชายขอบอุทยานฯ ขึ้นไปจนถึงพื้นที่ที่มีระดับความสูง 2,565
เมตร จะพบระบบนิเวศของป่าไม้ชนิดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ป่าผลัดใบ (deciduous Forest) ที่ระดับต่ำกว่า 800 เมตร ได้แก่ ป่าเต็งรัง (dry-
deciduous dipterocarp forest) ป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) และป่าเต็งรังผสมไม้สน
(pine-deciduous dipterocarp forest)

2.2 ป่ากึ่งผลัดใบ (semi-evergreen forest) ที่ระดับต่ำกว่า 800 เมตร

2.3 ป่าไม่ผลัดใบ (evergreen Forest) ได้แก่

2.3.1 ป่าดงดิบในที่ลุ่ม (lowland rain forest) ที่ระดับต่ำกว่า 800 เมตร โดยจำแนก
ประเภทป่าได้เป็น 2 ประเภท คือ ป่าดงดิบชื้น (tropical rain forest) และป่าดิบแล้ง (dry-evergreen
forest)

2.3.2 ป่าดิบเขาตอนล่าง (lower montane rain forest) ที่ระดับ 1,000-1,800 เมตร
โดยจำแนกประเภทป่าได้เป็น 2 ประเภท คือ ป่าดงดิบเขาขึ้นตอนล่าง (lower montane rain forest)

และป่าก่อ (oak forest)

2.3.4 ป่าสนเขา (pine Forest) ที่ระดับ 800-1,800 เมตร โดยจำแนกประเภทป่าได้เป็น 2 ประเภท คือ ป่าสนเขา (pine forest) และป่าสนผสมไม้ก่อ ((pine-oak forest)

2.3.5 ป่าดิบเขาตอนบน (upper montane rain forest) ที่ระดับสูงกว่า 1,800 เมตร โดยจำแนกประเภทป่าได้เป็น 3 ประเภท คือ ป่าดงดิบเขาชั้น (upper montane rain forest) ที่ระดับ 1,800-2,000 เมตร ป่าดงดิบเขตอบอุ่น (temperate rain forest) ที่ระดับสูงกว่า 2,000 เมตร และป่าพรุเขตอบอุ่น (temperate moss-bog and wetland) ที่ระดับ 2,500 เมตร

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่เป็นป่าทุ่งหญ้ากระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องมาจากป่าดงดิบเดิมได้ถูกบุกรุกแผ้วถางและทำการเกษตรอย่างซ้ำซาก ส่วนในพื้นที่ที่มีระดับความสูงตั้งแต่ 2,000 เมตรขึ้นไป จะมีระบบนิเวศของป่าดงดิบเขาตอนบน (upper montane rain forest) ซึ่งสภาพป่าโดยทั่วไปจะเป็นป่าดงดิบชื้นหรือป่าก่อที่สูงใหญ่ (old growth forest) มีเฟิร์น มอส และพืชอิงอาศัยอื่น ๆ (epiphytes) ขึ้นเกาะเกี่ยวอย่างหนาแน่น และจะพบป่าดงดิบชื้นเขตอบอุ่น (temperate rain forest) ซึ่งมีพรรณไม้เขตอบอุ่นขึ้นอยู่เป็นบางจุด

3. ทรัพยากรสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ มีสัตว์ป่ามากมายหลายชนิดอาศัยอยู่ โดยจะมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอาศัยอยู่ประมาณ 65 ชนิด มีนกอาศัยอยู่ประมาณ 382 ชนิด (Conservation Data Center, 1989) นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลื้อยคลานและแมลงอีกมากมายหลายชนิด สัตว์ที่หายากและ/หรือเฉพาะถิ่นมีอยู่หลายชนิดที่สำคัญ ได้แก่หนูห้วยดอย (*Eothenomy melanogaster*) กะท่าง (*Tylototriton verrucosus*) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า Crocodile Salamander เต่าปูลู (*Platysystemum megacephalum*) นกคิเวหางสีน้ำตาล (*Mila stringula*) นกปีกสั้นสีน้ำเงิน (*Brachyteryx montana*) นกกระจัดคอสีเทา (*Phylloscopus borealis*) และนกกินหางป्लीหางเขียว (*Aethopyga nipalensis Angkanensis*) ซึ่งพบแห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทย (คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535 ; MIDAS 1993 ; Anon, 1989) และจากการศึกษาของ Schneller (1995) เกี่ยวกับ Pauropoda (เป็นสัตว์ประเภทไม่มีกระดูกสันหลัง ลำตัวเป็นปล้อง มีขาหลายขา ไม่มีระบบทางเดินอาหารและมักอาศัยอยู่ในที่ชื้นและตามซากเน่าเปื่อย) พบว่าตัวอย่างจากอุทยานฯ 11 ชนิด จะเป็นสัตว์ที่พบใหม่ (new record) ถึง 10 ชนิด

4. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์นก

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) กล่าวว่า อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นแหล่งอนุรักษณ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ค่อนข้างมาก ซึ่งสืบเนื่องมาจากสภาพความหลากหลายของระบบนิเวศป่าที่พบในพื้นที่ ความแตกต่างของระดับความสูง และสภาพทางภูมิอากาศของอุทยานฯ โดย Conservation Data Center (1989) ได้สำรวจพบนกป่าในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ไม่น้อยกว่า 382 ชนิด โดยจัดเป็นนกประจำถิ่นจำนวนประมาณ 266 ชนิดพันธุ์ และเป็นนกต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาอาศัยชั่วคราว จำนวนประมาณ 104 ชนิด ส่วนที่เหลืออีก 12 ชนิด ไม่ทราบถิ่นที่อยู่อาศัยแน่นอน ทั้งนี้ชนิดต่างๆ ส่วนหนึ่งจะมีถิ่นที่อยู่อาศัยเฉพาะแหล่ง และบางส่วนจะมีถิ่นที่อาศัยและหากินในระบบนิเวศมากกว่า 1 ประเภท ซึ่ง Conservation Data Center (1989) ได้จำแนกจำนวนชนิดพันธุ์นกที่อาศัยตามถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินประเภทต่างๆ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย 10 ประเภท ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนชนิดพันธุ์ของนกและถิ่นที่อยู่อาศัยประเภทต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

ลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัย	ระดับความสูง (เมตร)	จำนวนชนิดพันธุ์	
		นกประจำถิ่น	รวม
1. ป่าดิบเขา	>2000	51	84
2. ป่าดิบเขา	1500-2000	138	176
3. ป่าดิบ	1000-1500	73	99
4. พื้นที่การเกษตรและไร่ร้าง	>1000	82	139
5. ป่าสนเขา	800-1200	26	31
6. ป่าเต็งรังผสมไม้สน	>600	83	95
7. ป่าเต็งรัง	<600	28	36
8. ป่าดิบแล้ง	400-700	38	41
9. ป่าละเมาะ ป่าเสื่อมโทรม	<600	28	36
10. แม่น้ำ ลำห้วย	<800	5	11

ที่มา : Conservation Data Center (1989)

ทรัพยากรนันทนาการและการท่องเที่ยว

จากลักษณะคุณค่าและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ตลอดจนความ สะดวกสบายด้านการเดินทาง และการรองรับของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ส่งผลให้อุทยาน แห่งชาติดอยอินทนนท์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง โดยแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยว เข้าไปเยี่ยมชมและประกอบกิจกรรมนันทนาการ เฉลี่ยปีละไม่น้อยกว่า 600,000 คน (กรมป่าไม้, 2544) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยือนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2544 (จำแนกตามปีงบประมาณ ตั้งแต่ 1 ต.ค.-30 ก.ย.ของทุกปี)

ปี พ.ศ	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยือนอุทยานฯ (คน)
2535	867,179
2536	640,127
2537	804,022
2538	642,952
2539	645,046
2540	705,124
2541	625,798
2542	694,930
2543	662,586
2544	524,028
รวมระยะเวลา 10 ปี	6,811,792
จำนวนเฉลี่ยต่อปี	681,179

ที่มา : กรมป่าไม้ (2544)

ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับแรงจูงใจจากศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ในพื้นที่ ซึ่ง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงแหล่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยว ไปเยือนอุทยานฯ มีดังนี้

1. มีความหลากหลายของสภาพภูมิประเทศสูง ได้แก่ ลักษณะพื้นที่ภูเขา หุบเขา หน้าผาลำห้วย โตรกธาร และน้ำตกขนาดต่างๆ กระจายทั่วพื้นที่อุทยานฯ
2. มีลักษณะอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ
3. มีความหลากหลายทางระบบนิเวศป่าไม้ และชนิดพันธุ์ไม้สูง รวมทั้งการมีพันธุ์พืชป่าดงดิบแถบอบอุ่น (temperate rain forest) ส่งผลให้อุทยานฯ มีศักยภาพสูงที่จะใช้เป็นแหล่งนันทนาการและแหล่งศึกษาทางด้านธรรมชาติวิทยา
4. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และนกนานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งศึกษาและดูนกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ
5. มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าต่างๆ
6. มีความหลากหลายในกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการ เช่นการชมธรรมชาติ ชมวิว เล่นน้ำตก การเดินป่า ดูนก และกางเต็นท์พักแรม เป็นต้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยพบว่าการศึกษาด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนกิจกรรมดูนก พบว่าการศึกษาดังกล่าวมีจำนวนค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ไว้ดังนี้

ชวลีพร (2531) ศึกษาเพื่อการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กับปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิฐานะ และปัจจัยด้านการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รูปแบบของการเดินทาง ลักษณะของกลุ่มเดินทาง ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงอุทยานฯ ประเภทที่พัก จำนวนวันที่พักค้างแรม พบว่าปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ มีความ

สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และนักท่องเที่ยวมีการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกันตามระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิภาค อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนครั้งที่เคยมาท่องเที่ยว วันที่มาพักค้างแรม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แต่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นักท่องเที่ยวมีการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร รูปแบบการเดินทาง ลักษณะกลุ่มเดินทาง ขนาดของกลุ่มเดินทาง ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงอุทยาน และประเภทของที่พัก

ลลิตา (2539) ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในเชิงนิเวศสังคม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศสังคมกับตัวแปรที่ศึกษา อันได้แก่ ขนาดของกลุ่มท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง และการมีผู้ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมภายในกลุ่มนักท่องเที่ยว พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสังคม อยู่ในระดับที่เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ โดยมีพฤติกรรมการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับที่พอใช้ พฤติกรรมการรักษาความสะอาดการจัดการของเสียต่างๆ ในขณะที่ท่องเที่ยวภายในสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับที่พอใช้ พฤติกรรมการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับเหมาะสม และพฤติกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นและการช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสม ในส่วนของการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศสังคม กับตัวแปรที่ศึกษา พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศสังคม ขึ้นอยู่กับ ขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง และการมี ผู้ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมภายในกลุ่มนักท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Hvengaard and Dearden (1996) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักท่องเที่ยว 3 กลุ่ม ได้แก่ นักดูนก นักเดินป่า และนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่อุทยานแห่งชาติคอดยอินทนนท์ ต่อรูปแบบการท่องเที่ยว พฤติกรรมการใช้พื้นที่ และผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พบว่า นักดูนกก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีจำนวนของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ แต่ทั้งนี้การประกอบ

กิจกรรมของนักคุณจะมีการกระทำของการใช้ทรัพยากรค่อนข้างสูงในบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพในการดูแล และพบว่านักคุณ มีการรบกวนนกและถิ่นที่อยู่อาศัยไม่รุนแรงนัก อย่างไรก็ตามพบว่า พฤติกรรมด้านลบของนักคุณ ได้แก่ การใช้เหยบับันที่กเสียงนก เพื่อดึงดูดและล่อให้นกออกจากที่หลบภัย และบางครั้งนักคุณจะเข้าใกล้จนเกินไป อย่างไรก็ตามในด้านพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความสนใจต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่และธรรมชาติต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาปริมาณ และระยะเวลาในการใช้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและการแวะชมศูนย์ฯ พบว่า นักคุณมีปริมาณและระยะเวลาการใช้ศูนย์ฯ มากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป นอกจากนี้ ยังพบว่า นักคุณให้การสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติด้านต่างๆ เช่น การบริจาคเงินสนับสนุนโครงการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่ถูกคุกคาม

ปิยาภรณ์ (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักและไม่พักค้างแรมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานพบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่พักค้างแรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่พักค้างแรม เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กับตัวแปรที่ศึกษา พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักและไม่พักค้างแรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แตกต่างกันตามการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ระดับความสนใจธรรมชาติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลการสนทนากลุ่มมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามที่ถามว่ากลุ่มที่พักค้างแรมส่วนใหญ่ที่มีพฤติกรรมไปในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มที่ไม่พักค้างแรม

เสาวลักษณ์ (2541) ได้ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาระดับความถูกต้องของพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องปานกลาง นอกจากนี้พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมด้วยเช่นกัน ขณะที่ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง การรับรู้ข่าวสาร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมา

พิมพ์ลภัส (2542) ได้ศึกษาพฤติกรรมทำลายและการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยว บริเวณน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ พบว่ารูปแบบของพฤติกรรมทำลายหรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวที่พบมากที่สุดคือ ต้มสุราแล้วเสียดัง ว่ายน้ำและปีกนิกในบริเวณที่ห้าม และเดินออกนอกเส้นทางตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบถึงกฎระเบียบของพื้นที่ แต่ที่กระทำพฤติกรรมดังกล่าวก็เพื่อความสนุกสนาน รองลงมาคือเพื่อระบายความเครียดและเพื่อดึงดูดความสนใจจากคนอื่น ตามลำดับ ส่วนสาเหตุของพฤติกรรมทำลายหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกเอราวัณที่พบมากที่สุด คือ เหตุผลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวเอง รองลงมาคือสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของทางอุทยานฯ มีไม่เพียงพอและ/หรือไม่สนใจให้ใช้ และไม่ทราบว่าทางอุทยานฯ ห้าม ตามลำดับ และจากการสรุปความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวพบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับผลกระทบรวมไปถึง กฎ ระเบียบ การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องขณะประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

อภิญา (2543) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจ พฤติกรรม กิจกรรมคน และความคิดเห็นของนักคนที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการสุ่มสำรวจนักคนเพื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อศึกษาภูมิหลัง รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ พฤติกรรมของนักคน ตลอดจนความคิดเห็นของนักคนที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ และทำการสังเกตพฤติกรรมของนักคนจำนวน 20 ราย โดยผลการสำรวจในส่วนของผู้คนพบว่า นักคนและนักท่องเที่ยวทั่วไปมีภูมิหลังและรูปแบบกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน สำหรับรูปแบบกิจกรรมของนักคนนั้น พบว่าช่วงเวลาที่คนส่วนใหญ่เป็นเวลาเช้า ระยะเวลาคนเฉลี่ย 44 นาที นักคนเป็นกลุ่มเพื่อนมีขนาด 3-5 คน ไม่มีการกระทำที่เป็นการรบกวนคนและถิ่นที่อยู่อาศัย

วิทยา (2543) ทำการศึกษาความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย ความชื่นชอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และการรับรู้ข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีผลอย่างมากต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับปัจจัยด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวธรรมชาติ ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขณะที่ปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส แหล่งที่มา พาหนะในการ

เดินทาง กลุ่มบุคคลที่ร่วมเดินทาง สถานที่เดินทาง และประสบการณ์การท่องเที่ยวที่อ่าเอนอุมผางไม่มีผลต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คมเชษฐา (2544) ได้ศึกษาพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยเลือกอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ศึกษา เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรม รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม โดยผลการวิจัยพบว่า มีนักท่องเที่ยวร้อยละ 35.2 ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติอย่างน้อย 1 รูปแบบ โดยลักษณะพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ปรากฏมากที่สุด คือ การให้อาหารปลาในลำน้ำ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติ ระดับความรุนแรงของกฎระเบียบ ระดับความเข้มงวดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และการรับรู้เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวอื่น

กรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัย

จากแนวคิดและผลงานวิจัยต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนของนักคน ตามบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการประกอบกิจกรรมคน โดยกำหนดตัวแปรอิสระเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม และปัจจัยด้านลักษณะบุคคล ขณะที่ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคน ดังแสดงรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ (X) ได้แก่

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม สามารถจำแนกเป็นตัวแปรย่อยได้ ดังนี้
 - 1.1 ความชัดเจนของบรรทัดฐาน
 - 1.2 ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน
 - 1.3 การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว

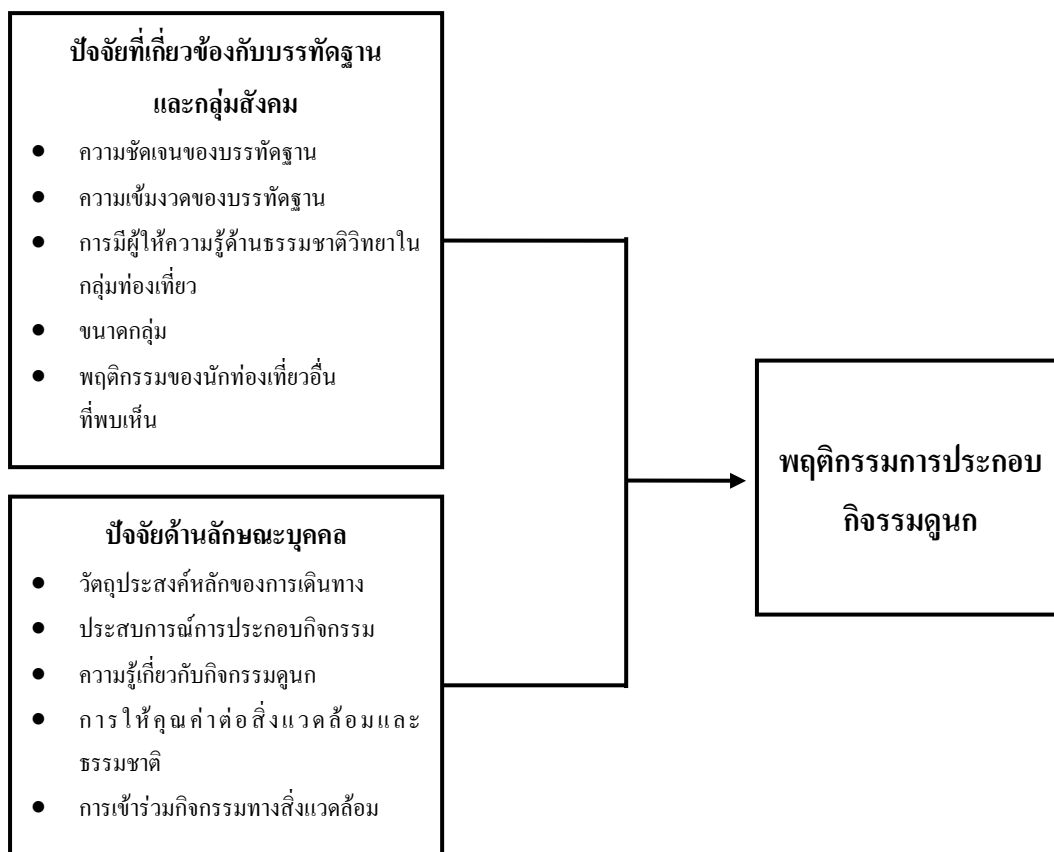
- 1.4 ขนาดกลุ่ม
- 1.5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น
2. ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล สามารถจำแนกเป็นตัวแปรย่อยได้ดังนี้
 - 2.1 วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง
 - 2.2 ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม
 - 2.3 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก
 - 2.4 การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
 - 2.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรตาม (Y) ได้แก่ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก

โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
ปรากฏในภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิด ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม อันได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมาภิบาลในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประกอบกิจกรรมสนุก

2. ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล อันได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมสนุก การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประกอบกิจกรรมสนุก

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. เอกสาร ข้อมูลของพื้นที่ศึกษา
2. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งลักษณะคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - 2.1 คำถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนักท่องเที่ยว
 - 2.2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก
 - 2.3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก
3. เครื่องคอมพิวเตอร์ และ โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณแบบไม่ทดลอง (non-experimental design) ที่มีลักษณะแบบตัดขวาง (cross-sectional design) คือเก็บข้อมูลประชากรตัวอย่างครั้งเดียว เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคูนกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ว่าปฏิบัติตามบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคูนกมากน้อยเพียงใด และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม และปัจจัยด้านลักษณะของบุคคล ที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก โดยการดำเนินการวิจัยสามารถมีวิธีการในส่วนต่างๆ ดังนี้

การเก็บข้อมูลทฤษฎีภูมิ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิ โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญ ของปัญหาและวัตถุประสงค์การศึกษา โดยใช้วิธีการตรวจสอบเอกสาร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการ วิจัย ตลอดจนการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม และคุณภาพของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมและเป็นตัวแทนที่ดีสำหรับการ ประกอบกิจกรรม

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

1. หน่วยในการวิเคราะห์

กำหนดให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และประกอบ กิจกรรมคูนก เป็นประชากรเป้าหมายสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยหน่วยในการวิเคราะห์ คือปัจเจกบุคคล (individual)

2. การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติของ นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคูนกเป็นการเฉพาะ ผู้วิจัยจึงเลือกการใช้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาเยือนอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 – 2544 นำมาหาค่ารวม และค่าเฉลี่ย และใช้ค่าเฉลี่ยต่อปี แล้วนำมาคำนวณหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ Yamane (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่

$$n = \text{ขนาดตัวอย่าง}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

e = ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง
กำหนดไว้ที่ 0.07

จากสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 – 2544 มียอดรวมทั้งสิ้น 6,811,792 คน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี จำนวน 681,179 คน ผลจากการคำนวณตามสูตรดังกล่าว ได้ขนาดตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้อย่างน้อย จำนวน 204 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กล่าวคือ จะเลือกเก็บเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทราบจำนวนที่ได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 กำหนดนิยามหรือให้ความหมายตัวแปรตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่กำหนด ขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบสอบถามโดยครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ต้องการวัดซึ่งกำหนดไว้ตาม กรอบแนวคิด ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจเอกสาร

4. การทดสอบเครื่องมือ โดยมีวิธีการดังนี้

4.1 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามไป เสนอขอคำปรึกษาจากประธานกรรมการ และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำใน การปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยแล้วไปทำการทดสอบ (pretest) กับนักท่องเที่ยวที่เป็นประชากรเป้าหมาย โดยทำการทดสอบจำนวน 50 ชุด จากนั้นนำมาหาค่า ความยาก (difficulty) ในส่วนของตัวแปรอิสระเรื่องความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก โดยใช้วิธีการ คำนวณ ดังนี้

4.2.1 ตรวจสอบความยากทั้งชุดคำถาม โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของผล คะแนนทั้งหมด ซึ่งถ้าได้คะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม แสดงว่าชุดคำถามนั้น

ความยากปานกลาง ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มมากแสดงว่าชุดคำถามนั้นมีความง่าย ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มมาก แสดงว่าชุดคำถามนั้นมีความยาก

4.2.2 ตรวจสอบความยากเป็นรายข้อ โดยความยากในที่นี้คือ สัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ที่ตอบคำถามในแต่ละข้อถูกต้องต่อจำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด โดยเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

โดยที่

$$\begin{aligned} P &= \text{ค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ} \\ R &= \text{จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ} \\ N &= \text{จำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด} \end{aligned}$$

โดย ค่า P ที่ได้ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 โดยถ้ามีค่ามาก (ตัวถูก) หมายถึงมีผู้ตอบถูกในข้อนั้นมาก แสดงว่าคำถามข้อนั้นง่าย และถ้าค่า P ที่ได้ ถ้ามีค่าน้อย หมายถึง มีคนตอบถูกในข้อนี้น้อย แสดงว่าคำถามข้อนั้นง่าย นอกจากนี้ยังพิจารณาได้จากเกณฑ์ความยากของคำถาม โดยกำหนดค่าอยู่ระหว่าง .20 ถึง .80 ดังนี้

ก. คำถามที่มีค่า P เท่ากับ .50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นมีความยากปานกลางพอดี

ข. คำถามที่มีค่า P ต่ำกว่า .50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นค่อนข้างยาก

ค. คำถามที่มีค่า P สูงกว่า .50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นค่อนข้างง่าย

ง. คำถามที่มีค่า P ต่ำกว่า .20 แสดงว่า คำถามข้อนั้นยากเกินไป

จ. คำถามที่มีค่า P สูงกว่า .80 แสดงว่า คำถามข้อนั้นง่ายเกินไป

โดยรายละเอียดค่าความยากของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณ
ตามรายละเอียดในตารางภาคผนวก ข

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบมาทำการปรับปรุงและขอความเห็นชอบจาก
ประธานกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับ
สมบูรณ์

6. ดำเนินการจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บ
ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

7. ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง ตามช่วงเวลาที่กำหนด โดยขณะเก็บข้อมูลต้องทำการ
ตรวจสอบแบบถามทุกฉบับเพื่อความสมบูรณ์ ถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การให้ค่าคะแนนตัวแปร และการจัดกระทำกับข้อมูล

1.1 ความชัดเจนของบรรทัดฐาน: ใช้ค่าคะแนนจริงที่นักท่องเที่ยรรับรู้ถึงความชัดเจน
ของบรรทัดฐานในการประกอบกิจกรรมคุณ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้

1.1.1 ตรวจสอบให้ค่าคะแนนของความชัดเจนของบรรทัดฐาน ตามที่นักท่องเที่ยวดู
โดยเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับจากความชัดเจนของบรรทัดฐานมีความชัดเจน/เข้าใจ
ง่าย ไปหา บรรทัดฐานไม่มีความชัดเจน/เข้าใจยาก

มีความชัดเจนมาก/เข้าใจง่าย	9	คะแนน
	8	คะแนน
	7	คะแนน
	6	คะแนน
มีความชัดเจนปานกลาง	5	คะแนน

4 คะแนน

3 คะแนน

2 คะแนน

1 คะแนน

1.1.2 ประเมินระดับความชัดเจนของบรรทัดฐาน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ
ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้ว จะได้ผลลัพธ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{9 - 1}{3} = 2.67$$

โดยสามารถแบ่งระดับความชัดเจนของบรรทัดฐาน ได้ดังนี้

คะแนน	6.4 – 9.0	หมายถึง	มีความชัดเจนมาก/เข้าใจง่าย
คะแนน	3.7 - 6.3	หมายถึง	มีความชัดเจนปานกลาง
คะแนน	1.0 – 3.6	หมายถึง	ไม่มีความชัดเจน/เข้าใจยาก

1.2 ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน: ใช้ค่าคะแนนจริงที่นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงความเข้มงวดของบรรทัดฐานในการประกอบกิจกรรมดูนก ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้

1.2.1 ตรวจสอบให้ค่าคะแนนของความเข้มงวดของบรรทัดฐาน ตามที่นักท่องเที่ยวตอบ โดยเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับจากความเข้มงวดของบรรทัดฐานความเข้มงวดมาก ไปหา บรรทัดฐานไม่มีความเข้มงวด

มีความเข้มงวดมาก	9	คะแนน
	8	คะแนน
	7	คะแนน
	6	คะแนน
มีความเข้มงวดปานกลาง	5	คะแนน
	4	คะแนน
	3	คะแนน
ไม่มีความเข้มงวด	2	คะแนน
	1	คะแนน

1.2.2 ประเมินระดับความเข้มงวดของบรรทัดฐาน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามสูตร

ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้ว จะได้ผลลัพธ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{9 - 1}{3} = 2.67$$

โดยสามารถแบ่งระดับความชัดเจนของบรรทัดฐาน ได้ดังนี้

คะแนน	6.4 – 9.0	หมายถึง	มีความเข้มงวดมาก
คะแนน	3.7 - 6.3	หมายถึง	มีความเข้มงวดปานกลาง
คะแนน	1.0 – 3.6	หมายถึง	ไม่มีความเข้มงวด

1.3 การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีแปลงข้อมูลเดิม จากข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative) ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative) ในรูปตัวแปรหุ่น (dummy variables) โดยกำหนดให้

มีผู้ให้ความรู้	ค่าคะแนนเป็น 1
ไม่มีผู้ให้ความรู้	ค่าคะแนนเป็น 0

1.4 ขนาดกลุ่ม: ใช้จำนวนจริงจากจำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่มของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นๆ ที่เดินทางมาประกอบกิจกรรมคุณ โดยไม่ต้องจัดกระทำกับข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ สำหรับการนำเสนอในตารางแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ผู้วิจัยนำจำนวนสมาชิกในกลุ่มของนักท่องเที่ยวมาหาแนวโน้มส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ โดยแบ่งขนาดกลุ่มของนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

ขนาดกลุ่มตั้งแต่ 1 – 3 คน	หมายถึง กลุ่มขนาดเล็ก
ขนาดกลุ่มตั้งแต่ 4 – 6 คน	หมายถึง กลุ่มขนาดกลาง
ขนาดกลุ่มตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป	หมายถึง กลุ่มขนาดใหญ่

1.5 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น: ทำการกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีการแปลงข้อมูลเดิมจากข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณในรูปของตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

การพบเห็น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางบวก
ค่าคะแนนเป็น 1

การไม่พบเห็น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางบวก
ค่าคะแนนเป็น 0

การพบเห็น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางลบ
ค่าคะแนนเป็น 0

การไม่พบเห็น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางลบ
ค่าคะแนนเป็น 1

สำหรับการพิจารณาความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ผู้วิจัยได้เลือกใช้ค่ากลาง หรือค่ามัธยฐาน ของคะแนนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นเป็นฐานในการจัดความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรม โดยพิจารณาว่า ถ้าได้คะแนนต่ำกว่าค่ากลางลงมา แสดงว่ามีพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมี

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และถ้าได้คะแนนสูงกว่าค่ากลางขึ้นไป แสดงว่ามีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้ในส่วนของการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรม ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ค่าคะแนนจริง ดังเช่นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในสมการการถดถอย เนื่องจากลักษณะของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็นในแต่ละข้อนั้น มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกัน ที่จะส่งผลกระทบต่อคน และถิ่นที่อยู่อาศัยของคน เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญของพฤติกรรม โดยผู้เชี่ยวชาญที่ทำการพิจารณา ได้แก่

1. นายจรรุจินต์ นภิตะภักดิ์ นักวิทยาศาสตร์ 8 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิจัยธรรมชาติและวิทยา องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

2. ดร.อนรรฆ พัฒนวิบูลย์ นักวิชาการป่าไม้ 5 (เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่า) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช

โดยการพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญ ได้แบ่งเกณฑ์ในการพิจารณาออกเป็น 3 ระดับ คือ

ค่าคะแนน 3	หมายถึง มีความสำคัญมาก
ค่าคะแนน 2	หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง
ค่าคะแนน 1	หมายถึง มีความสำคัญน้อย

จากการพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น ทั้ง 18 พฤติกรรม ได้แสดงผลตามรายละเอียดในภาคผนวก ก และนำผลดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการให้คะแนนการพบเห็น หรือไม่พบเห็น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น เป็นรายชื่อ โดยถ้ามีการพบเห็น พฤติกรรมเชิงลบ ก็จะได้คะแนนติดลบ หรือถ้าไม่มีการพบเห็น ก็จะได้คะแนนบวก และในทางตรงกันข้าม ถ้ามีการพบเห็น พฤติกรรมเชิงบวก ก็จะได้คะแนนบวก หรือถ้าไม่มีการพบเห็น ก็จะได้คะแนนติดลบ ดังตัวอย่าง เช่น

“ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก” เป็นพฤติกรรมเชิงลบ มีค่าคะแนนระดับความสำคัญ = 2

โดย ถ้าตอบว่า พบเห็น จะได้คะแนน = -2

หรือ ถ้าตอบว่า ไม่พบเห็น จะได้คะแนน = 2

“เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นักตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก” เป็นพฤติกรรมเชิงบวก มีค่าคะแนนระดับความสำคัญ = 3

โดย ถ้าตอบว่า พบเห็น จะได้คะแนน = 3

หรือ ถ้าตอบว่า ไม่พบเห็น จะได้คะแนน = -3

จากนั้นจึงนำคะแนนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่พบเห็น มาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และหาค่ากลาง โดยได้ค่ากลางที่ระดับคะแนน 15 และทำการแบ่งกลุ่มคะแนนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้คะแนนตั้งแต่ -31 - 14 ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และกลุ่มที่ได้คะแนนตั้งแต่ 15 - 37 คะแนน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.6 วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีการแปลงข้อมูลเดิมจากข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณในรูปของตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

ดูนก ค่าคะแนนเป็น 1

วัตถุประสงค์อื่นๆ ค่าคะแนนเป็น 0

1.7 ประสิทธิภาพการประกอบกิจกรรม: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีแปลงข้อมูลเดิม จากข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ในรูปตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

เคยมีประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ค่าคะแนนเป็น 1

ไม่เคยมีประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ค่าคะแนนเป็น 0

1.8 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณก: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการตกทอดได้ โดยวิธีแปลงข้อมูลเดิม จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ในรูปตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

ตอบถูก ค่าคะแนนเป็น 1

ตอบผิด ค่าคะแนนเป็น 0

สำหรับการนำเสนอในตารางแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ผู้วิจัยนำคะแนนความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณก ทั้งหมด คือ 30 คะแนน มาหาค่าแนวโน้มนู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย และแจกแจงความถี่ ค่าคะแนนสูงสุด และค่าคะแนนต่ำสุด และทำการจัดระดับความรู้เป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้ว จะได้ผลลัพธ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{30 - 13}{3} = 5.66$$

โดยสามารถแบ่งระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณก ได้ดังนี้

คะแนน 24.34 – 30	หมายถึง มีระดับความรู้มาก
คะแนน 18.67 – 24.33	หมายถึง มีระดับความรู้ปานกลาง
คะแนน 13 – 18.66	หมายถึง มีระดับความรู้น้อย

1.9 การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ: ใช้คะแนนจริงตามที่นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

1.9.1 ตรวจสอบให้ค่าคะแนนการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตามที่นักท่องเที่ยวตอบ โดยเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับจากการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติมาก ไปหาการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติน้อย

ให้คุณค่ามาก	9	คะแนน
	8	คะแนน
	7	คะแนน
	6	คะแนน
ให้ค่าปานกลาง	5	คะแนน
	4	คะแนน
	3	คะแนน
	2	คะแนน
ให้ค่าน้อย	1	คะแนน

1.9.2 ประเมินระดับการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้ว จะได้ผลลัพธ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{9 - 1}{3} = 2.67$$

โดยสามารถแบ่งระดับความชัดเจนของบรรทัดฐาน ได้ดังนี้

คะแนน	6.4 – 9.0	หมายถึง ให้คุณค่ามาก
คะแนน	3.7 - 6.3	หมายถึง ให้ค่าปานกลาง

คะแนน 1.0 – 3.6 หมายถึง ให้คุณค่าน้อย

1.10 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีแปลงข้อมูลเดิม จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ในรูปตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	ค่าคะแนนเป็น 1
ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	ค่าคะแนนเป็น 0

1.11 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก : ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณ หรือวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยได้ โดยวิธีการแปลงข้อมูลเดิมจากข้อมูลเชิงคุณภาพ ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณในรูปของตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

กระทำ พฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางบวก	ค่าคะแนนเป็น 1
ไม่ได้กระทำ พฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางบวก	ค่าคะแนนเป็น 0
กระทำพฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางลบ	ค่าคะแนนเป็น 0
ไม่ได้กระทำ พฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางลบ	ค่าคะแนนเป็น 1

สำหรับการพิจารณาความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก ผู้วิจัยได้เลือกใช้ค่ากลาง หรือค่ามัธยฐาน ของคะแนนพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณกเป็นฐานในการจัดความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรม โดยพิจารณาว่า ถ้าได้คะแนนต่ำกว่าค่ากลางลงมา แสดงว่ามีพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และถ้าได้คะแนนสูงกว่าค่ากลางขึ้นไป แสดงว่ามีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้ในส่วนของการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรม ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ค่าคะแนนจริง ดังเช่นที่ใช้ในการวิเคราะห์ในสมการถดถอย เนื่องจากลักษณะของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณกในแต่ละข้อนั้น มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกัน ที่จะส่งผลกระทบต่อคน และถิ่นที่อยู่อาศัยของคน เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณกไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญของพฤติกรรม โดยผู้เชี่ยวชาญที่ทำการพิจารณา ได้แก่

1. นายจารุจินต์ นฤตะภักดิ์ นักวิทยาศาสตร์ 8 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ
กองวิจัยธรรมชาติและวิทยา องค์การพิพิธภัณฑวัตถุวิทยาแห่งชาติ

2. ดร.อนรรฆ พัฒนวิบูลย์ นักวิชาการป่าไม้ 5 (เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่า)
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช

โดยการพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญ ได้แบ่งเกณฑ์ในการพิจารณา
ออกเป็น 3 ระดับ คือ

ค่าคะแนน 3 หมายถึง มีความสำคัญมาก

ค่าคะแนน 2 หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง

ค่าคะแนน 1 หมายถึง มีความสำคัญน้อย

จากการพิจารณาค่าคะแนนระดับความสำคัญของพฤติกรรมการประกอบ
กิจกรรมคุณก ทั้ง 18 พฤติกรรม ได้แสดงผลตามรายละเอียดในภาคผนวก ค และนำผลดังกล่าวมา
เป็นเกณฑ์ในการให้คะแนนการกระทำ หรือไม่กระทำ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก เป็น
รายชื่อ โดยถ้ามีการกระทำ พฤติกรรมเชิงลบ ก็จะได้คะแนนติดลบ หรือถ้าไม่มีการกระทำ ก็จะได้
คะแนนบวก และในทางตรงกันข้าม ถ้ามีการกระทำ พฤติกรรมเชิงบวก ก็จะได้คะแนนบวก หรือถ้า
ไม่มีการกระทำ ก็จะได้คะแนนติดลบ ดังตัวอย่าง เช่น

“ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไถ่ขุง หรือแมลง ระหว่างการคุณก” เป็นพฤติกรรมเชิงลบ
มีค่าคะแนนระดับความสำคัญ = 2

โดย ถ้าตอบว่า กระทำ จะได้คะแนน = -2

หรือ ถ้าตอบว่า ไม่กระทำ จะได้คะแนน = 2

“เคารพสิทธิของนักคุณกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้หนักใจจนบินหนีไป
ระหว่างการคุณก” เป็นพฤติกรรมเชิงบวก มีค่าคะแนนระดับความสำคัญ = 3

โดย ถ้าตอบว่า กระทำ จะได้คะแนน = 3
หรือ ถ้าตอบว่า ไม่กระทำ จะได้คะแนน = -3

จากนั้นจึงนำคะแนนพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ มาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และหาค่ากลาง โดยได้ค่ากลางที่ระดับคะแนน 23 และทำการแบ่งกลุ่มคะแนนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้คะแนนตั้งแต่ -15 - 22 ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และกลุ่มที่ได้คะแนนตั้งแต่ 23 - 39 คะแนน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และการหาอัตราส่วนร้อยละ โดยการนำเสนอในรูปของตารางสำหรับการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของประชากรที่ศึกษา

3. ทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานทั้ง 2 ข้อ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเส้นตรงเชิงซ้อน หรือแบบพหุ (multiple linear regression analysis) โดยกำหนดให้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นหลักในการทดสอบสมมุติฐาน โดยในการตรวจสอบลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยแยกวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนคือ

3.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) เป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation) โดยมุ่งที่จะตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยไม่ต้องทราบว่าเป็นเหตุ หรือเป็นผล และเป็นการวัดว่าสมการการถดถอยที่ศึกษานั้น เป็นสมการที่เหมาะสมกับข้อมูลหรือไม่ โดยใช้สัญลักษณ์ r แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่ง r มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ซึ่งเครื่องหมายจะบ่งบอกถึงทิศทางความสัมพันธ์ และยิ่งค่า r เข้าใกล้ 1 มากเท่าใด แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นจะมีค่าสูงมากยิ่งขึ้น

3.2 การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบหาลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป และนำรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวไปใช้ในการหาสมการที่ดีที่สุดเพื่อพยากรณ์ หรือการประมาณค่าตัวแปรต่างๆ ต่อไป โดยอาศัยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวกำหนด (coefficient of determination) หรือ r^2 และการทดสอบ

นัยสำคัญทางสถิติของสมการเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น การทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับ ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคนก กับพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนก โดยการวิเคราะห์การถดถอย ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ว่าเป็นไปในลักษณะใด และหากสมการการถดถอยระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจริง ก็สามารถนำสมการดังกล่าวมาพยากรณ์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคนกได้ ทั้งนี้ ค่า r^2 ที่ได้จากสมการจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนก จะขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระต่างๆ กี่เปอร์เซ็นต์

สำหรับสมการการถดถอยพหุ ที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป กับตัวแปรตาม ในสมมุติฐานแต่ละข้อนั้น ใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$Y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_nx_n$$

ตัวอย่างเช่น : สมการการถดถอยของสมมุติฐานข้อที่ 1

$$Y = \text{พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนก}$$

$$X_1 = \text{ความชัดเจนของบรรทัดฐาน}$$

$$X_2 = \text{ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน}$$

$$b_0 = \text{ค่าคงที่ (จุดตัดแกน y เมื่อตัวแปรอิสระมีค่าเท่ากับ 0)}$$

$$b_1 = \text{ค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยของความชัดเจนของบรรทัดฐาน (ถ้าให้ตัวแปรอื่นคงที่แล้ว ความชัดเจนของบรรทัดฐานที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนกเปลี่ยนแปลงไป } b_1 \text{ หน่วย)}$$

$$b_2 = \text{ค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยของความเข้มงวดของบรรทัดฐาน (ถ้าให้ตัวแปรอื่นคงที่แล้ว ความเข้มงวดของบรรทัดฐานที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนกเปลี่ยนแปลงไป } b_2 \text{ หน่วย)}$$

ผลการทดสอบสมมุติฐานโดยผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จะได้ค่าสถิติต่างๆ ซึ่งสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

3.2.1 Sig. (Significant) : คือ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกำหนดไว้ที่ .05 โดยถ้าหากค่า Sig. ที่ได้จากสมการมีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3.2.2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) โดยปรับให้เป็นคะแนนมาตรฐาน ที่มีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นหนึ่งเท่ากันทุกข้อมูล

3.2.3 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวกำหนด หรือค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์
(coefficient of determination) แทนด้วย r^2 : หาได้จากสูตร

$$r^2 = \frac{SSR}{SST}$$

โดยที่

SSR = ผลรวมกำลังสองของการกระจายที่อธิบายได้
(explained sum squares)

SST = ผลรวมกำลังสองของการกระจายทั้งหมด
(total sum squares)

SSE = ผลรวมกำลังสองของการกระจายที่อธิบายไม่ได้

SSR = SST - SSE

หมายเหตุ : ในทางปฏิบัติใช้ r^2 แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระ (X) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Y) โดยคูณ 100 เพื่อคำนวณออกมาในรูปเปอร์เซ็นต์ และไม่มีหน่วยเพราะเป็นอัตราส่วนระหว่างค่าการกระจาย 2 ค่า นั่นคือ r^2 บอกให้ทราบว่า การกระจายของ Y ทั้งหมดนั้น จะสามารถอธิบายได้จากค่า X ได้กี่เปอร์เซ็นต์ หรือ X มีอิทธิพลต่อ Y กี่เปอร์เซ็นต์

3.2.4 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสมการการถดถอย ได้ใช้ค่าสถิติ F ดังนี้

$$F = \frac{\text{MS. ของ Regression}}{\text{MS. ของ Residual}}$$

โดยที่

MS. ของ Regression = ความแปรปรวนที่เป็นผลมาจากตัวแปรอิสระ

MS. ของ Residual = ความแปรปรวนที่เกิดจากตัวแปรอื่นๆ

นอกเหนือไปจากตัวแปรอิสระ

สถานที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้จุดศูนย์กลางต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัด เชียงใหม่ เป็นสถานที่ศึกษาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ ข้อมูล ตลอดจนจัดทำรายงานผลการศึกษา ในระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ 2545 – กุมภาพันธ์ 2546 รวม ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน

ผลการศึกษา และวิจารณ์ผล

การวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนกในครั้งนี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนก

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคนก

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนก

จากการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประกอบกิจกรรมคนกในอุทยานแห่งชาติ ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน โดยพบว่าเป็นเพศชาย ร้อยละ 53.4 และเพศหญิงร้อยละ 46.6 มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 51.4 รองลงมาคือร้อยละ 23.6 และ 20.9 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด โดยมีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 77.3 นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 55.5 รองลงมาได้แก่นักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ มีจำนวนร้อยละ 25.5 สำหรับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคตะวันตก นั้นพบในสัดส่วนที่น้อยมาก คือ ร้อยละ 2.7 ร้อยละ 1.8 ร้อยละ 1.4 และร้อยละ 0.9 ตามลำดับ สำหรับรายละเอียดในด้านการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนก โดยรวมแล้วจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.1 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 19.1 โดยด้านการประกอบอาชีพ พบว่ามีการกระจายของลักษณะอาชีพในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก โดยสัดส่วนของการประกอบอาชีพที่สูงสุด ได้แก่ เป็นพนักงาน

บริษัทเอกชน ร้อยละ 34.2 รองลงมาได้แก่อาชีพรับราชการ ร้อยละ 20.1 เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลด้าน รายได้ จะพบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ย 22,321.89 บาท ต่อเดือน โดยเมื่อ แบ่งเป็นช่วงของระดับเงินเดือนแล้วพบว่า มีนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท มีสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 27.8 และมีนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือน สูงกว่า 30,000 บาท มีจำนวน ร้อยละ 15.4 แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

n = 220		
ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
ชาย	117	53.4
หญิง	102	46.6
<u>อายุ</u>		
15-25 ปี	52	23.6
26-35 ปี	113	51.4
36-45 ปี	46	20.9
มากกว่า 45 ปี	9	4.1
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 30.99		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 7.9714		
<u>การศึกษา</u>		
ประถมศึกษา	1	0.5
มัธยมศึกษา	20	9.3
อนุปริญญา	8	3.7
ปริญญาตรี	125	58.1
ปริญญาโท	41	19.1
ปริญญาเอก	4	1.9
อยู่ระหว่างการศึกษاپริญญาตรี	16	7.4
<u>อาชีพ</u>		
รับราชการ	44	20.1
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	18	8.2

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>อาชีพ (ต่อ)</u>		
พนักงานบริษัทเอกชน	75	34.2
กิจการส่วนตัว	26	11.9
เกษตรกร	3	1.4
นักเรียน นักศึกษา	34	15.5
อื่นๆ	19	8.7
<u>สถานภาพการสมรส</u>		
โสด	170	77.3
สมรส	49	22.3
หม้าย/หย่าร้าง	1	0.5
<u>รายได้ต่อเดือน</u>		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	18	10.7
5,001 – 10,000 บาท	44	26.0
10,001 – 20,000 บาท	47	27.8
20,001 – 30,000 บาท	34	20.1
สูงกว่า 30,000 บาท	26	15.4
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 22,321.89		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 20892.305		
<u>ที่อยู่ปัจจุบัน</u>		
กรุงเทพฯ	122	55.5
ภาคกลาง	27	12.3
ภาคเหนือ	56	25.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	2.7
ภาคตะวันออก	4	1.8
ภาคใต้	3	1.4
ภาคตะวันตก	2	0.9

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม ครอบคลุมตัวแปรย่อย 5 ตัว ได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา ในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น จากผลการศึกษาพบว่า

ความชัดเจนของบรรทัดฐาน

จากการวิจัยพบว่า ในเรื่องความชัดเจนของบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมดูนก โดยกำหนดช่วงความรู้สึกของผู้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ออกเป็นช่วงๆ มีระยะห่างเท่ากัน ไว้ 9 ช่วง ตั้งแต่ 1-9 มีค่าตั้งแต่น้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด จากนั้นจึงนำค่าคะแนนที่ได้มาจัดเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย โดยพบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนกประมาณกึ่งหนึ่ง เห็นว่าความชัดเจนของบรรทัดฐาน มีความชัดเจนปานกลาง ร้อยละ 56.7 และอีกส่วนเห็นว่า มีความชัดเจนมาก คิดเป็นร้อยละ 29.9 ส่วนที่เหลือเห็นว่ามีความชัดเจนน้อย ร้อยละ 13.4 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความชัดเจนของบรรทัดฐาน

n = 220		
ความชัดเจนของบรรทัดฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความชัดเจนน้อย	27	13.4
มีความชัดเจนปานกลาง	114	56.7
มีความชัดเจนมาก	60	29.9
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 5.63		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.8557		

ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน

ปัจจัยด้านความเข้มงวดของบรรทัดฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนกส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.4 มีความเห็นว่า อุทยานแห่งชาติโดยอินทนนท์ไม่มีบทลงโทษ และการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักดูนก และมีนักดูนกเพียง ร้อยละ 27.6 ที่ยืนยันว่าอุทยานแห่งชาติ

คอยินทนนที่มีบทลงโทษและการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักคูนก รายละเอียดดังตารางที่ 6

เมื่อมีการวัดระดับความเข้มงวดของบรรทัดฐาน ตามความเห็นของนักคูนกในส่วนนี้ โดยใช้วิธีเดียวกันกับที่ใช้วัดความชัดเจนของบรรทัดฐาน พบว่า นักคูนกกึ่งหนึ่ง ร้อยละ 55.6 เห็นว่าความเข้มงวดของบรรทัดฐานมีความเข้มงวดปานกลาง รองลงมาเห็นว่ามีความเข้มงวดน้อย ร้อยละ 24.1 รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามบทลงโทษ และการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักคูนก

n = 220		
บทลงโทษ และการติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติตัวของนักคูนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	58	27.6
ไม่มี	152	72.4

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความเข้มงวดของบรรทัดฐาน

n = 220		
ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความเข้มงวดน้อย	13	24.1
มีความเข้มงวดปานกลาง	30	55.6
มีความเข้มงวดมาก	11	20.4
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.88		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 2.0892		

การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว

การศึกษาตัวแปรการมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ในแต่ละกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมนั้น จะมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว คิดเป็น ร้อยละ 58.3 และกลุ่มที่ไม่มีผู้ให้ความรู้ คิดเป็น ร้อยละ 41.7 รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว

n = 220		
การมีผู้รู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี	127	58.3
ไม่มี	91	41.7

ขนาดกลุ่ม

ในเรื่องขนาดกลุ่ม จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จะเดินทางมาเป็นกลุ่มละไม่เกิน 6 คน และจำแนกขนาดกลุ่มได้เป็น 3 ช่วง คือ ขนาดกลุ่มตั้งแต่ 1 – 3 คน มีจำนวนร้อยละ 39.1 และขนาดกลุ่มตั้งแต่ 4-6 คน คิดเป็น 31.8 ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 29.1 ได้แก่ นักดูนกที่เดินทางเป็นกลุ่มตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามขนาดกลุ่ม

n = 220		
ขนาดกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 3 คน	86	39.1
4 – 6 คน	70	31.8
6 คนขึ้นไป	64	29.1
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 5.18		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 3.6352		

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น

สำหรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเชิงบวก และลบ รวมทั้งสิ้น 18 คำถาม โดยเป็นคำถามเชิงลบ จำนวน 14 คำถาม ดังนี้

1. หักเค็ดกิ่งไม้ เพื่อทำให้การดูนก หรือถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น
2. แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก
3. เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน
4. ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป)
5. ทิ้งขยะนอกถังรองรับ หรือบริเวณที่อุทยานฯ จัดไว้ ในบางครั้ง
6. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด
7. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มีโอกาสพบนกที่ต้องการดูมากขึ้น
8. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อล่อให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว
9. ใช้แฟลชถ่ายภาพลูกนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด
10. นั่งเฝ้ารอดูแม่นกป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว
11. เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไปดู
12. เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ยืนอยู่ จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือนักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่

13. หักเค็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ

14. ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก

ส่วนที่เหลืออีก 4 คำถาม เป็นคำถามเชิงบวก ดังนี้

1. กล่าวเตือนนักดูนกคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดูนกผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รังนก
2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้น
3. เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก
4. เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก

ทั้งนี้ จากผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น โดยนักดูนกพบเห็น พฤติกรรมตามคำถามเชิงลบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป) ร้อยละ 79.3 รองลงมา ได้แก่ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด ร้อยละ 52.2 อันดับที่ 3 ได้แก่ แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก ร้อยละ 50.7 สำหรับพฤติกรรมทางบวก ซึ่งเป็นพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก ร้อยละ 70.8 รองลงมา ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้นๆ ร้อยละ 65.2 อันดับที่ 3 ได้แก่ เก็บขยะที่พบเห็นระหว่างการดูนก ร้อยละ 34.3

สำหรับผลการศึกษาในส่วนของนักดูนกที่ไม่พบเห็นพฤติกรรมตามคำถามเชิงลบ มากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ใช้แฟลชถ่ายภาพลูกนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด ร้อยละ 85.2 รองลงมาได้แก่ เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน และ นั่งเฝ้ารอดูแม่นกป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว ในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 83.7 อันดับที่ 3 ได้แก่ หักเค็ดกิ่งไม้ เพื่อทำ

ให้การดูแล หรือถ่ายภาพนกดวงขึ้น ร้อยละ 82.5 ในส่วนของพฤติกรรมทางบวก ที่นักดนตรี ไม่พบเห็นมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ กล่าวเตือนนักดนตรีคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดนตรีนั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รั้ว ร้อยละ 87.1 รองลงมา ได้แก่ เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูแล ร้อยละ 65.7 อันดับที่ 3 ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูแลในพื้นที่นั้นๆ ร้อยละ 34.8 รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น

n = 220

พฤติกรรม	พบเห็น		ไม่พบเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หักเค็ดกิ่งไม้ เพื่อให้การดูแล หรือถ่ายภาพนกดวงขึ้น	37	17.5	175	82.5
2. แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก	108	50.7	105	49.3
3. เข้าไปใกล้รั้วของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน	34	16.3	174	83.7
4. ดูแลเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป)	169	79.3	44	20.7
5. ทิ้งขยะในพื้นที่ เช่น ห่อขนม ถุงพลาสติก ขวดน้ำ กระป๋อง เป็นต้น	99	47.1	111	52.9
6. กล่าวเตือนนักดนตรีคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดนตรีนั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รั้ว	27	12.9	182	87.1
7. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด	109	52.2	100	47.8
8. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มีโอกาสพบนกที่ต้องการดูมากขึ้น	61	29.0	149	71.0
9. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อล่อให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว	47	22.5	162	77.5
10. ใช้แฟลชถ่ายภาพนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด	31	14.8	178	85.2
11. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูแลในพื้นที่นั้นๆ	133	65.2	71	34.8

ตารางที่ 10 (ต่อ)

พฤติกรรม	พบเห็น		ไม่พบเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12.นั่งเฝ้ารอคูแหม่นกป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว	34	16.3	174	83.7
13.เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก	72	34.3	138	65.7
14.เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไป	72	35.0	134	65.0
15.เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ขึ้นอยู่จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือนักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่	64	30.5	146	69.5
16.เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก	150	70.8	62	29.2
17.หักเห็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ	62	29.2	150	70.8
18.ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก	19	9.0	192	91.0

เมื่อได้ค่าคะแนนของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลตามตารางที่ 10 มาจัดความเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น โดยใช้ค่ากลาง หรือ ค่ามัธยฐาน (median) ที่ระดับ 15 คะแนน เป็นเกณฑ์ในการจัด ซึ่งได้กลุ่มคะแนนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้คะแนน ตั้งแต่ -31 - 14 คะแนน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าค่ากลาง คือ ได้คะแนนตั้งแต่ 15 – 37 คะแนน โดยถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้ พบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นนั้น จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มากกว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยคิดเป็นร้อยละ 52.8 และ ร้อยละ 47.2 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความเหมาะสม และไม่เหมาะสมของ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น

n = 220		
พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหมาะสม	114	52.8
ไม่เหมาะสม	102	47.2
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 11.59		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 13.2820		

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล

ปัจจัยด้านลักษณะบุคคลของนักเดินกรร ครอบคลุมตัวแปรย่อย 5 ตัว ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเดินกรร การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า

วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง

นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมเดินกรรในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ประมาณกึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 50.7 มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง เพื่อประกอบกิจกรรมเดินกรร ขณะที่กิจกรรมพักผ่อน และการศึกษาธรรมชาติ จะมีสัดส่วนรองลงมาในจำนวนร้อยละ 17.1 และ ร้อยละ 14.1 ตามลำดับ โดยสัดส่วนที่เหลือได้กระจายไปในแต่ละกิจกรรมนันทนาการต่างๆ รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง

n = 220		
วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เดินป่า	19	9.3
เดินกรร	104	50.7
ศึกษาธรรมชาติ	29	14.1
พักผ่อน	35	17.1

ตารางที่ 12 (ต่อ)

วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขับรถชมวิว	3	1.5
ปิกนิก	1	0.5
กางเต็นท์พักผ่อน	3	1.5
ถ่ายภาพ	11	5.4

ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม

จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการดูนกมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 69.1 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30.9 เป็นนักดูนกที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมดูนกมาก่อน รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม

n = 220		
ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	152	69.1
ไม่เคย	68	30.9

ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก

สำหรับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในลักษณะข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อความ โดยเป็นข้อความเชิงบวก จำนวน 15 ข้อความ ดังนี้

1. นักดูนกควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปดูนกให้มากที่สุด รวมถึงเงื่อนไขการใช้ประโยชน์สถานที่นั้นๆ
2. การศึกษาชนิดของนกที่มีโอกาสพบเห็นจะช่วยให้การดูนกได้รับความเพลิดเพลินและความรู้มากขึ้น

3. นักคุณควรวเตรียมอุปกรณ์คุณให้พร้อมก่อนไปคุณ
4. การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับธรรมชาติ จะช่วยให้เห็นนกได้ง่าย และนกไม่ตื่นตกใจจนบินหนีไป
5. การเดินทางไปคุณเป็นคณะ ถ้านักคุณได้ทำความรู้จัก พูดคุย สร้างความเป็นกันเอง จะช่วยให้การคุณครั้งนั้นๆ ราบรื่น และยัง ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของชนิดนกที่พบเห็น
6. ระหว่างการคุณมีความจำเป็นที่นักคุณต้องส่งเสียงให้น้อยที่สุดไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ไอ จาม หรือกระแอม เพราะจะทำให้เห็นตกใจจนบินหนีไป และถือว่าการรบกวนนกด้วยเช่นกัน
7. เมื่อพบเห็นนก ไม่ควรแย่งกันคุณ แต่นักคุณควรส่องกล้องสองตาคุณในตำแหน่งที่ตัวเองยืนอยู่ แต่ถ้าไม่เห็นจริงๆ จึงค่อยเป็นตำแหน่งและเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เพื่อไม่ให้ตกใจ
8. กิจกรรมคุณจะช่วยให้นักคุณเป็นผู้ที่มีนิสัยตื่นนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหากินแต่เช้าตรู่
9. นกแต่ละชนิดจะมีลักษณะการหากินที่แตกต่างกัน ตั้งแต่หากินตามพื้นดิน ไล่สูงขึ้นไป จนถึงเรือนยอดของต้นไม้ เพราะฉะนั้นการคุณในธรรมชาติ นักคุณจำเป็นต้องมองหาตามลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง
10. หลักการสำคัญด้านหนึ่งของการคุณ คือการที่นักคุณสามารถจำแนกชนิดของนกที่พบเห็นได้ เพราะฉะนั้น นักคุณจึงจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนกให้มากที่สุด ทั้งลักษณะของพื้นที่หากินของนก และลักษณะตัวนก เช่น รูปทรงลำตัว สี หวี ปาก หน้าอก ขา เป็นต้น
11. การดัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสพบเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักคุณ

12. การรายงานชนิดนกที่พบเห็น โดยเฉพาะนกหายาก ให้เจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์นก เป็นสิ่งที่นักดูนกพึงกระทำอย่างยิ่ง

13. การดูนกในช่วงที่นกกำลังสร้างรัง วางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน เป็นช่วงเวลาที่นักดูนกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการรบกวนนกลน้อยที่สุด

14. เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ออกไป จะต้องมีนักดูนกมาดูกันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนกจนนกชนิดนั้นๆ เคลื่อนย้ายหนีไป

15. การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ ตลอดจนช่วยกันรักษาพื้นที่ธรรมชาติ ถือเป็นจรรยาบรรณพื้นฐานสำหรับนักดูนก เนื่องจากปัจจุบันนกหลายชนิดที่สูญพันธุ์ หายไปจากเมืองไทย หรือพบเห็นตัวได้ยากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของนก อาทิ ตัดไม้ทำลายป่า การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่

สำหรับข้อความเชิงลบ จำนวน 15 ข้อความ ได้แก่

1. การเดินทางไปดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องทำความรู้จักระหว่างนักดูนกด้วยกัน เนื่องจากการดูนกจะให้ความสนใจต่อนกมากกว่านักดูนกด้วยกันเอง
2. เมื่อดูนกที่มีสถานภาพเป็นนกที่พบเห็นได้ง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องสีของเครื่องแต่งกาย เพราะอย่างไรก็สามารถเห็นนกชนิดนั้นๆ ได้ง่ายอยู่แล้ว
3. ระหว่างการดูนก เมื่อพบเห็นนก การยิ้มก้มลองสองตาระหว่างนักดูนกด้วยกันเองไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน
4. เมื่อมีรายงานการพบนกหายากในพื้นที่หวงห้ามทางธรรมชาติ ไม่มีความจำเป็นต้องสนใจเรื่องกฎระเบียบการขอเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากหากไม่รีบไปดูนกจะทำให้มีโอกาสน้อยลงในการที่จะพบนกชนิดนั้นๆ

5. การศึกษาชนิดนกที่มีโอกาสพบเห็นในพื้นที่ที่จะไปดูนกเป็นเรื่องไม่มีความจำเป็น และถือเป็นการเสียเวลา เนื่องจากเมื่อไปยังสถานที่นั้นๆ ก็ต้องพบนกอยู่แล้ว
6. การดูนกสามารถดูได้ทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องตื่นนอนแต่เช้าตรู่เพื่อออกไปดูนก เพราะจะส่งผลให้ร่างกายพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่มีความสุขกับกิจกรรมดูนก
7. ถ้าจะมีโอกาสพบเห็นนกได้ง่าย ควรสอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของต้นไม้ เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้
8. ระหว่างการดูนก ไม่มีความจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนก เพราะถือเป็นเรื่องยากและวุ่นวาย นักดูนกเพียงแค่อื่นชมความสวยงามของนกที่พบเห็นก็เพียงพอแล้ว
9. หากพบเห็นนกหายาก นักดูนกควรรีบดูอย่างรวดเร็ว พิจารณารายละเอียดให้นานที่สุด และพยายามเข้าถึงตัวนกให้มากที่สุด เพื่อจะได้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องสนใจนักดูนกคนอื่นๆ
10. ถ้าได้พบเห็นนกชนิดที่ต้องการดูแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการดงเสียงดัง ทั้งการพูด การโอ จาม การเคลื่อนย้ายตัวจากจุดหนึ่ง ไปอีกจุดหนึ่ง
11. ถ้าพบนกกำลังวางไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน นักดูนกควรเข้าไปดูให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มีโอกาสพบเห็นได้ยาก และถือว่าเป็นประสบการณ์ดูนกที่คุ้มค่า
12. การไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่เป็นที่อาศัยของนก ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการทิ้งขยะ เนื่องจากว่าการทิ้งขยะไม่ได้ส่งผลให้นกตกใจ หรือบินหนีไป
13. เมื่อพบนกหายากทำรัง นักดูนกควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักดูนกด้วยกันอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักดูนกอย่างทั่วถึง
14. เมื่อพบเห็นนกหายาก ไม่มีความจำเป็นต้องบอกให้ใครรู้ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นก แต่ควรบอกเฉพาะเพื่อนนักดูนกที่สนิทกันเท่านั้น

15. การหักเหค้ำงไม้ ตัดไม้เพื่อเปิดทางเข้าไปยังจุดที่มีโอกาสพบเห็นนกหายาก ถือว่าเป็น การรบกวนธรรมชาติเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการพบเห็นตัวนก และยืนยันการพบเห็นได้อย่าง ถูกต้องชัดเจน

ทั้งนี้ ผลการศึกษา พบว่า นักคุณกเลือกตอบในคำตอบ “ถูก” ในส่วนของข้อความเชิงบวก มากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อความ “นักคุณกควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปคุณกให้มาก ที่สุด รวมถึงเงื่อนไขการใช้ประโยชน์สถานที่นั้นๆ” ร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ “การคุณกในช่วงที่ นกกำลังสร้างรัง วางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน เป็นช่วงเวลาที่คุณกต้องปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบอย่าง เข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการรบกวนนกน้อยที่สุด” ร้อยละ 99.5 ลำดับที่ 3 มี 2 ข้อความที่มี สัดส่วนเท่ากัน ได้แก่ “การศึกษานิคของคุณกที่มีโอกาสพบเห็นจะช่วยให้การคุณกได้รับความ เพลิดเพลินและความรู้มากขึ้น” และ “การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับธรรมชาติ จะช่วยให้ เห็นนกได้ง่ายและนกไม่ตื่นตกใจจนบินหนีไป” ร้อยละ 99.1 สำหรับนักคุณกที่เลือกตอบในคำตอบ “ผิด” สำหรับข้อความเชิงบวกมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อความ “กิจกรรมคุณกจะช่วยให้ นักคุณก เป็นผู้ที่มินิสัยตื่นนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหา กินแต่เช้าตรู่” ร้อยละ 25.6 รองลงมา ได้แก่ ข้อความ “การดัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสพบเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักคุณก” ร้อยละ 23.3 ลำดับที่ 3 ได้แก่ ข้อความ “เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนิกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ ออกไป จะต้องมินักคุณกมาคู้กันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนก จน นกชนิดนั้นๆ เคลื่อนย้ายหนีไป” ร้อยละ 22.7

ในส่วนของนักคุณก ที่เลือกตอบในคำตอบ “ถูก” ในส่วนของข้อความเชิงลบมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อความ “ระหว่งการคุณก เมื่อพบเห็นนก การยืมกล้องสองตาระหว่งนักคุณกด้วย กันเอง ไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน” ร้อยละ 62.6 รองลงมาได้แก่ ข้อความ “ถ้าจะมีโอกาสพบเห็นนกได้ง่าย ควรสอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของ ต้นไม้ เพราะว่โดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้” ร้อยละ 60.0 ลำดับที่ 3 ได้แก่ ข้อความ “เมื่อพบนกหายากทำรัง นักคุณกควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักคุณกด้วยกันอย่าง รวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักคุณกอย่างทั่วถึง” ร้อยละ 44.3 สำหรับ นักคุณกที่เลือกตอบในคำตอบ “ผิด” ในส่วนของข้อความเชิงลบมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้อความ “การไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่เป็นที่อาศัยของนก ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการทำขยะ เนื่องจากว่าการทำขยะไม่ได้ส่งผลให้นกตกใจ หรือบินหนีไป” ร้อยละ 96.8 รองลงมาพบ 2

ข้อความที่มีสัดส่วนเท่ากัน ได้แก่ ข้อความ “ถ้าพบนกกำลังวางไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน นักคุณควรเข้าไปดูให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มีโอกาสพบเห็นได้ยาก และถือว่าเป็นประสบการณ์ที่คุณที่คุ้มค่า” และ “เมื่อพบเห็นนกหายาก ไม่มีความจำเป็นต้องบอกให้ใครรู้ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นก แต่ควรบอกเฉพาะเพื่อนนักดูนกที่สนิทกันเท่านั้น” คิดเป็น ร้อยละ 94.1 ลำดับที่ 3 ได้แก่ ข้อความ “ถ้าได้พบเห็นนกชนิดที่ต้องการดูแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการรบกวนสิ่งแวดล้อม ทั้งการพูด การไอ จาม การเคลื่อนย้ายตัวจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง” ร้อยละ 93.2 รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นักคุณควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปดูนกให้มากที่สุด รวมถึงเงื่อนไขการใช้ประโยชน์สถานที่นั้นๆ	220	100.0	0	0
2. การศึกษาชนิดของนกที่มีโอกาสพบเห็นจะช่วยให้การดูนกได้รับความเพลิดเพลินและความรู้มากขึ้น	218	99.1	1	0.5
3. นักคุณควรเตรียมอุปกรณ์ดูนกให้พร้อมก่อนไปดูนก	217	98.6	3	1.4
4. การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับธรรมชาติ จะช่วยให้เห็นนกได้ง่ายและนกไม่ตื่นตกใจจนบินหนีไป	218	99.1	2	0.9
5. การเดินทางไปดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องทำความรู้จักระหว่างนักดูนกด้วยกัน เนื่องจากการดูนกจะให้ความสนใจต่อนกมากกว่านักดูนกด้วยกันเอง	43	19.6	176	80.4
6. เมื่อคุณที่มีสถานภาพเป็นนกที่พบเห็นได้ง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องสีของเครื่องแต่งกาย เพราะอย่างไรก็สามารถเห็นนกชนิดนั้นๆ ได้ง่ายอยู่แล้ว	21	9.5	199	90.5

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. ระหว่างการดูนก เมื่อพบเห็นนก การยืมกล้องสองตาระหว่างนักดูนกด้วยกันเองไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	137	62.6	82	37.4
8. เมื่อมีรายงานการพบนกหายากในพื้นที่หวงห้ามทางธรรมชาติ ไม่มีความจำเป็นต้องสนใจเรื่องกฎระเบียบการขอเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากหากไม่รีบไปดูนกจะทำให้มีโอกาสน้อยลงในการที่จะพบนกชนิดนั้นๆ	16	7.3	204	92.7
9. การศึกษาชนิดนกที่มีโอกาสพบเห็นในพื้นที่ที่จะไปดูนกเป็นเรื่องไม่มีความจำเป็น และถือเป็นการเสียเวลา เนื่องจากเมื่อไปยังสถานที่นั้นๆ ก็ต้องพบบนอยู่แล้ว	22	10.0	198	90.0
10. การเดินทางไปดูนกเป็นคณะ ถ้านักดูนกได้ทำความรู้จัก พุดคุย สร้างความเป็นกันเอง จะช่วยให้การดูนกครั้งนั้นๆ ราบรื่น และยังได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของชนิดนกที่พบเห็น	200	90.9	20	9.1
11. การดูนกสามารถดูได้ทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องตื่นนอนแต่เช้าตรู่เพื่อออกไปดูนก เพราะจะส่งผลให้ร่างกายพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่มีความสะดวกกับกิจกรรมดูนก	57	26.0	162	74.0
12. ถ้าจะมีโอกาสพบเห็นนกได้ง่าย ควรสอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของต้นไม้ เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้	132	60.0	88	40.0
13. ระหว่างการดูนกมีความจำเป็นที่นักดูนกต้องสังเกตรายละเอียดให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ไอ จาม หรือกระแอม เพราะจะทำให้หันกตกใจจนบินหนีไป และถือว่าเป็นการรบกวนนกด้วยเช่นกัน	214	97.7	5	2.3
14. เมื่อพบเห็นนก ไม่ควรแย่งกันดูนก แต่นักดูนกควรส่องกล้องสองตาดูนกในตำแหน่งที่ตัวเองยืนอยู่ แต่ถ้าไม่เห็นจริงๆ จึงค่อยเป็นตำแหน่งและเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เพื่อไม่ให้หันกตกใจ	214	98.2	4	1.8
15. ระหว่างการดูนก ไม่มีความจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนก เพราะถือเป็นเรื่องยากและวุ่นวาย นักดูนกเพียงแค่ชื่นชมความสวยงามของนกที่พบเห็นก็เพียงพอแล้ว	20	9.1	199	90.9
16. กิจกรรมดูนกจะช่วยให้ นักดูนกเป็นผู้ที่มีนิสัยตื่นนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหากินแต่เช้าตรู่	163	74.4	56	25.6

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
17. หากพบเห็นนกหายาก นักดูนกควรรีบดูอย่างรวดเร็ว พิจารณารายละเอียดให้นานที่สุด และ พยายามเข้าถึงตัวนกให้มากที่สุด เพื่อจะได้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องสนใจนักดูนกคนอื่นๆ	34	15.5	185	84.5
18. นักแต่ละชนิดจะมีลักษณะการหากินที่แตกต่างกัน ตั้งแต่หากินตามพื้นดิน ไล่สูงขึ้นไปจนถึงเรือนยอดของต้นไม้ เพราะฉะนั้นการดูนกในธรรมชาติ นักดูนกจำเป็นต้องมองหาตามลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง	214	97.7	5	2.3
19. ถ้าได้พบเห็นนกชนิดที่ต้องการดูแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการส่งเสียงดัง ทั้งการพูด การโอม การเคลื่อนย้ายตัวจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง	15	6.8	205	93.2
20. หลักการสำคัญด้านหนึ่งของการดูนก คือการที่นักดูนกสามารถจำแนกชนิดของนกที่พบเห็นได้ เพราะฉะนั้น นักดูนกจึงจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนกให้มากที่สุด ทั้งลักษณะของพื้นที่หากินของนก และลักษณะตัวนก เช่น รูปทรงลำตัว สี หัว ปาก หน้าอก ขา เป็นต้น	206	93.6	14	6.4
21. ถ้าพบนกกำลังวางไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน นักดูนกควรเข้าไปดูให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มีโอกาสพบเห็นได้ยาก และถือว่าเป็นประสบการณ์ดูนกที่คุ้มค่า	13	5.9	207	94.1
22. การไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่เป็นที่อาศัยของนก ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการทำรัง เพราะว่าการทำรังไม่ได้ส่งผลให้นักดูนกหรือบินหนีไป	7	3.2	213	96.8
23. เมื่อพบนกหายากทำรัง นักดูนกควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักดูนกด้วยกันอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักดูนกอย่างทั่วถึง	97	44.3	122	55.7
24. การตัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสมองเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักดูนก	168	76.7	51	23.3
25. การรายงานชนิดนกที่พบเห็น โดยเฉพาะนกหายาก ให้เจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์นก เป็นสิ่งที่นักดูนกพึงกระทำอย่างยิ่ง	214	97.3	6	2.7

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
26. การควบคุมในช่วงที่นักกำลังสร้างรัง วางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน เป็นช่วงเวลาที่นักดูนกต้องปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบอย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการรบกวนกนน้อยที่สุด	219	99.5	1	0.5
27. เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ออกไป จะต้องมีนักดูนกมากู้กันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนกจนชนิดนั้นๆ เคลื่อนย้ายหนีไป	170	77.3	50	22.7
28. การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ ตลอดจนช่วยกันรักษาพื้นที่ธรรมชาติ ถือเป็นจรรยาบรรณพื้นฐานสำหรับนักดูนก เนื่องจากปัจจุบันนกหลายชนิดที่สูญพันธุ์ หายไปจากเมืองไทย หรือพบเห็นตัวได้ยากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของนก อาทิ ตัดไม้ทำลายป่า การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่	217	98.6	3	1.4
29. เมื่อพบเห็นนกหายาก ไม่มีความจำเป็นต้องบอกให้ใครรู้ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นก แต่ควรบอกเฉพาะเพื่อนนักดูนกที่สนิทกันเท่านั้น	13	5.9	207	94.1
30. การหักเค็ดกิ่งไม้ ตัดไม้เพื่อเปิดทางเข้าไปยังจุดที่มีโอกาสพบเห็นนกหายาก ถือว่าเป็นการรบกวนธรรมชาติเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการพบเห็นตัวนก และยืนยันการพบเห็นได้อย่างถูกต้องชัดเจน	28	12.7	192	87.3

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลตามตารางที่ 14 มาจัดระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก โดยนำคะแนนสูงสุด ลบด้วยคะแนนต่ำสุด และนำผลที่ได้มาหาร ด้วย 3 เพื่อหาความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยจัดเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย โดยพบว่านักดูนกส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก อยู่ในระดับที่มาก คิดเป็นร้อยละ 77.3 และมีระดับความรู้ปานกลาง ร้อยละ 20.9 รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคนก

n = 220		
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความรู้น้อย	4	1.8
มีความรู้ปานกลาง	46	20.9
มีความรู้มาก	170	77.3
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 26.00		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 2.6834		

การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

ตัวแปรเรื่องการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาในลักษณะเดียวกันกับเรื่องของความชัดเจนของบรรทัดฐาน และความเข้มงวดของบรรทัดฐาน โดยพบว่า นักคนกเกือบทั้งหมดคิดเป็น ร้อยละ 94.5 จะให้ความสำคัญต่อการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในระดับที่มาก รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

n = 220		
การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ให้ค่าน้อย	1	0.5
ให้ค่าปานกลาง	11	5.0
ให้ค่ามาก	206	94.5
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 8.43		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.1185		

การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม พบว่านักศึกษามีประสบการณ์การเข้าร่วมคิดเป็น ร้อยละ 43.8 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 56.2 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม

n = 220		
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	96	43.8
ไม่เคย	123	56.2

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก

สำหรับพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเชิงบวก และลบ รวมทั้งสิ้น 18 คำถาม โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงลบ จำนวน 14 คำถาม ได้แก่

1. หักเด็ดกิ่งไม้ เพื่อทำให้การดูนก หรือถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น
2. แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก
3. เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน
4. ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป)
5. ทิ้งขยะนอกถังรองรับ หรือบริเวณที่อุทยานฯ จัดไว้ ในบางครั้ง
6. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด

7. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มีโอกาสพบคนที่ต้องการดูมากขึ้น
 8. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อล่อให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว
 9. ใช้แฟลชถ่ายภาพลูกนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด
 10. นั่งเฝ้ารอดูแม่นกป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว
 11. เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไปดู
 12. เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ยืนอยู่ จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือนักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่
 13. หักเด็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ
 14. ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่นก หรือแมลง ระหว่างการดูนก
- ส่วนที่เหลืออีก 4 คำถาม เป็นคำถามเชิงบวก ดังนี้
1. กล่าวเตือนนักดูนกคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดูนกผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รังนก
 2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้น
 3. เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก
 4. เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นักตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก

ผลการศึกษา พบว่า นักคุณกรกระทำพฤติกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงลบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ คุณกรเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป) ร้อยละ 69.9 รองลงมา ได้แก่ เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักคุณกรที่พบเห็นทุกคนไป ร้อยละ 34.1 อันดับที่ 3 ได้แก่ แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก ร้อยละ 22.9 สำหรับพฤติกรรมทางบวก ที่นักคุณกรได้กระทำมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ เคารพสิทธิของนักคุณกรผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก ร้อยละ 83.4 รองลงมา ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้นๆ ร้อยละ 81.8 อันดับที่ 3 ได้แก่ เก็บขยะที่พบเห็นระหว่างการดูนก ร้อยละ 54

สำหรับผลการศึกษาในส่วนของนักคุณกรที่ไม่ได้กระทำพฤติกรรม ตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงลบ มากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ใช้แฟลชถ่ายภาพนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด ร้อยละ 97.7 รองลงมา ได้แก่ หักเด็ดกิ่งไม้ เพื่อให้การดูนก หรือถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น และก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก ในสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 92.7 อันดับที่ 3 ได้แก่ เปิดแถบบังทึบเสียงนก เพื่อล่อให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว ร้อยละ 96.8 ในส่วนของพฤติกรรมทางบวก ที่นักคุณกรไม่ได้กระทำมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ กล่าวเตือนนักคุณกรคนอื่น เมื่อเห็นว่านักคุณกรผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รังนก ร้อยละ 83.3 รองลงมา ได้แก่ เก็บขยะที่พบเห็นระหว่างการดูนก ร้อยละ 46 อันดับที่ 3 ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้นๆ ร้อยละ 18.2 รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก

พฤติกรรม	กระทำ		ไม่ได้กระทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หักเด็ดกิ่งไม้ เพื่อให้การดูนก หรือถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น	6	2.8	211	97.2
2. แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก	50	22.9	168	77.1
3. เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน	13	6.0	202	94.0
4. ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป)	151	69.9	65	30.1

n = 220

ตารางที่ 18 (ต่อ)

พฤติกรรม	กระทำ		ไม่ได้กระทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. ทิ้งขยะในพื้นที่ เช่น ห่อขนม ถุงพลาสติก ขวดน้ำ กระจัง เป็นต้น	15	6.9	202	93.1
6. กล่าวเตือนนักดูนกคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดูนกผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รังนก	36	16.7	179	83.3
7. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีจืดจาง	30	14.0	184	86.0
8. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มีโอกาสพบนกที่ต้องการดูมากขึ้น	38	17.7	177	82.3
9. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อล่อให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว	7	3.2	209	96.8
10. ใช้แฟลชถ่ายภาพนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด	5	2.3	211	97.7
11. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้นๆ	175	81.8	39	18.2
12. นั่งเฝ้ารอคูแม่นกป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว	28	13.1	185	86.9
13. เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก	116	54	99	46
14. เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไปดูแล	73	34.1	141	65.9
15. เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ยืนอยู่ จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือนักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่	25	11.6	190	88.4
16. เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก	181	83.4	36	16.6
17. หักเด็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ	18	8.3	198	91.7
18. ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก	6	2.8	210	97.2

เมื่อได้ค่าคะแนนของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลตามตารางที่ 18 มาจัดความเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ โดยใช้ค่ากลาง หรือ ค่ามัธยฐาน (median) ที่ระดับ 23 คะแนน เป็นเกณฑ์ในการจัด ซึ่งได้กลุ่มคะแนนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้คะแนน ตั้งแต่ -15 - 22 คะแนน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมต่ำกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าค่ากลาง คือ ได้คะแนนตั้งแต่ 23 – 39 คะแนน โดยถือว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้พบว่าพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณของนักคุณก มีสัดส่วนของพฤติกรรมที่เหมาะสมมากกว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม คิดเป็น ร้อยละ 58.0 และ ร้อยละ 42.0 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวนักตามความเหมาะสมและไม่เหมาะสมของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ

n = 220		
พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหมาะสม	127	58.0
ไม่เหมาะสม	92	42.0
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 22.64		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 8.4890		

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติ คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ และสหสัมพันธ์ ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ โดยปรากฏผลดังต่อไปนี้

5.1 สมมติฐานข้อที่ 1 : ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น กับ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมสนุก ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .437 สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน กับ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมสนุก ด้วยค่า r เท่ากับ .173 รองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น กับขนาดกลุ่ม ด้วยค่า r เท่ากับ .169 และพบว่าขนาดกลุ่ม กับ การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ด้วยค่า $r = .114$ สำหรับตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมสนุก มีทั้งสิ้น 2 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้วยค่า r เท่ากับ .437 และความชัดเจนของบรรทัดฐาน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยค่า r เท่ากับ .173 รายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมุติฐานข้อที่ 1

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์					
	1	2	3	4	5	6
1. พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมสนุก	1.000					
2. ความชัดเจนของบรรทัดฐาน	.173**	1.000				
3. ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน	-.032	.161**	1.000			
4. การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว	.019	-.042	.094	1.000		
5. ขนาดกลุ่ม	.009	.001	-.036	.114*	1.000	
6. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น	.437***	.127*	.032	.021	.169**	1.000

หมายเหตุ *** นัยสำคัญที่ระดับ .001

** นัยสำคัญที่ระดับ .01

* นัยสำคัญที่ระดับ .05

ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุในสมมติฐานข้อที่ 1 นี้ พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม อันได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักดูนก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 10.407$; $P = .000$) โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก ร้อยละ 21.4 อย่างไรก็ดี เมื่อ พิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีเพียง 2 ตัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว (Beta) เท่ากับ .433 รองลงมา คือ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว (Beta) เท่ากับ .131 แสดงว่า ถ้าให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว หากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น เพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 หน่วย จะทำให้พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน .433 หน่วย ในกรณีเดียวกัน ถ้าให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว หากความชัดเจนของบรรทัดฐาน เพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน .131 หน่วย รายละเอียดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุตามสมมติฐานข้อที่ 1

ตัวแปรอิสระ	พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก			
	\bar{X}	SD	Beta	Sig.
ความชัดเจนของบรรทัดฐาน	5.631	1.855	.131	.047
ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน	.276	.448	-.072	.270
การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว	.582	.494	.030	.648
ขนาดกลุ่ม	5.189	3.635	-.070	.285
พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น	11.000	3.367	.433	.000

หมายเหตุ $F = 10.407$; $P = .000$; $R^2 = .214$

สมมติฐานข้อที่ 2 : วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม กับ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .389 รองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม กับ ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ด้วยค่า r เท่ากับ .387 ลำดับที่ 3 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก กับ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก ด้วยค่า r เท่ากับ .253 สำหรับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มากที่สุด ได้แก่ ตัวแปรเรื่องความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก กับ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ด้วยค่า r เท่ากับ .197 รองลงมาได้แก่ ตัวแปรเรื่องความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก กับ การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ด้วยค่า r เท่ากับ .142 และพบว่า การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ กับ ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยค่า $r = .115$ สำหรับตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก มีทั้งสิ้น 2 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้วยค่า r เท่ากับ .253 และ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้วยค่า r เท่ากับ .155 รายละเอียดดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐานข้อที่ 2

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์					
	1	2	3	4	5	6
1. พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคูนก	1.000					
2. วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง	.155**	1.000				
3. ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม	.023	.389***	1.000			
4. ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคูนก	.253***	.197**	.191**	1.000		

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์					
	1	2	3	4	5	6
5. การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	.104	.068	.115*	.142**	1.000	
6. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	.026	.062	.387***	.072	.098	1.000

หมายเหตุ *** นัยสำคัญที่ระดับ .001
 ** นัยสำคัญที่ระดับ .01
 * นัยสำคัญที่ระดับ .05

ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุในสมมติฐานข้อที่ 2 นี้ พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่า ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล อันได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 3.709$; $P = .003$) โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก ร้อยละ 8.6 และเมื่อพิจารณาถึงตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียว คือ ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว (Beta) เท่ากับ .232 แสดงว่า ถ้าให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว หากความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนกที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนก เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน .232 หน่วย รายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุตามสมมติฐานข้อที่ 2

ตัวแปรอิสระ	พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมนุณก			
	\bar{X}	SD	Beta	Sig.
วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง	.507	.501	.139	.065
ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม	.690	.463	-.095	.242
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมนุณก	25.977	2.610	.232	.001
การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ	8.431	1.118	.070	.315
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม	.438	.497	.030	.683

หมายเหตุ $F = 3.709$; $P = .003$; $R^2 = .086$

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับสัดส่วนความเหมาะสมและไม่เหมาะสม ของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมนุณกของนักนุณก พบว่า นักนุณก จะมีพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมนุณกที่เหมาะสม มากกว่านักนุณกที่มีพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมนุณกที่ไม่เหมาะสม โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 58.0 และ ร้อยละ 42.0 ตามลำดับ โดยผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรม กิจกรรมนุณก และความคิดเห็นของนักนุณกที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดย อภิญา (2543) พบว่า นักนุณกมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวทั่วไปในบางหัวข้อในเรื่องของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก กวาระเบียงที่ควบคุมดูแลนักท่องเที่ยว และการจัดการทรัพยากรนันทนาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักนุณกส่วนใหญ่ต้องการรักษาสภาพแวดล้อม และให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรนันทนาการที่เน้นการลดผลกระทบต่อพื้นที่ และรวมถึงผลการศึกษาของ Hvengaard and Dearden (1996) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักท่องเที่ยว 3 กลุ่ม ได้แก่ นักนุณก นักเดินป่า และนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ต่อรูปแบบการท่องเที่ยว พฤติกรรมการใช้พื้นที่ และผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พบว่า นักนุณกก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่ง

ห้องที่เขวค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีจำนวนของนักห้องที่เขวกลุ่มนี้ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับนักห้องที่เขวกลุ่มอื่นๆ แต่ทั้งนี้การประกอบกิจกรรมของนักคุณจะมีการกระจุกตัวของการใช้ทรัพยากรค่อนข้างสูงในบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพในการคุณ และพบว่านักคุณ มีการรบกวนกและถิ่นที่อยู่อาศัยไม่รุนแรงนัก อย่างไรก็ตามพบว่าพฤติกรรมด้านลบของนักคุณ ได้แก่ การใช้เพบบันทีกเสียนก เพื่อดึงดูและล่อให้นกอออกจากที่หลบภัย และบางครั้งนักคุณจะเข้าไกล้นกจนเกินไป อย่างไรก็ตามในด้านพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความสนใจต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่และธรรมชาติต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาปริมาณและระยะเวลาในการใช้ศูนย์บริการนักห้องที่เขวและการแวะชมศูนย์ฯ พบว่า นักคุณก็มีปริมาณและระยะเวลาการใช้ศูนย์ฯ มากกว่านักห้องที่เขวทั่วไป นอกจากนี้ ยังพบว่า นักคุณให้การสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติด้านต่างๆ เช่น การบริจาคเงินสนับสนุน โครงการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่ถูกคุกคาม เพราะฉะนั้นถ้ามีการแบ่งระดับความเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมของพฤติกรรมให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น ก็จะทำให้ได้ความถูกต้องของพฤติกรรมมากขึ้นตามไปด้วย

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม ได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มห้องที่เขว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ โดยตัวแปรเรื่องพฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณมากที่สุดนั้น มีความสอดคล้องกับตัวแปรเรื่องความชัดเจนของบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม รองลงมา และเมื่อพิจารณาถึงค่าร้อยละในเรื่องดังกล่าว จะพบว่านักคุณส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.7 ระบุว่ามีความชัดเจนปานกลาง รวมถึง เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะพบว่า ตัวแปรเรื่องพฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็น กับ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ อาจทำให้นักห้องที่เขวที่เริ่มประกอบกิจกรรมคุณ อาจเกิดความสับสนต่อแนวทางการปฏิบัติตัวระหว่างการประกอบกิจกรรมได้ เพราะฉะนั้น พฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็นระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการที่นักห้องที่เขวหรือนักคุณที่เริ่มประกอบกิจกรรมในครั้งแรกๆ จะตีความว่าพฤติกรรมที่พบเห็นนั้นมีความถูกต้องและยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณในเวลาต่อมา ซึ่งถ้าพฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็น เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม ก็จะส่งผลในทางบวกต่อแนวทางการปฏิบัติตัวระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณ ในทิศทางที่ถูกต้อง ตรงกันข้าม ถ้าพฤติกรรมของนักห้องที่เขวอื่นที่พบเห็น เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก็จะมีผลอย่างยิ่งต่อการ

ประกอบกิจกรรมคุณในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวคุณ และถิ่นที่อยู่อาศัยของคุณ เพราะเมื่อพิจารณาถึงผลการศึกษาศักยภาพระหว่างตัวแปร ก็พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น กับ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมการคุณ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ตัวแปรเรื่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น ยังเกี่ยวข้องกับตัวแปรเรื่องความเข้มงวดของบรรทัดฐาน โดยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ยืนยันว่าอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ ไม่มีบทลงโทษและการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นไปตามบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่ จากปัจจัยดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนว่าทำไมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล อัน ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณ การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ และพบว่าตัวแปรเรื่องความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมคุณ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะของการประกอบกิจกรรมซึ่งกิจกรรมคุณเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้มข้น ที่ผู้ประกอบกิจกรรมต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตัวภายใต้เงื่อนไขของกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้พบเห็นนก และเมื่อพิจารณาถึงเรื่องการศึกษาของนักคุณ ที่โดยรวมแล้วจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งจะมีผลต่อทักษะหรือบุคลิกลักษณะในการเสาะหา สืบค้นข้อมูล และเรียนรู้ถึงความเป็นไปในแต่ละระบบนิเวศที่นกแต่ละชนิดอาศัยอยู่ โดยทักษะนี้จะช่วยให้นักคุณมีประสบการณ์ และพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมคุณมากขึ้น ซึ่งความเกี่ยวเนื่องดังกล่าว พิจารณาได้จากผลการศึกษาในปัจจัยเรื่องความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรม โดยพบว่า นักคุณส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมคุณในระดับที่มาก แต่อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมคุณนั้น สามารถอธิบายได้จากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น คือ ปัจจุบันมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุณ และการศึกษาเรื่องนก ผ่านสาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการตีพิมพ์เนื้อหาเรื่องนกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการประกอบกิจกรรมคุณ มีโอกาสรับข่าวสารได้มากขึ้น ในประเด็นต่อมา คือ จะต้องพิจารณาถึงเรื่องเครื่องมือที่ใช้สอบถามนักคุณที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ว่ามีความง่ายเกินไป หรือไม่ เพราะ ผลการทดสอบความยากง่ายของเครื่องมือ พบว่า คำถามโดยรวมแล้วมีระดับที่ง่าย แต่ทั้งนี้ สูตรการคำนวณในเชิงคณิตศาสตร์ ที่ใช้วัดระดับความยากง่ายของเครื่องมือ ก็ใช้จำนวนของผู้ตอบถูกเป็นตัวแปรหลักในการคำนวณ ซึ่งถ้า

มีผู้ตอบถูกมาก ก็จะระบุว่าเครื่องมือมีระดับความง่ายค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาในเรื่องทักษะ และประสบการณ์ของนักคุณก ถ้านักคุณกมีการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรม มีประสบการณ์ในระดับที่สูงแล้ว ถึงแม้จะมีการตั้งคำถามที่มีความยากเพียงใด นักคุณกผู้นั้นก็น่าจะตอบถูกได้เช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการทดสอบในสมมติฐานข้อนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาของคมเชษฐา (2544) ในเรื่องพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ กรมศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี โดยพบว่านักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอุทยานแห่งชาติแตกต่างกัน และ เสาวลักษณ์ (2541) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค ก็พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ปิยาภรณ์ (2541) ที่ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรม ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ก็พบว่าความรู้ของนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างพฤติกรรม โดยพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่พักค้างแรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่พักค้างแรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมคนดู และเปรียบเทียบสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมคนดู และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนดู ในอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปประกอบกิจกรรมคนดูในอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน โดยพบว่าเป็นเพศชาย ร้อยละ 53.4 และเพศหญิงร้อยละ 46.6 มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 51.4 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด โดยมีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 77.3 นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 55.5 รองลงมาได้แก่นักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ มีจำนวนร้อยละ 25.5 ในด้านการศึกษา พบว่า โดยรวมแล้วจะจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.1 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 19.1 ด้านการประกอบอาชีพ พบว่ามีการกระจายของลักษณะอาชีพในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก โดยสัดส่วนของการประกอบอาชีพที่สูงสุด ได้แก่ เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 34.2 นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีรายได้ เฉลี่ยประมาณ 22,321.89 บาท ต่อเดือน โดยเมื่อแบ่งเป็นช่วงของระดับเงินเดือนแล้วพบว่า มีนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท มีสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 27.8

ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม เป็นตัวแปรอิสระ โดยครอบคลุมตัวแปรย่อย 5 ตัว ได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น จากการวิจัยพบว่า ในเรื่องความชัดเจนของบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมคนดู พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนดูประมาณกึ่งหนึ่ง เห็นว่าความชัดเจนของบรรทัดฐาน มีความชัดเจนปานกลาง ร้อยละ 56.7 ด้านความเข้มงวดของบรรทัดฐาน พบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคนดูส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.4 มีความเห็นว่า อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ไม่มีบทลงโทษ และการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักดูนก และเมื่อมีการวัด

ระดับความเข้มงวดของบรรทัดฐาน ตามความเห็นของนักคุณกในส่วนที่เหลือ พบว่า นักคุณกึ่งหนึ่ง ร้อยละ 55.6 เห็นว่า มีความเข้มงวดปานกลาง ในเรื่องของขนาดกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเดินทางมาเป็นกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 6 คน และจำแนกขนาดกลุ่มได้เป็น 2 ช่วง คือ ขนาดกลุ่มตั้งแต่ 1 – 3 คน มีจำนวนร้อยละ 39.1 และขนาดกลุ่มตั้งแต่ 4-6 คน คิดเป็น 31.8 นอกจากนี้ยังพบว่า นักคุณกจะมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา ในกลุ่มท่องเที่ยว คิดเป็น ร้อยละ 58.3 สำหรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็นนั้น พบว่า มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มากกว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยคิดเป็นร้อยละ 52.8 และ ร้อยละ 47.2 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านลักษณะบุคคลของนักคุณก เป็นตัวแปรอิสระตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยครอบคลุมตัวแปรย่อย 5 ตัว ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณก การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคุณกในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ประมาณกึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 50.7 มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง เพื่อประกอบกิจกรรมคุณก และจะมีประสบการณ์ในการคุณกมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 69.1 โดยนักคุณกเหล่านี้ มีระดับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณก อยู่ในระดับที่มาก คิดเป็นร้อยละ 77.3 และมีระดับความรู้ปานกลาง ร้อยละ 20.9 สำหรับตัวแปรเรื่องการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ พบว่า นักคุณกเกือบทั้งหมดคิดเป็น ร้อยละ 94.5 จะให้ความสำคัญต่อการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในระดับที่มาก ในส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม พบว่านักคุณกมีประสบการณ์การเข้าร่วม คิดเป็น ร้อยละ 43.8 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 56.2 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมของนักคุณก ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณกของนักคุณก จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มากกว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 58.0 และร้อยละ 42.0 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า เป็นไปตามสมมุติฐานทั้ง 2 ข้อ กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและกลุ่มสังคม ได้แก่ ความชัดเจนของบรรทัดฐาน ความเข้มงวดของบรรทัดฐาน การมีผู้ให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในกลุ่มท่องเที่ยว ขนาดกลุ่ม และ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นที่พบเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 10.407$; $P = .000$) โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดก่อให้เกิดความ

ผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ ร้อยละ 21.4 และพบปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 ตัวแปร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น และความชัดเจนของบรรทัดฐาน และ ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ประสบการณ์การประกอบกิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณ การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 3.709$; $P = .003$) โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ ร้อยละ 8.6 และพบปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 ตัวแปร คือ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมคุณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ควรมีมาตรการในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักคุณ และกำหนดบทลงโทษสำหรับนักคุณที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นที่พบเห็น เป็นตัวแปรหลักที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ ซึ่งโดยรวมแล้วถ้าพฤติกรรมของนักคุณมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ก็จะเป็นแบบอย่างให้กับนักคุณคนอื่นๆ ที่ไม่เคยมีประสบการณ์การประกอบกิจกรรม รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณค่อนข้างน้อย โดยเห็นว่าพฤติกรรมของนักคุณคนอื่นๆ ที่พวกเขาพบเห็น คือ เป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง ก็จะมีการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งถ้าหากอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มีมาตรการในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตัวของนักคุณอย่างต่อเนื่องแล้ว ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณในภาพรวมดียิ่งขึ้น

2. เนื่องจากอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความโดดเด่นในเรื่องความหลากหลายของชนิดพันธุ์นก และเป็นสถานที่ที่คุณกที่สำคัญในระดับประเทศ เพราะฉะนั้นอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จึงควรให้ความสำคัญ และมีการพัฒนาระบบสื่อความหมาย ธรรมชาติเกี่ยวกับเรื่องนกและกิจกรรมคุณอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการตอบรับกับผลการศึกษา ในเรื่องของคุณรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณ ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวนั้นที่ประกอบกิจกรรมคุณยังมีความสับสนในเรื่องของพฤติกรรมทางบวกในการประกอบกิจกรรมคุณ ซึ่งต้องมีการสร้างความเข้าใจ

ตลอดจนการรับรู้ที่ถูกต้อง ดังต่อไปนี้

“กิจกรรมคุณจะช่วยให้นักคุณเป็นผู้ที่มีนิสัยนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหากินแต่เช้าตรู่”

“การตัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสพบเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักคุณ”

“เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ออกไป จะต้องมีนักคุณมากดูกันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนก จนนกชนิดนั้นๆ เคลื่อนย้ายหนีไป”

ในส่วนของพฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรมคุณ ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมคุณยังมีความสับสนเช่นเดียวกัน โดยคิดว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งถูกต้อง จึงมีความจำเป็นต้องสร้างการรับรู้และความเข้าใจในทิศทางที่ถูกต้องเช่นเดียวกัน โดยพฤติกรรมทางลบดังกล่าว ได้แก่

“ระหว่างการคุณ เมื่อพบเห็นนก การยิ้มกลิ้งสองตาระหว่างนักคุณด้วยกันเอง ไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน”

“ถ้าจะมีโอกาสพบเห็นนกได้ง่าย ควรสอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของต้นไม้ เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้”

“เมื่อพบนกหายากทำรัง นักคุณควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักคุณด้วยกันอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักคุณอย่างทั่วถึง”

นอกจากนี้ยังพบว่าวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาเยือน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องความรู้ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณ และการให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม มีความจำเป็นต้องผนวกเนื้อหาเกี่ยวกับบรรทัดฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมคุณเข้าไปด้วย โดยนำเสนอเนื้อหาที่ง่ายต่อการรับรู้และเข้าใจ

3. ควรมีการจัดสร้างและพัฒนาศูนย์ปฏิบัติการการดูแลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติคอย-อินทนนท์ เพราะความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกที่พบในอุทยานฯ คือ จุดเด่นของศักยภาพด้านทรัพยากรนันทนาการด้านหนึ่งที่พบในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประกอบกิจกรรมดูนกในพื้นที่อุทยานฯ และสามารถให้ศูนย์แห่งนี้เป็นช่องทางในการควบคุมพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกของนักดูนกให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

4. ควรมีการศึกษาแหล่งอาศัยและแหล่งที่พบของนกแต่ละชนิด ตลอดจนการกระจายประชากรของชนิดพันธุ์นกที่หายาก เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมดูนก ในการควบคุมปริมาณการใช้ประโยชน์ และป้องกันการขยายตัวของขนาดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในถิ่นที่อยู่อาศัยของนก ในระบบนิเวศที่เปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. จากผลการศึกษาพบว่า การศึกษาในเรื่องพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมดูนกของนักท่องเที่ยว ได้มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากลักษณะคำถาม เป็นการถามในเชิงว่า กระทำ หรือ ไม่กระทำ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนจะเลือกตอบว่ากระทำในคำถามหรือข้อความเชิงบวก และตอบว่า ไม่กระทำ ในคำถามหรือข้อความเชิงลบ ซึ่งหากการศึกษาพฤติกรรมโดยใช้แบบสอบถามในครั้งต่อไป ควรมีการตั้งคำถามในเชิงการวัดทัศนคติของผู้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการทราบด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกับคำถามในเชิงให้เลือกว่า กระทำหรือไม่กระทำ นอกจากนี้ระหว่างกรเก็บข้อมูลยังควรใช้วิธีการสังเกตแบบเป็นธรรมชาติควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้รับมีความชัดเจนและเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

2. ในการกำหนดความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมของพฤติกรรม ควรมีการระบุถึงระดับความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยมีความละเอียดและความถูกต้องมากที่สุด

3. ควรมีการศึกษาเรื่องบรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมดูนกให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมา ไม่ได้มีการศึกษาถึงการรับรู้ร่วมกัน และความคิดเห็นของ

นักดนตรีโดยภาพรวม แต่เป็นบรรทัดฐานที่ใช้ เป็นการอ้างอิงจากงานเขียนที่ดีพิมพ์เผยแพร่ผ่าน
สาธารณชน โดยประสบการณ์ของนักดนตรีบางคนเท่านั้น

4. ในการศึกษาปัจจัยเรื่องความรู้ ควรมีการออกแบบเครื่องมือให้ครอบคลุมคำถามที่มีค่า
ความยากง่าย ตั้งแต่ มีระดับความยาก ปานกลาง และง่าย ให้ครอบคลุมในสัดส่วนของจำนวนข้อใน
ระดับที่เท่ากัน

5. ควรมีการศึกษาการวิเคราะห์พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมประกอบ
กิจกรรมดนตรี ในพื้นที่อนุรักษ์แห่งอื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการดนตรี เพื่อนำ
ผลการศึกษามาเปรียบเทียบให้มีความชัดเจนในภาพรวมมากยิ่งขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2527. **จิตวิทยาสังคม**. ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. **แผนปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- กันยา สุวรรณแสง. 2538. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์ อักษรพิทยา, กรุงเทพฯ.
- คมเชษฐา จรุงพันธ์. 2544. **พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จารุจินต์ นภิตะภักดิ์, ธัญญา จันอาจ, วีระ วิชาศรี, ธนาคม บัณฑิตวงศ์รัตน์, สุเมธ อวาสกุลสุทธิ และ สินีนาถ สุทธิวานิช. 2543. **คู่มือนักท่องเที่ยวแห่งชาติแก่กระเจาน**. ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- ชูดา จิตพิทักษ์. 2525. **พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น**. สำนักพิมพ์ สารมวลชน, กรุงเทพฯ.
- ชวลีพร ไกรเวียง. 2531. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2523. **การวิจัยเชิงจิตวิทยา**. สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. 2519. **จิตวิทยาการเมือง**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ และคณะ. 2529. **เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ 1-7**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.

เดิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ. 2521. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538. **จิตวิทยาสังคม**. ภาควิชาพื้นฐาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2542. เอกสารประกอบการบรรยายวิชามนุษย์มิติในการจัดการพื้นที่ อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (ไม่ได้ตีพิมพ์)

-----, 2544. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาเทคนิคการวิจัยทางอุทยานและนันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (ไม่ได้ตีพิมพ์)

ปิยาภรณ์ รัตนเจษฎา. 2541. **การเปรียบเทียบพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ นักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. **ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.

พัชนี กรกวิน. 2526. **จิตวิทยาสังคม ทฤษฎี และปฏิบัติการ**. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม, กรุงเทพฯ.

พัฒน์ สุจ้านงค์. 2522. **สุขศึกษา**. สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.

พิมพ์ภัสร์ ชันหลวง. 2542. **พฤติกรรมทำลายและการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของ นักท่องเที่ยว กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ**. เอกสารสัมมนาวิชาการ. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พิสมัย และคณะ. 2527. **จิตวิทยาร่วมสมัย**. โครงการตำรามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักพิมพ์ สยามศึกษา จำกัด, เชียงใหม่.

มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว. 2543. รายงานสรุป การสำรวจทัศนคติ และมุมมองต่อบทบาทการทำงานของมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว. ไม่ระบุหน้า. ใน เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการบริหาร มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ครั้งที่ 2/2543. มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว, กรุงเทพฯ.

รุ่งโรจน์ จุกมงคล. 2536. **ดูนก**. สำนักพิมพ์ สารคดี, กรุงเทพฯ.

----- . 2542. **นก**. สำนักพิมพ์ สารคดี, กรุงเทพฯ.

ลลิตา โภชนพันธ์. 2539. **พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์สัญจรของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิทยา เกียรติวัฒน์. 2543. **ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไวรรัช เจียมบรรจง. 2523. **จิตวิทยาสังคม 2**. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้**. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540. **แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2541-2550)**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

----- . 2540. **ประมวลความรู้เรื่องอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์**. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

--. 2540. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์. 2526. พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง. ใน เอกสารประกอบการสอนชุด วิชาสุขศึกษา หน่วยที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.

----- . 2534. พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง, น. 98-106, 132-136. ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสุขศึกษา หน่วยที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.

สวนอุทยานแห่งชาติ. 2544. สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

สุชา จันทร์เอม. 2520. จิตวิทยาสังคม. สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, กรุงเทพฯ.

สุธี ศุภรัจวิกรณ์. ไม่ระบุปี พ.ศ. ข้อปฏิบัติระหว่างการเดินทางในธรรมชาติ. สมาคมนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

สุพล จิตรวิจิกรณ์. 2543. ประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมในการวิเคราะห์แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม/ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์กรณีศึกษา พฤติกรรมคนในพื้นที่อนุรักษ์. รายงานประกอบวิชามนุษยมิติในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (ไม่ได้ตีพิมพ์)

----- . 2544. เยาวชนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, น 12 - 59. ใน จำรัส จึงธีระพานิช, บรรณาธิการ. คู่มือการจัดทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน. กองท่องเที่ยวเยาวชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

- โสภา ชูพิกุลชัย. 2521. **จิตวิทยาทั่วไป**. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. 2541. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิญา นาคศิริ. 2543. **พฤติกรรม กิจกรรมดูนก และความคิดเห็นของนักดูนก ที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Conservation Data Center. 1989. **Birds of Doi –Inthanon National Park**. Department of Biology Faculty of Science Mahidol University, Bangkok.
- Cronbach, L. J. 1972. **Essential of Psychological Testing**. (3.rd. ed.). New York : Harper and Row Publisher.
- Goldensor, R.M. 1984. **Longman Dictionary of Psychology and Psychiatry**. Longman Inc., Newyork.
- Hvengaard, G. T. and P. Dearden. 1996. Ecotourism and Tourists at Doi Intanon National Park. **Proceedings of the FORTROP' 96 : Tropical Forestry in the 21st Century 25-28 November 1996**.
- Lickona, T. 1976. **Moral Development and Behavior**. Holt Richard and Winston, Newyork.
- Peter Weaver. 1981. **The Bird-Watcher's Dictionary**. T & A D Poyser Ltd, England.
- Round, Philip D. 1988. **Resident forest birds in Thailand**. International Council for Bird Preservation, UK.

Yamane, T. 1973. **Statistics; An Introduction Analysis**. 3d ed. , Harper & Row, New York,
1130 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

หมายเลขแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

**บรรทัดฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
ที่ประกอบกิจกรรมดูนก ทัศนศึกษา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**

ผู้วิจัย นายสุพล จิตรวิจักขณ์

นิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัยเพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาทัศนศึกษา ซึ่งมีความสำคัญเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมดูนก ณ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการจัดการกิจกรรมดูนกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และประยุกต์ใช้ในพื้นที่อนุรักษ์อื่นๆ ตลอดจนการนำผลที่ได้รับและวิธีการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทอื่นๆ

ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จึงขอความกรุณาโปรดตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนทุกข้อ พร้อมทั้งขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

แบบสอบถามชุดนี้ 3 ตอน รวม 8 หน้า จำนวน 23 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับบรรทัดฐานการประกอบกิจกรรมดูนกและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของนักดูนก

วิธีตอบแบบสอบถาม

1. ทำเครื่องหมาย หน้าคำตอบที่ท่านต้องการ หรือในช่องว่างที่กำหนดให้ หรือ
2. เติมคำตอบในช่องว่าง ที่เว้นไว้ ในคำถามแต่ละข้อ หรือ
3. วงกลมล้อมรอบหมายเลขคำตอบที่ท่านต้องการ

8. ตามความคิดเห็นของท่าน แนวทางการปฏิบัติตัวของนักดนตรีที่บังคับใช้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คอยอินทนนท์ในปัจจุบัน มีความเข้มงวดเพียงใด

ไม่มีความเข้มงวด					มีความเข้มงวดมาก				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

9. ในขณะที่ท่านประกอบกิจกรรมดนตรีอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คอยอินทนนท์ ตัวท่านมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ และ/หรือพบเห็นนักดนตรีคนอื่นๆ มีพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่

พฤติกรรม	ตัวท่าน		นักท่องเที่ยวอื่น	
	มี	ไม่มี	พบเห็น	ไม่พบเห็น
1. หักเค็ดกิ่งไม้ เพื่อทำให้การดนตรี หรือถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น				
2. แสดงความตื่นเต้น ส่งเสียงดีใจเมื่อพบนกหายาก				
3. เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน				
4. ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป)				
5. ทิ้งขยะนอกถังรองรับ หรือบริเวณที่อุทยานฯ จัดไว้ ในบางครั้ง				
6. กล่าวเตือนนักดนตรีคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดนตรีผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้รังนก				
7. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด				
8. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มีโอกาสมพบนกที่ต้องการดูมากขึ้น				
9. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อส่งให้นกออกมาจากบริเวณที่หลบซ่อนตัว				
10. ใช้แฟลชถ่ายภาพนกในรัง ในระยะกระชั้นชิด				
11. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่นั้นๆ				
12. นั่งเฝ้ารอคูแม่กบ้อนอาหารลูกนก โดยไม่มีการใช้บังไพร หรือการพรางตัว				

พฤติกรรม	ตัวท่าน		นักท่องเที่ยวอื่น	
	มี	ไม่มี	พบเห็น	ไม่พบเห็น
13.เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก				
14.เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไปดู				
15.เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ยืนอยู่ จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือนักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่				
16.เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดงกิริยาใดๆ ให้นักตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการดูนก				
17.หักเห็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ				
18.ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่างการดูนก				

10. ตามความคิดของท่าน ข้อความต่อไปนี้ ถูก หรือ ผิด

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ถูก	ผิด
1. นักดูนกควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปดูนกให้มากที่สุด รวมถึงเงื่อนไขการใช้ประโยชน์สถานที่นั้นๆ		
2. การศึกษาชนิดของนกที่มีโอกาสพบเห็นจะช่วยให้การดูนกได้รับความเพลิดเพลินและความรู้มากขึ้น		
3. นักดูนกควรเตรียมอุปกรณ์ดูนกให้พร้อมก่อนไปดูนก		
4. การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับธรรมชาติ จะช่วยให้เห็นนกได้ง่าย และนกไม่ตื่นตกใจจนบินหนีไป		
5. การเดินทางไปดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องทำความรู้จักระหว่างนักดูนกด้วยกัน เนื่องจากการดูนกจะให้ความสนใจต่อนกมากกว่านักดูนกด้วยกันเอง		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ถูก	ผิด
6. เมื่อคุณที่มีสถานภาพเป็นคนที่พบเห็นได้ง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องสีของเครื่องแต่งกาย เพราะอย่างไรก็สามารถเห็นนกชนิดนั้นๆ ได้ง่ายอยู่แล้ว		
7. ระหว่างการดูนก เมื่อพบเห็นนก การขี้มกล้องสองตาระหว่างนักดูนกด้วยตนเอง ไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน		
8. เมื่อมีรายงานการพบนกหายากในพื้นที่หวงห้ามทางธรรมชาติ ไม่มีความจำเป็นต้องสนใจเรื่องกฎระเบียบการขอเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากหากไม่รีบไปดูนกจะทำให้มีโอกาสน้อยลงในการที่จะพบนกชนิดนั้นๆ		
9. การศึกษาชนิดนกที่มีโอกาสพบเห็นในพื้นที่ที่จะไปดูนกเป็นเรื่องไม่มีความจำเป็น และถือเป็นการเสียเวลา เนื่องจากเมื่อไปยังสถานที่นั้นๆ ก็ต้องพบนกอยู่แล้ว		
10. การเดินทางไปดูนกเป็นคณะ ถ้านักดูนกได้ทำความรู้จัก พูดคุย สร้างความเป็นกันเอง จะช่วยให้การดูนกครั้งนั้นๆ ราบรื่น และยังสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลของชนิดนกที่พบเห็น		
11. การดูนกสามารถดูได้ทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องตื่นนอนแต่เช้าตรู่เพื่อออกไปดูนก เพราะจะส่งผลให้ร่างกายพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่มีความสุขกับกิจกรรมดูนก		
12. ถ้าจะมีโอกาสพบนกได้ง่าย ควรสอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของต้นไม้ เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้		
13. ระหว่างการดูนกมีความจำเป็นที่นักดูนกต้องส่งเสียงให้น้อยที่สุดไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ไอ จาม หรือกระแอม เพราะจะทำให้นกตกใจจนบินหนีไป และถือว่าการรบกวนนกด้วยเช่นกัน		
14. เมื่อพบนก ไม่ควรแย่งกันดูนก แต่นักดูนกควรส่องกล้องสองตาดูนกในตำแหน่งที่ตัวเองยืนอยู่ แต่ถ้าไม่เห็นจริงๆ จึงค่อยเป็นตำแหน่งและเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เพื่อไม่ให้ตกใจ		
15. ระหว่างการดูนก ไม่มีความจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนก เพราะถือเป็นเรื่องยากและวุ่นวาย นักดูนกเพียงแค่ชื่นชมความสวยงามของนกที่พบเห็นก็เพียงพอแล้ว		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ถูก	ผิด
16. กิจกรรมคุณจะช่วยให้นักคุณเป็นผู้ที่มีนิสัยตื่นนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหากินแต่เช้าตรู่		
17. หากพบเห็นนกหายาก นักคุณควรรีบดูอย่างรวดเร็ว พิจารณารายละเอียดให้นานที่สุด และ พยายามเข้าถึงตัวนกให้มากที่สุด เพื่อจะได้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องสนใจนักคุณคนอื่นๆ		
18. นกแต่ละชนิดจะมีลักษณะการหากินที่แตกต่างกัน ตั้งแต่หากินตามพื้นดิน ไต่สูงขึ้นไปจนถึงเรือนยอดของต้นไม้ เพราะฉะนั้นการดูนกในธรรมชาติ นักคุณจำเป็นต้องมองหาตามลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง		
19. ถ้าได้พบเห็นนกชนิดที่ต้องการดูแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการดงเสียงดัง ทั้งการพูด การไอ จาม การเคลื่อนย้ายตัวจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง		
20. หลักการสำคัญด้านหนึ่งของการดูนก คือการที่นักคุณสามารถจำแนกชนิดของนกที่พบเห็นได้ เพราะฉะนั้น นักคุณจึงจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนกให้มากที่สุด ทั้งลักษณะของพื้นที่หากินของนก และลักษณะตัวนก เช่น รูปทรง ลำตัว สี หัว ปาก หน้าอก ขา เป็นต้น		
21. ถ้าพบนกกำลังวางไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน นักคุณควรเข้าไปดูให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มีโอกาสพบเห็นได้ยาก และถือว่าเป็นประสบการณ์ดูนกที่คุ้มค่า		
22. การไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่เป็นที่อาศัยของนก ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการทิ้งขยะ เนื่องจากว่าการทิ้งขยะไม่ได้ส่งผลให้นักตกใจ หรือบินหนีไป		
23. เมื่อพบนกหายากทำรัง นักคุณควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักคุณด้วยกันอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักคุณอย่างทั่วถึง		
24. การดัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสพบเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักคุณ		
25. การรายงานชนิดนกที่พบเห็น โดยเฉพาะนกหายาก ให้เจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์นก เป็นสิ่งที่นักคุณพึงกระทำอย่างยิ่ง		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ถูก	ผิด
26. การดูแลในช่างที่นกกกำลังสร้างรัง วางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน เป็นช่วงเวลาที่นกกต้องปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบอย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการรบกวนนกกน้อยที่สุด		
27. เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ออกไป จะต้องมึนกกดูกันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนกก จนนกกชนิดนั้นๆ เคลื่อนย้ายหนีไป		
28. การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ ตลอดจนช่วยกันรักษาพื้นที่ธรรมชาติ ถือเป็นจรรยาบรรณพื้นฐานสำหรับนกก เนื่องจากปัจจุบันนกกหลายชนิดที่สูญพันธุ์ หายไปจากเมืองไทย หรือพบเห็นตัวได้ยากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของนกก อาทิ ตัดไม้ทำลายป่า การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่		
29. เมื่อพบเห็นนกกหายาก ไม่มีความจำเป็นต้องบอกให้ใครรู้ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นกก แต่ควรบอกเฉพาะเพื่อนนกกที่สนิทกันเท่านั้น		
30. การหักเหกิ่งไม้ ตัดไม้เพื่อเปิดทางเข้าไปยังจุดที่มีโอกาสพบเห็นนกก ถือเป็น การรบกวนธรรมชาติเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการพบเห็นตัวนกก และยืนยันการพบเห็นได้อย่างถูกต้องชัดเจน		

11. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมมาก่อนหรือไม่ อาทิ การเป็นสมาชิกสมาคม ชมรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดโดยภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

ไม่เคย เคย จำนวน.....ครั้ง

12. สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ มีความสำคัญต่อตัวท่านมากน้อยเพียงใด

ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

สำคัญอย่างยิ่ง

1 2 3 4 5 6 7 8 9

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของนักคุณก

13. เพศ ชาย หญิง
14. อายุ.....ปี
15. สถานภาพสมรส โสด สมรส หม้าย/หย่าร้าง
16. การศึกษาสูงสุด กำลังศึกษาระดับ/ชั้น.....
จบการศึกษาระดับ.....
17. อาชีพ รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
พนักงานบริษัทเอกชน กิจการส่วนตัว
เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา
อื่นๆ โปรดระบุ.....
18. รายได้ต่อเดือน.....บาท
19. ที่อยู่ปัจจุบัน พักอยู่ในจังหวัด.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ค่าความยากของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคุณ

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าความยากของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมดูนก

ข้อความ	ค่า P	ค่าความยาก				
		ง่าย เกินไป	ค่อนข้าง ง่าย	ยาก ปาน กลาง	ค่อนข้าง ยาก	ยาก เกินไป
1. นักดูนกควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปดูนกให้มากที่สุด รวมถึงเงื่อนไขการใช้ประโยชน์สถานที่นั้นๆ	1					
2. การศึกษาชนิดของนกที่มีโอกาสพบเห็นจะช่วยให้การดูนกได้รับความเพลิดเพลินและความรู้มากขึ้น	0.99					
3. นักดูนกควรเตรียมอุปกรณ์ดูนกให้พร้อมก่อนไปดูนก	0.98					
4. การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับธรรมชาติ จะช่วยให้เห็นนกได้ง่ายและนกไม่ตื่นตกใจจนบินหนีไป	0.99					
5. การเดินทางไปดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องทำความรู้จักระหว่างนักดูนกด้วยกัน เนื่องจากการดูนกจะให้ความสนใจต่อกันมากกว่านักดูนกด้วยกันเอง	0.80					
6. เมื่อดูนกที่มีสถานภาพเป็นนกที่พบเห็นได้ง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องสีของเครื่องแต่งกาย เพราะอย่างไรก็สามารถเห็นนกชนิดนั้นๆ ได้ง่ายอยู่แล้ว	0.90					
7. ระหว่างการดูนก เมื่อพบเห็นนก การยิ้มก้มลงสองตา ระหว่างนักดูนกด้วยกันเองไม่ใช่การเสียมารยาท เพราะถือว่าเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	0.37					
8. เมื่อมีรายงานการพบนกหายากในพื้นที่หวงห้ามทางธรรมชาติ ไม่มีความจำเป็นต้องสนใจเรื่องกฎระเบียบการขอเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากหากไม่รีบไปดูนกจะทำให้มีโอกาสน้อยลงในการที่จะพบนกชนิดนั้นๆ	0.92					

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	ค่า P	ค่าความยาก				
		ง่าย เกินไป	ค่อนข้าง ง่าย	ยาก ปาน กลาง	ค่อนข้าง ยาก	ยาก เกินไป
9. การศึกษาชนิดคนที่มีโอกาสพบเห็นในพื้นที่ที่จะไปดูนกเป็นเรื่องไม่มีความจำเป็น และถือเป็นการเสียเวลา เนื่องจากเมื่อไปยังสถานที่นั้นๆ ก็ต้องพบนกอยู่แล้ว	0.90					
10. การเดินทางไปดูนกเป็นคณะ ถ้านักดูนกได้ทำความรู้จัก พูดคุย สร้างความเป็นกันเอง จะช่วยให้การดูนกครั้งนั้นๆ ราบรื่น และยังได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของชนิดนกที่พบเห็น	0.90					
11. การดูนกสามารถดูได้ทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องตื่นนอนแต่เช้าตรู่เพื่อออกไปดูนก เพราะจะส่งผลให้ร่างกายพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่มีความสุขกับกิจกรรมดูนก	0.73					
12. ถ้าจะมีโอกาสพบเห็นนกได้ง่าย ควรใช้สอดส่องสายตาไปยังเรือนยอดของต้นไม้ เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วนกมักจะบินมาเกาะตามเรือนยอดของต้นไม้	0.40					
13. ระหว่างการดูนกมีความจำเป็นที่นักดูนกต้องส่งเสียงให้น้อยที่สุดไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ไอ จาม หรือกระแอม เพราะจะทำให้หันกตใจจนบินหนีไป และถือว่าเป็นการรบกวนนกด้วยเช่นกัน	0.97					
14. เมื่อพบเห็นนก ไม่ควรแย่งกันดูนก แต่นักดูนกควรส่องกล้องสองตาดูนกในตำแหน่งที่ตัวเองยืนอยู่ แต่ถ้าไม่เห็นจริงๆ จึงค่อยเป็นตำแหน่งและเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เพื่อไม่ให้หันกตใจ	0.97					
15. ระหว่างการดูนก ไม่มีความจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนก เพราะถือเป็นเรื่องยากและวุ่นวาย นักดูนกเพียงแค่ชื่นชมความสวยงามของนกที่พบเห็นก็เพียงพอแล้ว	0.90					
16. กิจกรรมดูนกจะช่วยให้นักดูนกเป็นผู้ที่มีนิสัยตื่นนอนแต่เช้า และเข้านอนแต่หัวค่ำ เนื่องจากพฤติกรรมการหากินของนกจะออกหากินแต่แต่ตอนเช้าตรู่	0.74					

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	ค่า P	ค่าความยาก				
		ง่าย เกินไป	ค่อนข้าง ง่าย	ยาก ปาน กลาง	ค่อนข้าง ยาก	ยาก เกินไป
17. หากพบเห็นนกหายาก นักดูนกควรรีบดูอย่างรวดเร็ว พิจารณารายละเอียดให้มากที่สุด และ พยายามเข้าถึงตัวนกให้มากที่สุด เพื่อจะได้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องสนใจนักดูนกคนอื่นๆ	0.84					
18. นกแต่ละชนิดจะมีลักษณะการหากินที่แตกต่างกัน ตั้งแต่หากินตามพื้นดิน ไล่สูงขึ้นไปจนถึงเรือนยอดของต้นไม้ เพราะฉะนั้นการดูนกในธรรมชาติ นักดูนกจำเป็นต้องมองหาขนาดลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง	0.97					
19. ถ้าได้พบเห็นนกชนิดที่ต้องการดูแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการรบกวนสิ่งมีชีวิต การพูด การไอ จาม การเคลื่อนย้ายตัวจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง	0.93					
20. หลักการสำคัญด้านหนึ่งของการดูนก คือการที่นักดูนกสามารถจำแนกชนิดของนกที่พบเห็นได้ เพราะฉะนั้นนักดูนกจึงจำเป็นต้องจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนกให้มากที่สุด ทั้งลักษณะของพื้นที่หากินของนก และลักษณะตัวนก เช่น รูปทรงลำตัว สี หัว ปาก หน้าอก ขา เป็นต้น	0.93					
21. ถ้าพบนกกำลังวางไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน นักดูนกควรเข้าไปดูให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเหตุการณ์เช่นนี้มีโอกาสพบเห็นได้ยาก และถือว่าเป็นประสบการณ์ดูนกที่คุ้มค่า	0.94					
22. การไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่เป็นที่อาศัยของนก ไม่มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องการทิ้งขยะ เนื่องจากว่าการทิ้งขยะไม่ได้ส่งผลให้นักตกใจ หรือบินหนีไป	0.96					
23. เมื่อพบนกหายากทำรัง นักดูนกควรแจ้งข่าวสารให้เพื่อนนักดูนกด้วยกันอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ในหมู่นักดูนกอย่างทั่วถึง	0.55					
24. การดัดแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้มีโอกาสมองเห็นนกชนิดที่ต้องการ ถือเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งสำหรับนักดูนก	0.76					

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	ค่า P	ค่าความยาก				
		ง่าย เกินไป	ค่อนข้าง ง่าย	ยาก ปาน กลาง	ค่อนข้าง ยาก	ยาก เกินไป
25. การรายงานชนิดคนที่พบเห็น โดยเฉพาะนกหายาก ให้เจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์นก เป็นสิ่งที่นักดูนกพึงกระทำอย่างยิ่ง	0.97					
26. การดูนกในช่วงที่นกกำลังสร้างรัง วางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน เป็นช่วงเวลาที่นักดูนกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการรบกวนนกลดน้อยที่สุด	0.99					
27. เมื่อพบนกย้ายถิ่นที่หายาก ต้องนึกอยู่เสมอว่าหากข่าวสารเผยแพร่ออกไป จะต้องมึนนักดูนกมาดูกันมาก ซึ่งอาจมีผลกระทบอื่นๆ ตามมา อาทิ เป็นการรบกวนนกจนนกชนิดนั้นๆ เลื่อนย้ายหนีไป	0.77					
28. การเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ตลอดจนช่วยกันรักษาพื้นที่ธรรมชาติ ถือเป็นจรรยาบรรณพื้นฐานสำหรับนักดูนก เนื่องจากปัจจุบันนกหลายชนิดที่สูญพันธุ์ หายไปจากเมืองไทย หรือพบเห็นตัวได้ยากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยของนก อาทิ ตัดไม้ทำลายป่าการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่	0.98					
29. เมื่อพบเห็นนกหายาก ไม่มีความจำเป็นต้องบอกให้ใครรู้ แม้กระทั่งเจ้าของพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นก แต่ควรบอกเฉพาะเพื่อนนักดูนกที่สนิทกันเท่านั้น	0.94					
30. การหักเค็ดกิ่งไม้ ตัดไม้เพื่อเปิดทางเข้าไปยังจุดที่มีโอกาสพบเห็นนกหายาก ถือว่าเป็นการรบกวนธรรมชาติเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการพบเห็นตัวนก และยืนยันการพบเห็นได้อย่างถูกต้องชัดเจน	0.87					

ภาคผนวก ค

ค่าคะแนนความสำคัญของพฤติกรรมการประกอบกิจกรรมคุณก

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าคะแนนความสำคัญของพฤติกรรมประกอบการประกอบกิจกรรมคุณ

พฤติกรรม	คะแนนพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ		ค่าคะแนน ความสำคัญ เฉลี่ย
	นายจตุจินต์ นฤตะภักดิ์	ดร.อนรรฆ พัฒนวิบูลย์	
1. หักเด็ดกิ่งไม้ เพื่อให้การดูนก หรือ ถ่ายภาพนกสะดวกขึ้น	2	2	2
2. แสดงความตื่นเต้น สงสัยจิตใจเมื่อพบนก หายาก	2	3	3
3. เข้าไปใกล้รังของนกที่กำลังเลี้ยงลูกอ่อน	3	3	3
4. ดูนกเป็นกลุ่มใหญ่ (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป)	1	1	1
5. ทิ้งขยะนอกถังรองรับ หรือบริเวณที่อุทยานฯ จัดไว้ ในบางครั้ง	1	1	1
6. กล่าวเตือนนักดูนกคนอื่น เมื่อเห็นว่านักดูนก ผู้นั้นกำลังเดินออกนอกเส้นทางเพื่อเข้าไปใกล้ รังนก	2	3	3
7. แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด	2	3	2
8. เดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้มี โอกาสพบนกที่ต้องการดูมากขึ้น	1	2	2
9. เปิดแถบบันทึกเสียงนก เพื่อล่อให้นักออกมา จากบริเวณที่หลบซ่อนตัว	3	3	3

พฤติกรรม	คะแนนพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ		ค่าคะแนน ความสำคัญ เฉลี่ย
	นายจตุจินต์ นฤตะภักดิ์	ดร.อนรรฆ พัฒนวิบูลย์	
10. ใช้แฟลชถ่ายภาพลูกนกในรัง ในระยะ ระยะชั้นชิด	3	3	3
11. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่อนุรักษ์ ประเภทต่างๆ ทุกครั้ง ระหว่างที่ดูนกในพื้นที่ นั้นๆ	1	2	2
12. นั่งเฝ้ารอดูแม่กบป้อนอาหารลูกนก โดยไม่มี การใช้บังไพร หรือการพรางตัว	3	3	3
13. เก็บขยะที่พบเห็น ระหว่างการดูนก	1	1	1
14. เมื่อพบนกหายาก หรือนกที่กำลังทำรังวางไข่ แล้วบอกกับนักดูนกที่พบเห็นทุกคนไปดู	3	2	3
15. เมื่อพบนกสำคัญ ไม่สนใจว่าตำแหน่งที่ยืน อยู่ จะบังหรือขวางทางนักดูนกหรือ นักท่องเที่ยวอื่นหรือไม่	1	1	1
16. เคารพสิทธิของนักดูนกผู้อื่น โดยไม่แสดง กิริยาใดๆ ให้นกตกใจจนบินหนีไป ระหว่างการ ดูนก	2	3	3
17. หักเด็ดกิ่งไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้ตามทางเดิน หรือที่ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานฯ	1	1	1
18. ก่อไฟเผาหญ้า เพื่อไล่ยุง หรือแมลง ระหว่าง การดูนก	1	3	2

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ นายสุพล จิตรวิจักขณ์
 เกิดวันที่ 17 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา น.ศ.บ (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (พ.ศ. 2537)

ประวัติการทำงาน ผู้สื่อข่าวและช่างภาพ ข่าวสิ่งแวดล้อม หนังสือพิมพ์สยามโพสต์ นิตยสาร
 สารคดี และหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์

มูลนิธิ พิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ผลงานดีเด่น หรือรางวัลทางวิชาการ รางวัลชนะเลิศ การประกวดบทความสิ่งแวดล้อม เรื่อง
 “การอนุรักษ์เสือเพื่อป่าไทย” จัดโดย ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้
 กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร

ผลงานวิชาการ วิจารณ์ เทพย์, พิภูล ชูสกุล, โคม ประทุมทอง และ
 สุพล จิตรวิจักขณ์. 2544. คู่มือการจัดทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน.
 กองท่องเที่ยวเยาวชน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
 บุญยस्थ्य อนุเอกสุข, ชวพจน์ สุภสาร, พัชริ ธาณี และ
 สุพล จิตรวิจักขณ์. 2545. หลักการมัคคุเทศก์, โครงการผลิตตำรา
 สาขาการท่องเที่ยว. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 อุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
 ผู้ช่วยวิจัย โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว
 จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดการการท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศแบบครบวงจรในพื้นที่นำร่อง ในส่วนของอำเภอแม่ริม จังหวัดน่าน
 ผู้วิจัยร่วม โครงการจัดทำแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ อุทยาน
 แห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด